

Voorwoord

Met dit onderzoeksrapport sluit ik mijn opleiding Pedagogiek aan de Hogeschool Rotterdam af. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van openbare basisschool Andries van der Vlerk. Het resultaat van dit onderzoek is dat de huidige meldcode van OBS Andries van der Vlerk beter aansluit op de behoefte van de leerkrachten en de aandachtsfunctionaris. Tevens verschaft dit onderzoek informatie voor het vergroten van de meldingsbereidheid en handelingsbekwaamheid van de leerkrachten en de aandachtsfunctionaris op het gebied van kindermishandeling.

Gedurende de afgelopen twee jaar heb ik aan dit onderzoeksrapport gewerkt. De verwezenlijking van dit onderzoeksrapport kwam tot stand door de goede steun en raadgeving van vele mensen. Graag wil ik hier even op ingaan.

Ten eerste wil ik mijn opdrachtgever H. Rietman bedanken voor haar begeleiding gedurende mijn afstuderen en voor de kans om af te studeren met een leerzame en interessante opdracht. Ook gaat mijn dank uit naar de leerkrachten en directie van OBS Andries van der Vlerk, het bestuur BOOR, AMK, CJG, WSNS, SMW en de politie, die een bijdrage hebben geleverd aan dit onderzoek. Zonder hun medewerking had ik dit onderzoek niet tot stand kunnen brengen.

Verder wil ik graag mijn afstudeerbegeleiders W. Louwerse, M. Schouten en G. Bouwman bedanken voor hun ondersteunende en opbouwende feedback. Ik ben dankbaar voor de tips, het meedenken en hun vertrouwen om dit onderzoeksrapport als zodanig tot stand te brengen.

Tot slot wil ik ook zeker mijn familie bedanken voor hun onvoorwaardelijke steun, liefde en advies. Een speciale dank gaat uit naar mijn vader, Edwin de Cuba, en mijn zus, Emy Martis-De Cuba, die iedere keer voor mij klaarstonden op het moment dat ik behoefte had aan motivatie, een heldere visie en deskundigheid. Ik prijs mij gelukkig om op jullie kennis en geduld te kunnen bouwen tijdens mijn studiejaren. Dankzij jullie kon ik doorzetten.

Nikita de Cuba
Rotterdam, juni 2014

Samenvatting

GGD Rotterdam-Rijnmond schat in dat in Rotterdam gemiddeld twee leerlingen in elke klas met mishandeling te maken krijgen. De onderzoeksvraag ontstond doordat de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling landelijk ingevoerd werd, waaraan ook alle basisscholen moeten voldoen. De aandachtsfunctionaris wil handvatten en aanbevelingen om de kennis en vaardigheden van de leerkrachten met betrekking tot kindermishandeling en de meldcode te bewaken en te bevorderen. De onderzoeksvraag luidt als volgt:

Welke ondersteuning hebben de leerkrachten van OBS Andries van der Vlerk nodig om de meldcode uit te voeren zoals beschreven in de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling?

Het doel van dit onderzoek is om de ervaringen en behoeften van de leerkrachten te onderzoeken bij het uitvoeren van de meldcode, zodat er een veilig meldklimaat op school gecreëerd kan worden met een duidelijke afstemming tussen school en externe ketenpartners. Hierdoor kan OBS Andries van der Vlerk voldoen aan de landelijk verplichte meldcode om huiselijk geweld en kindermishandeling aan te pakken. In de huidige situatie werd tijdens de interviews stilgestaan bij de ervaringen en behoeften van de respondenten. Middels een vragenlijst zijn 14 respondenten benaderd, waarvan vijf leerkrachten, één aandachtsfunctionaris, twee directeuren, één bestuurslid en vijf ketenpartners. Ook is er een dossieranalyse uitgevoerd om de acties en het proces van de leerkrachten en de aandachtsfunctionaris te peilen. Naast praktijkonderzoek is ook gebruik gemaakt van literatuuronderzoek. In dit literatuuronderzoek zijn de meldcode, taken en verantwoordelijkheden van de betrokkenen, ketenpartners en samenwerkingsafspraken onderzocht.

Naar aanleiding van het theoretische- en praktijkgedeelte kan er geconcludeerd worden dat het schoolbestuur en de directie verantwoordelijk zijn voor het scheppen van randvoorwaarden, zodat de signalerende taak van de school uitgevoerd kan worden. Dit houdt in dat er op school aan een veilig werkklimaat, competente leerkrachten, een aandachtsfunctionaris, beleidsinvoering en dossiervorming voldaan zijn. Op OBS Andries van der Vlerk heerst een positief, laagdrempelig en veilig meldklimaat.

Een ander onderdeel van een veilig werkklimaat is communicatie. De leerkrachten moeten op de hoogte gebracht worden van de stappen van de meldcode en hoe deze invloed hebben op de interne werkprocedures. Verder moeten de leerkrachten voldoende toegerust zijn om met de meldcode te werken. Regelmatige trainingen of andere vormen van deskundigheidsbevorderingen moeten georganiseerd worden om de kennis en vaardigheden van de leerkrachten op peil te houden. Tot op heden hebben de leerkrachten van OBS Andries van der Vlerk geen scholing gekregen met betrekking tot kindermishandeling en gespreksvoering met ouders. Dit komt overeen met de gewenste houding van de leerkrachten; zij moeten zich bewust zijn van het feit dat kindermishandeling in de klas kan voorkomen en dit ook aan durven pakken.

Verder is het bij de uitvoering van de meldcode belangrijk om informatie met de ketenpartners uit te wisselen. De samenwerking tussen OBS Andries van der Vlerk en de ketenpartners bestaat uit informele afspraken. Samenwerkingsafspraken zorgen ervoor dat zorgvuldige en effectieve ondersteuning op het kind en het gezin afgestemd wordt.

Het hanteren van de meldcode is een proces, waardoor het borgen en actueel houden van de meldcode een belangrijke taak is van de aandachtsfunctionaris. Hiervoor is een adviesrapport opgesteld waarin de aanbevelingen uitgewerkt zijn, zodat de meldcode optimaal uitgevoerd kan worden op OBS Andries van der Vlerk. Dit houdt een scholingsplan, tips gespreksvoering met ouders, uitbreiding handelingsprotocol, evaluatie meldcode en samenwerkingsafspraken met ketenpartners in.

Summary

GGD Rotterdam-Rijnmond estimates that in Rotterdam an average of two children in each classroom have experienced abuse. This raised the research question of this document, because of the national domestic violence and child abuse reporting code law which all primary schools must comply with. The 'aandachtsfunctionaris' wants guidelines and recommendations to guard and promote the knowledge and performance skills of teachers concerning child abuse and the reporting code. And this is what led to the following research question:

Which support do the teachers of OBS Andries van der Vlerk need to perform according to the reporting code which is described in the domestic violence and child abuse reporting code law?

The aim of this research is to investigate what the teachers experienced and needed when performing according to the reporting code, so a safe reporting environment can be created in the school with a better coordination between the school and external organizations. By doing so, OBS Andries van der Vlerk can comply with the national mandatory reporting code to approach domestic violence and child abuse. The interviews focused on the experiences and needs of the participants in their current situation. Through a questionnaire 14 participants were interviewed, including five teachers, an 'aandachtsfunctionaris', two principals, one board member and five organizations. There is also a document analysis made to fathom the actions and process of the teachers and 'aandachtsfunctionaris'.

Applied research is complemented by a literature review. In this review the reporting code, tasks and responsibilities of those concerned, external organizations and cooperation agreements were analyzed.

On account of the theoretical and practical section can be concluded that the school board and principals are responsible for creating the necessary conditions, so the school can accomplish its task of signaling child abuse. That can only be achieved when the school has a safe working environment, competent teachers, 'aandachtsfunctionaris', policy installation and administration. The OBS Andries van der Vlerk has a positive, accessible and safe signaling environment.

Communication is another component of a safe signaling environment. Teachers have to be aware of the guidelines of the reporting code and how that will influence their internal working procedures. Furthermore, the teachers have to be equipped to work with the reporting code. Regular trainings or other form of competence enhancer must be organized, so the teacher can keep maintaining their knowledge and performance skills. So far, the teachers of OBS Andries van der Vlerk didn't have any schooling concerning child abuse and conversing with parents. This corresponds with the attitude that teachers must be aware that child abuse can appear in the classroom and they are responsible to act upon it.

Furthermore, when using the reporting code it is important to be in contact with external organizations. The cooperation between OBS Andries van der Vlerk and the external organizations consists mainly of informal agreements. Cooperation agreements provides the child and family with the necessary and effective support.

Implementing the reporting code is a process, keeping the reporting code up to date and guaranteed is one of the important tasks of the 'aandachtsfunctionaris'. Therefore is an advisory report been prompted up with recommendations that further elaborated how OBS Andries van der vlerk can optimally work with the reporting code. This advisory report includes a schooling plan, tips for conversing with parents, extending handling protocol, reporting code evaluation and cooperation agreements with external organizations.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
Summary	5
Inhoudsopgave	6
1. Inleiding	8
1.1. Achtergrond instelling	8
1.2. Probleemanalyse	9
1.3. Doel- en vraagstelling	10
2. Onderzoeksverantwoording	11
2.1. Onderzoeksbenadering	11
2.2. Onderzoekstype	11
2.3. Dataverzamelingstechnieken	12
2.4. Bruikbaarheid, betrouwbaarheid en validiteit	14
3. Kindermishandeling en de meldcode	16
3.1. Begripsomschrijving van kindermishandeling	16
3.2. Vormen van kindermishandeling	16
3.3. Actieplan Aanpak Kindermishandeling	16
3.4. Meldcode	17
3.5. Implementatie van de meldcode in het onderwijs	18
4. Taken en verantwoordelijkheden	19
4.1. Overzicht	19
4.2. Leerkrachten	19
4.3. Aandachtsfunctionaris	22
4.4. Directie en bestuur	23
5. Ketenpartners en –samenwerking	25
5.1. Decentralisatie van de jeugdzorg	25
5.2. Wat wordt verstaan onder ketenpartners?	25
5.3. Ketenpartners	27
5.4. Samenwerkingsafspraken	27
6. Resultaten van het praktijkonderzoek	29
6.1. Decoderen van de interviews	29
6.2. Ervaringen en behoeften op schoolniveau	30
6.3. Ervaringen op bestuursniveau	34
6.4. Samenwerking tussen school en de ketenpartners	35
7. Conclusie en aanbevelingen	38
7.1. Conclusie	38
7.2. Aanbevelingen	40
8. Discussie	42

8.1. Methodologische reflectie	42
Literatuurlijst	44
Bijlage.....	48
Bijlage 1: Vormen van kindermishandeling	
Bijlage 2: Signaleringslijst	
Bijlage 3: Stappenplan van de meldcode	
Bijlage 4: Taken en verantwoordelijkheden leerkrachten	
Bijlage 5: Taken en verantwoordelijkheden aandachtsfunctionaris	
Bijlage 6: Taken en verantwoordelijkheden directie en bestuur	
Bijlage 7: Ketenpartners	

1. Inleiding

In deze afstudeerscriptie wordt ingegaan op het uitvoeren van de meldcode voor kindermishandeling in het tweede opvoedmilieu, namelijk op openbare basisschool Andries van der Vlerk in Hoogvliet Rotterdam. Het hierboven beschreven onderzoeksobject wordt vanaf nu OBS Andries van der Vlerk genoemd. De meldcode is een stappenplan dat de leerkrachten en interne begeleider ondersteuning biedt wanneer ze vermoeden dat er sprake is van kindermishandeling. In dit hoofdstuk worden de probleem- en situatieanalyse, de doelstelling en de vraagstelling van dit onderzoek nader besproken.

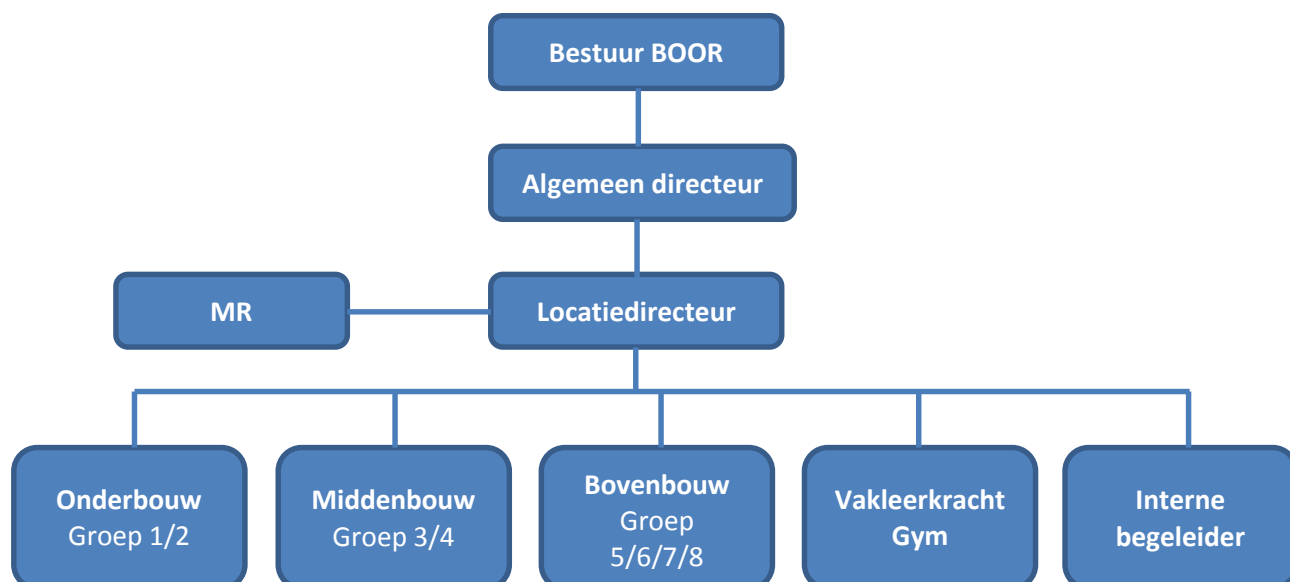
1.1. Achtergrond instelling

“GGD Rotterdam-Rijnmond schat in dat er in Rotterdam gemiddeld twee leerlingen in elke klas met mishandeling te maken krijgen (CED², n.d.)”. De opdrachtgever, die ook de functie heeft van interne begeleider op de OBS Andries van der Vlerk, vindt dit zeer alarmerend, omdat er tot op heden vier meldingen van kindermishandeling (sinds 2011) door leerkrachten werden geregistreerd. In de ogen van de opdrachtgever wordt er rondom de problematiek van kindermishandeling niet gewerkt volgens het stappenplan van de meldcode. Volgens de opdrachtgever dient de school hier uitgebreid aandacht aan te besteden, zodat er tijdig signalen worden herkend op school. Het kan niet voorkomen worden, maar wel vroegtijdig gesignaleerd en aangepakt met behulp van de meldcode (Holtzer, 2011). Deze meldcode omvat richtlijnen voor beroepskrachten die vermoeden of constateren dat er sprake is van kindermishandeling (Douma en Hoes, 2012).

Op OBS Andries van der Vlerk is de meldcode deels geïmplementeerd. De meldcode is opgenomen in de schoolgids en de interne begeleider vervult daarbij de functie van de aandachtsfunctionaris. Deze functie houdt in dat de aandachtsfunctionaris deskundige is op het gebied van signaleren en juist handelen bij kindermishandeling (Holtzer, 2011). Hierdoor kunnen de leerkrachten intern advies, steun en consultatie zoeken wanneer ze kindermishandeling vermoeden. Uit onderzoek blijkt dat er bij scholen die de meldcode hebben geïmplementeerd, drie keer zo vaak actie wordt ondernomen, doordat de leerkrachten hier bij vermoeden van kindermishandeling gebruik van maken (Douma & Hoes, 2012). Deze leerkrachten weten beter wat er van hen wordt verwacht, wat ze concreet kunnen doen en kennen hun handelingsruimte binnen hun beroepsgeheim. Tevens weten ze ook hoe ze hun vermoedens bespreekbaar kunnen maken. Volgens de opdrachtgever is er geen verschil te ontdekken in het handelen van de leerkrachten na de implementatie van de meldcode.

OBS Andries van der Vlerk neemt deel aan het gemeentelijke meldbeleid (SISA). Leerkrachten kunnen signalen van problemen met de interne begeleider en schoolmaatschappelijke werker bespreken, waarna zij vervolgens verantwoordelijk zijn om de signalen in het SISA systeem in te voeren. Als er vanuit twee verschillende instellingen signalen over hetzelfde kind binnenkomen, wordt er een ‘match’ gemaakt. Deze instellingen en de ouders worden op de hoogte gesteld dat er zorgen rondom het kind zijn. De betrokken instellingen werken samen en zoeken naar een oplossing voor het gezin. Het doel van SISA is om een sluitende aanpak te hebben voor het gezin, zodat de samenwerking en samenhang tussen de instellingen bevorderd wordt (GGD Rotterdam-Rijnmond, 2011).

De leerkrachten en intern begeleider zijn degenen die volgens de meldcode moeten handelen. Om de leerkrachten en interne begeleider hun taak goed uit te kunnen laten voeren, moeten de directie en het schoolbestuur voor de randvoorwaarden van de meldcode zorgen (Holtzer, 2011). Deze randvoorwaarden zijn een veilig meldklimaat, afstemming tussen school en ketenpartners, dossiervorming en deskundigheidsbevordering van het team (Holtzer, 2011). OBS Andries van der Vlerk valt onder het schoolbestuur BOOR. In figuur 1 wordt de organogram van de school weergegeven.

Figuur 1. Organogram OBS Andries van der Vlerk

Deze school is gevestigd in Hoogvliet Rotterdam. Hoogvliet heeft een omvang van 34.051 mensen (GGD Rotterdam Rijnmond, 2010). Volgens GGD Rotterdam Rijnmond (2010) huisvest de wijk Hoogvliet veel één-oudergezinnen in vergelijking met de rest van Rotterdam. Deze gezinssamenstelling wordt het meest vertegenwoordigd onder Turkse, Marokkaanse en Antilliaanse inwoners (Rotterdam.nl, 2012). Uit het onderzoek van COS (2008), zoals beschreven in Rotterdam.nl (2012), blijkt dat het opleidingsniveau van 52% van de bewoners in Hoogvliet laag is. Met een laag opleidingsniveau wordt bedoeld dat mensen geen mbo diploma of hoger hebben.

Volgens Van Ijzendoorn (2007) blijkt dat de opleiding van de ouders de grootste risicofactor is voor kindermishandeling, omdat het risico zeven keer groter is bij dergelijke gezinnen. Daarnaast spelen de etnisch-culturele achtergrond en het alleenstaande ouderschap ook een rol bij kindermishandeling. De kans op kindermishandeling wordt groter wanneer het aantal risicofactoren in het gezin toeneemt (Wolzak, 2012). Deze demografische gegevens geven een beeld van de gezinnen die in Hoogvliet wonen en die hun kinderen naar OBS Andries van der Vlerk brengen.

1.2. Probleemanalyse

Volgens de opdrachtgever wordt er op OBS Andries van der Vlerk nog niet gehandeld zoals beschreven staat in de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Degenen die hier moeite mee hebben, zijn de leerkrachten, interne begeleider, schoolmaatschappelijk werker en de directie. De eerste stap van de meldcode is om de signalen van kindermishandeling in kaart te brengen. Doordat leerkrachten langdurig en intensief contact hebben met de kinderen, zijn er meer mogelijkheden om te signaleren. Zij hebben zicht op de leerprestaties van de kinderen, de manier van interactie tussen de kinderen onderling of met hun ouders. Volgens de opdrachtgever gaan de leerkrachten niet bewust om met de signalen van kindermishandeling. De interne begeleider gaf aan dat de leerkrachten signalen vanuit hun 'onderbuikgevoel' met haar bespreken. Vervolgens worden er geen vervolgstappen genomen in zo'n situatie. Uit gesprekken met de betrokkenen blijkt dat binnen het team zowel voor de leerkrachten, als interne begeleider en de directie onduidelijk is welke signalen gekoppeld kunnen worden aan kindermishandeling en welke stappen ondernomen moeten worden wanneer deze signalen binnenkomen.

Volgens de opdrachtgever zijn er in het vorige schooljaar twee gevallen van kindermishandeling gesignaleerd en zijn er in het huidige schooljaar ook twee gevallen gesignaleerd. Op OBS Andries van

der Vlerk zijn er vijf klassen en volgens de CED² (n.d.) zijn er in elke klas gemiddeld twee leerlingen die te maken hebben met mishandeling.

Binnen de stappen van de meldcode wordt er gebruik gemaakt van de expertise van externe partners zoals het Multidisciplinaire Team, Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) etc. Deze externe partners worden ook wel ketenpartners genoemd. Volgens de opdrachtgever wordt er zes keer per jaar een Multidisciplinair Overleg (MDO) georganiseerd met de schoolmaatschappelijk werker, directie, interne begeleider, orthopedagoog van Weer Samen Naar School (WSNS) en een schoolverpleegkundige. Tijdens dit MDO worden de zorgkinderen besproken. Volgens de opdrachtgever zijn er onduidelijkheden in de taakverdeling van de ketenpartners bij het melden van kindermishandeling in SISA. Contact met de ketenpartners is van belang omdat de school advies aan hen kan vragen, meldingen kan doen en hulpverlening kan inschakelen. Een duidelijke afstemming tussen school en de externe partners zorgt ervoor dat er een effectieve en sluitende samenwerking is bij het bieden van hulp aan het kind en zijn gezin.

1.3. Doel- en vraagstelling

Naar aanleiding van de probleem- en situatieanalyse zijn de volgende doel- en vraagstelling voor dit onderzoek opgesteld.

Doelstelling:

Volgens Baarda, De Goede en Teunissen (2009) is het doel van een onderzoek om inzicht te verkrijgen in en het verbeteren van de situatie. Uit gesprekken met de opdrachtgever is op OBS Andries van de Vlerk de meldcode deels geïmplementeerd. Verder handelen de leerkrachten onbewust, vanuit hun gevoel en hadden zij nog geen ondersteuning gehad op het gebied van kindermishandeling.

Het doel van dit onderzoek is om te onderzoeken welke ervaringen en behoeften de leerkrachten hebben bij het uitvoeren van de meldcode, zodat er een veilig meldklimaat gecreëerd kan worden op school, met een duidelijke afstemming tussen school en de externe partners. Met behulp van deze kennis en dit inzicht worden er vervolgens concrete handvatten en aanbevelingen aangedragen om verandering of verbetering te bewerkstelligen op het gebied van de uitvoering van de meldcode.

Vraagstelling:

De vraagstelling voor dit onderzoek luidt als volgt:

- Welke ondersteuning hebben de leerkrachten van OBS Andries van der Vlerk nodig om de meldcode uit te voeren, zoals beschreven in de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling?

Voor het formuleren van een antwoord op de vraagstelling, komen de volgende deelvragen aan bod:

1. Welke taken en verantwoordelijkheden hebben leerkrachten, aandachtsfunctionaris, directie en bestuur bij het implementeren en uitvoeren van de meldcode?
2. Wat staat in de literatuur beschreven over de behoefte aan afstemming tussen ketenpartners met betrekking tot kindermishandeling?
3. Welke ervaringen en behoeften hebben de leerkrachten en aandachtsfunctionaris bij het uitvoeren van de meldcode?
4. Welke ervaringen en behoeften hebben de directie en het bestuur bij het implementeren en bewaken van de meldcode?
5. Hoe verloopt de samenwerking tussen OBS Andries van der Vlerk en de ketenpartners bij de aanpak van kindermishandeling?

2. Onderzoeksverantwoording

In de onderzoeksverantwoording wordt de wijze waarop een antwoord op de hoofd- en deelvragen is verkregen beschreven. Zoals beschreven in hoofdstuk één, heeft dit onderzoek de volgende hoofdvraag en deelvragen:

“Welke ondersteuning hebben de leerkrachten van OBS Andries van der Vlerk nodig om de meldcode uit te voeren, zoals beschreven in de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling?”

- 1. Welke taken en verantwoordelijkheden hebben leerkrachten, aandachtsfunctionaris, directie en bestuur bij het implementeren en uitvoeren van de meldcode?*
- 2. Wat staat in de literatuur beschreven over de behoefte aan afstemming tussen ketenpartners met betrekking tot kindermishandeling?*
- 3. Welke ervaringen en behoeften hebben de leerkrachten en aandachtsfunctionaris bij het uitvoeren van de meldcode?*
- 4. Welke ervaringen en behoeften hebben de directie en het bestuur bij het implementeren en bewaken van de meldcode?*
- 5. Hoe verloopt de samenwerking tussen OBS Andries van der Vlerk en de ketenpartners bij de aanpak van kindermishandeling?*

Deze deelvragen geven richting aan bij de verzameling van de benodigde informatie om uiteindelijk een antwoord te geven op de vraagstelling. Verder wordt ook toegelicht hoe en op welke manier het onderzoek wordt opgezet en uitgevoerd. Per deelvraag worden de dataverzamelingstechnieken en databronnen beschreven. Aan het eind worden de bruikbaarheid, betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek besproken.

2.1. Onderzoeksbenadering

Voor dit onderzoek wordt de sociale werkelijkheid op OBS Andries van der Vlerk onderzocht met betrekking tot het thema kindermishandeling en implementatie van de meldcode. De handelingen en interacties van de leerkrachten, aandachtsfunctionaris, interne begeleider, directie, bestuur en ketenpartners vormen een deel van de sociale werkelijkheid. Hoe de bovengenoemde mensen omgaan met de meldcode, vormt hun werkelijkheid door middel van hun eigen subjectieve ervaringen en meningen. Al deze subjectieve werkelijkheden geven inzicht in de ervaringen en behoeftes die ze hebben bij het uitvoeren van de meldcode. Door middel van dit onderzoek zal inzicht gegeven worden in hoe de bovengenoemde mensen de situatie op school ervaren bij het uitvoeren en implementeren van de meldcode. Hun perspectief en interpretatie van de situatie op school staat daarbij centraal (Migchelbrink, 2010).

2.2. Onderzoekstype

OBS Andries van der Vlerk is op zoek naar een aanpak voor de leerkrachten en medewerkers om de meldcode optimaal op school uit te kunnen voeren. De bestaande situatie op OBS Andries van der Vlerk moet herzien en veranderd worden om de meldcode optimaal uit te kunnen voeren.

Volgens Migchelbrink (2010) past behoefteonderzoek het beste bij dit onderzoek. De situatie waarin de leerkrachten en aandachtsfunctionaris zich bevinden, wordt onderzocht naar hun ervaringen met betrekking tot het uitvoeren van de meldcode. In dit behoefteonderzoek wordt de drempel die ervaren wordt om eventuele vermoedens te bespreken in kaart gebracht. Daarbij hoort ook onderzoek naar de behoeftes van de leerkrachten en de aandachtsfunctionaris om de meldcode optimaal op school uit te kunnen voeren.

Behalve de leerkrachten zijn de directie en het bestuur ook verantwoordelijk voor het uitvoeren van de meldcode. De directie en het bestuur scheppen een veilig meldklimaat voor de leerkrachten en aandachtsfunctionaris (Holtzer, 2011). Het is van belang om hun ervaringen en behoeftes met betrekking tot de meldcode te onderzoeken, zodat de leerkrachten hun taken en verantwoordelijkheden optimaal op school kunnen uitvoeren.

Vervolgens is het belangrijk dat de OBS samenwerkt met andere instellingen, zoals Advies en Meldpunt Kindermishandeling, Centrum voor Jeugd en gezin, enz. Hoe deze samenwerking tussen Andries van der Vlerk en de ketenpartners verloopt, wordt in dit onderzoek nader bekeken. Tevens wordt er ook onderzocht wat deze ketenpartners nodig hebben om deze samenwerking soepel te laten verlopen.

Voor deze afstudeerscriptie wordt er onderzoek gedaan naar de ervaringen en behoeftes van de betrokkenen, bestaande uit vijf leerkrachten, één aandachtsfunctionaris, twee directeuren, één bestuurslid en vijf ketenpartners in de huidige situatie. Hoe dit aangepakt wordt, hangt af van de ervaringen en behoeftes van de betrokkenen bij het uitvoeren en implementeren van de meldcode.

2.3. Dataverzamelingstechnieken

Bij het uitvoeren van dit onderzoek wordt er gebruik gemaakt van verschillende dataverzamelingstechnieken en databronnen zoals die door Migchelbrink (2010) omschreven worden. Per deelvraag wordt beschreven hoe data wordt verzameld en uit welke databronnen de benodigde informatie wordt gehaald.

Deelvraag 1. Welke taken en verantwoordelijkheden hebben leerkrachten, aandachtsfunctionaris, directie en bestuur bij het implementeren en uitvoeren van de meldcode?

Deze deelvraag wordt door middel van literatuuronderzoek beantwoord. Binnen het literatuuronderzoek wordt nagegaan welke theoretische inzichten en beschrijvende informatie al in de literatuur aanwezig zijn over de taken en verantwoordelijkheden van de leerkrachten, aandachtsfunctionaris, directie en bestuur. Door de taken en verantwoordelijkheden van de betrokkenen te achterhalen, kunnen hier in de interviews gerichte vragen over gesteld worden.

Deze onderwerpen worden door middel van inhoudsanalyse onderzocht. Tijdens het literatuuronderzoek wordt de inhoud van deze onderwerpen beschreven:

- Taken en verantwoordelijkheden van de betrokkenen
- Meldcode
- Implementatie van de meldcode

Deelvraag 2. Wat staat in de literatuur beschreven over de behoefte aan afstemming tussen ketenpartners met betrekking tot kindermishandeling?

Bij het uitvoeren van de meldcode wordt er ook samengewerkt met de ketenpartners. Bij deze deelvraag wordt in literatuur gezocht en door middel van inhoudsanalyse beschreven:

- Vijf ketenpartners nl. AMK, BJZ, CJG, SMW en politie.
- Samenwerkingsafspraken
- Privacy en dossiervorming
- Communicatie tussen de ketenpartners
- Informatie-uitwisseling tussen de ketenpartners

Door deze informatie kan er tijdens de interviews met de aandachtsfunctionaris, directie, bestuur en ketenpartners gerichte vragen gesteld worden over de huidige samenwerking tussen de bovengenoemde betrokkenen. Dit maakt het mogelijk om de praktijk en theorie te gaan vergelijken bij deelvraag vijf.

Deelvraag 3. Welke ervaringen en behoeftes hebben de leerkrachten en aandachtfunctionaris bij het uitvoeren van de meldcode?

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden, wordt er gebruik gemaakt van de dataverzamelingstechnieken ondervraging en inhoudsanalyse. De respondenten die geïnterviewd worden zijn de vijf leerkrachten en de aandachtfunctionaris van OBS Andries van der Vlerk. Met deze deelvraag kan er meer inzicht verkregen worden in de sociale werkelijkheid die zich op OBS Andries van der Vlerk afspeelt. Door middel van interviews kan er dieper ingegaan worden op hun beleving en ervaringen die zij op OBS Andries van der Vlerk hebben bij het uitvoeren van de meldcode.

Hoe hebben de vijf leerkrachten de implementatie van de meldcode ervaren en wat zijn hun behoeften en beleving op de volgende onderdelen:

- De bekendheid met en het gebruik van de meldcode
- Hun aanpak bij kindermishandeling
- Hun kennis over kindermishandeling en de meldcode
- Opleiding en scholing over kindermishandeling en het gebruik van de meldcode

Op welke manier heeft de implementatie van de meldcode plaatsgevonden en wat zijn de ervaringen en behoeften van de aandachtfunctionaris op de volgende gebieden:

- Taken en verantwoordelijkheden
- Kennis over kindermishandeling en de meldcode
- Haar aanpak bij de leerkrachten

De leerkrachten en aandachtfunctionaris worden individueel mondeling ondervraagd. Door het interview individueel af te nemen kan er dieper ingegaan worden op hun redeneringen en motieven. Het is een semi-gestructureerd interview, waarbij er doorgevraagd kan worden op antwoorden die de respondenten geven. Verder is er ruimte om een vraag te herformuleren als die niet goed begrepen wordt. Volgens Baarda, De Goede en Teunissen (2009) zorgt deze manier van interviewen ervoor dat de communicatie tussen de onderzoeker en de geïnterviewde goed verloopt. De beleving, ervaring en opvattingen van respondenten staan centraal in dit onderzoek, zodat de onderzoeker hun sociale werkelijkheid beter in beeld kan krijgen.

Om een duidelijk beeld te krijgen van de aanpak van de leerkrachten worden de dossiers van voormalige meldingen (die de leerkrachten hadden gedaan) onderzocht. In hoeverre hebben de leerkrachten en aandachtfunctionaris in het verleden stappen genomen bij signalen van kindermishandeling. Welke moeilijkheden hebben de leerkrachten toentertijd al ervaren?

In de dossiers worden deze onderwerpen onderzocht:

- Welke signalen werden er waargenomen
- Gesprekken gevoerd met vertrouwenspersoon of aandachtfunctionaris
- Gesprekken met ouders of kinderen
- Overleg met de team of bestuur
- Moeilijkheden van de leerkrachten

Inhoudsanalyse wordt gedaan met betrekking tot de resultaten die verkregen worden uit de interviews met de leerkrachten en aandachtfunctionaris. Per thema wordt er beschreven wat het meeste voorkomt in de antwoorden van de respondenten. Er wordt ook een inhoudsanalyse gedaan met betrekking tot de dossiers van kinderen die mogelijke signalen van kindermishandeling vertonen, om de acties van de leerkrachten en aandachtfunctionaris te kunnen peilen.

Deelvraag 4. Welke ervaringen en behoeftes hebben de directie en het bestuur bij het implementeren en bewaken van de meldcode?

De directie en het bestuur zijn degenen die eindverantwoordelijk zijn voor de implementatie, uitvoering en bewaking van de meldcode. De directie zorgt dat het onderwijskundig management en de operationele zaken op school in orde zijn. Het bestuur bestuurt in hoofdlijnen en behoudt altijd de verantwoordelijkheid, stelt beleidsplan en beslist over arbeidsvoorwaarden. De directie en het bestuur moeten de randvoorwaarden scheppen zodat de uitvoering van meldcode goed verloopt, zoals die vermeld wordt in het basismodel meldcode (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2009).

Om op deze deelvraag een antwoord te kunnen geven wordt er een individueel mondeling interview gehouden met twee directeuren en een bestuurslid van BOOR. Door op deze manier een semi-gestructureerd interview te houden, wordt er meer inzicht verkregen in hoe de directie en het bestuur hun verantwoordelijkheden, taken, implementatie en uitvoering van de meldcode ervaren. Door deze interviews wordt er meer inzicht verkregen in hoeverre de randvoorwaarden voldaan zijn om de meldcode op OBS Andries van der Vlerk uit te kunnen voeren.

Deelvraag 5. Hoe verloopt de samenwerking tussen OBS Andries van der Vlerk en de ketenpartners bij de aanpak van kindermishandeling?

Contacten met ketenpartners is noodzakelijk omdat de school hen advies kan vragen, meldingen doorgeven, hulpverlening aanvragen en doorverwijzingen geven. Bij de aanpak van kindermishandeling kan de school in contact komen met Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK), Bureau Jeugdzorg (BJZ), Zorg en Adviesteam (ZAT), Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), schoolmaatschappelijk werk (SMW) en de politie. Een goede aansluiting tussen school en externe partners is van belang bij zorgen rondom de kinderen. Voor dit onderzoek worden het AMK, CJG, SMW, WSNS en politie geïnterviewd. Deze ketenpartners hebben direct contact met OBS Andries van der Vlerk in de vorm van MDO overleggen en schoolbezoeken.

Met de directie, aandachtsfunctionaris en de vijf bovengenoemde ketenpartners wordt er een individueel mondeling interview gehouden. Door een semi-gestructureerd interview te houden kunnen de ervaringen en samenwerking in details besproken worden, waardoor een verdieping in het proces van de samenwerking tussen de school en ketenpartners gecreëerd kan worden.

Om de ketensamenwerking te kunnen peilen worden de volgende onderwerpen tijdens het interview besproken:

- Gemaakte afspraken met alle direct betrokken instellingen
- Werken de instellingen vanuit een gezamenlijke visie op kindermishandeling
- Ketenbreed signalerings- en/of volgsysteem
- Beschrijving van de doelgroep
- Afstemming van werkprocessen, methodieken en instrumenten op elkaar
- Bekendheid met de taakverdeling of rollen
- Het onderhouden van contact
- Deling van informatie

2.4. Bruikbaarheid, betrouwbaarheid en validiteit

Volgens Migchelbrink (2010) is bruikbaarheid het belangrijkste component van een praktijkonderzoek. De resultaten van dit onderzoek moeten relevant zijn voor de opdrachtgever en hun huidige situatie met betrekking tot het uitvoeren van de meldcode op OBS Andries van der Vlerk. De kwalitatieve benadering van dit onderzoek maakt het mogelijk om inzicht in de ervaringen en behoeftes te belichten van degenen die de meldcode op de school moeten uitvoeren. Dit kwalitatieve onderzoek maakt dat het aansluit bij de problemen die zich op de school afspelen bij het uitvoeren van de meldcode. Het richt zich op de perspectieven van de betrokkenen, waardoor de

resultaten van dit onderzoek relevant kunnen zijn om de school te helpen de meldcode optimaal in te zetten.

De bruikbaarheid van dit onderzoek wordt vergroot door de vraagstelling af te stemmen op de wensen van de opdrachtgever. Daarnaast heeft het vooronderzoek op de praktijkproblematiek voor kennis en inzicht van de praktijk gezorgd. Hierdoor sluit dit onderzoek beter aan op de huidige praktijkproblematiek van OBS Andries van der Vlerk. Tevens wordt er tijdens het onderzoek naar concrete, bruikbare en actuele kennis gezocht. Deze kennis kan in de praktijk gebruikt worden, om de meldcode op OBS Andries van der Vlerk optimaal uit te kunnen voeren.

Bij dit onderzoek geldt een resultaat-, democratische- en dialogische validiteit (Van Lanen & Van der Donk, 2011). De resultaatvaliditeit van dit onderzoek is hoog, omdat de resultaten van dit onderzoek zullen leiden tot een bruikbare ondersteuning voor de leerkrachten op OBS Andries van der Vlerk bij het uitvoeren van de meldcode. Door de ervaringen en behoeften van de verschillende respondenten binnen en buiten de school in kaart te krijgen, wordt het praktijkprobleem vanuit verschillende niveaus belicht en aangepakt. Dit verhoogt de democratische validiteit van het onderzoek door aandacht te besteden aan de verschillende perspectieven en belangen van de betrokkenen. Volgens Van Lanen en Van der Donk (2011) moet een onderzoek kritisch gevolgd worden door collega's en anderen om de kwaliteit van het onderzoek te blijven waarborgen. Bij dit onderzoek wordt de dialogische validiteit verhoogd, doordat er tijdens het onderzoeken voldoende momenten zijn geweest waar de opdrachtgever, medestudenten en afstudeerbegeleider kritisch kijken naar de dataverzamelingstechnieken, databronnen en resultaten. Elke week wordt informatie met de opdrachtgever uitgewisseld. Tijdens de afstudeerbijeenkomsten wordt informatie met de afstudeerbegeleider uitgewisseld.

Dit onderzoek geeft een beeld van de situatie op OBS Andries van der Vlerk en maakt dat dit onderzoek rechtmatige uitspraken kan doen over de onderzoekscontext op die school (Migchelbrink, 2010). Bij het uitvoeren van de meldcode moet er rekening gehouden worden met de verschillende niveaus die invloed kunnen hebben. De leerkrachten en de aandachtsfunctionaris dienen dit uit te voeren en worden geïnterviewd om hun ervaringen en behoeftes met betrekking tot het uitvoeren van de meldcode te achterhalen. Er moet aan bepaalde randvoorwaarden voldaan zijn, zodat de meldcode optimaal uitgevoerd en bewaakt kan worden op school. Bij het uitvoeren van de meldcode wordt er samengewerkt met verschillende instellingen buiten de school. Deze ketenpartners worden in dit onderzoek ook geïnterviewd, zodat de samenwerking en afstemming tussen de school en de ketenpartners in kaart gebracht kan worden.

Om de betrouwbaarheid van dit onderzoek te vergroten, wordt gebruik gemaakt van brontriangulatie en methodische triangulatie (Van Lanen & Van der Donk, 2011). In dit onderzoek wordt de data vanuit verschillende bronnen verzameld, namelijk door respondenten te interviewen. Hieruit zal blijken hoe zij zaken met betrekking tot kindermishandeling en de meldcode ervaren en beleven. Behalve het variëren van verschillende typen respondenten, worden er ook verschillende literatuurbronnen onderzocht. Het literatuuronderzoek wordt door verschillende bronnen ondersteund, zoals boeken, (wetenschappelijke) artikelen en internet.

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van verschillende dataverzamelmethode, zoals interviews, literatuuronderzoek en dossieronderzoek. Volgens Van Lanen en Van der Donk (2011) worden onderzoeksresultaten krachtiger als de data door verschillende verzamelmethode gewonnen worden. Het dossieronderzoek geeft een beeld van hoe de leerkrachten vroeger omgingen met kindermishandeling. Vervolgens geeft het literatuuronderzoek informatie over hoe de betrokkenen het beste kunnen omgaan met de meldcode in de praktijk. Vanuit de interviews worden de ervaringen en behoeftes van de betrokkenen belicht, zodat de meldcode optimaal uitgevoerd kan worden.

3. Kindermishandeling en de meldcode

In hoofdstuk drie wordt de theoretische achtergrond van dit onderzoek weergegeven. Er wordt eerst een toelichting gegeven van het begrip kindermishandeling. Hierna wordt de meldcode omschreven. Vervolgens wordt er nader ingegaan op hoe de meldcode op school geïmplementeerd kan worden.

3.1. Begripsomschrijving van kindermishandeling

Hieronder staat de definitie van kindermishandeling, zoals die door de Nederlandse overheid werd vastgesteld in de Wet op de jeugdzorg. Deze definitie wordt hier ook gehanteerd. Deze wettelijke omschrijving van kindermishandeling luidt als volgt:

“Kindermishandeling is elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel (Wolzak, 2012).”

Wanneer de veiligheid en de ontwikkeling van het kind niet worden gewaarborgd, is er sprake van kindermishandeling. Met dreigende schade wordt in de definitie bedoeld dat een kind schade dreigt op te lopen of is opgelopen. Met de termen passief en actief wordt bedoeld dat verwaarlozing tot mishandeling wordt gerekend. In de definitie worden niet alleen de ouders als mogelijke plegers gezien, maar ook andere mensen van wie het kind afhankelijk is, zoals leerkrachten, coaches, burens, familie, etc. (Wolzak, 2012).

Het is voor dit onderzoek van belang om een duidelijke definitie van dit begrip te hanteren, zodat er vanuit één definitie van kindermishandeling wordt gewerkt. Bij het implementeren en uitvoeren van de meldcode wordt er met verschillende betrokkenen samengewerkt die te maken hebben met kindermishandeling. Met behulp van de bovenstaande definitie wordt duidelijk gemaakt wat er onder kindermishandeling wordt verstaan. Deze definitie wordt gebruikt als een uitgangspunt wanneer er zorgvuldig wordt uitgezocht of er sprake is van kindermishandeling. De veiligheid en ontwikkeling van het kind dienen centraal te staan en die moeten tot actie oproepen.

3.2. Vormen van kindermishandeling

In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk werd het begrip kindermishandeling gedefinieerd. De term kindermishandeling werd als een breed begrip gehanteerd en is in zes vormen van mishandeling te verdelen. Deze vormen van mishandeling worden in bijlage één weergegeven. In de praktijk kunnen verschillende vormen van kindermishandeling tegelijk voorkomen (Wolzak, 2012). Hierdoor worden in deze paragraaf de verschillende vormen van kindermishandeling beschreven. Voor de signalen van kindermishandeling voor basisschoolkinderen in de leeftijd van vier tot twaalf jaar, zie bijlage twee. Echter gaan het onderzoek en scriptie verder met kindermishandeling als een overkoepelende term voor alle vormen van mishandeling.

3.3. Actieplan Aanpak Kindermishandeling

Het Actieplan Aanpak Kindermishandeling “Kinderen Veilig Thuis” is erop gericht om kindermishandeling te voorkomen, signaleren, stoppen en de schadelijke gevolgen te beperken. Deze acties worden in een ketenaanpak verricht. De ketenaanpak is een

leidend uitgangspunt van dit actieplan en alle acties moeten zich in een aaneengesloten cirkel verbinden rondom het kind en het gezin (Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2011).

De overheid wil zich de komende jaren richten op het voorkomen van kindermishandeling. De drie pijlers in dit actieplan zijn (Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2011):

1. Voorkomen van kindermishandeling

Het aantal kinderen dat slachtoffer wordt van kindermishandeling moet afnemen. Hiervoor wordt de opvoedingsondersteuning in het algemeen en aan de risicogezinnen versterkt.

2. Krachten bundelen

Voor het stoppen van kindermishandeling en om slachtoffers en daders optimaal te kunnen behandelen, moet de samenwerking beter worden. Daarom wordt er gericht op een multidisciplinaire aanpak.

3. Aanpak van fysieke mishandeling en seksueel misbruik

Volgens verschillende onderzoeken wordt de noodzaak gegeven om deze vormen van mishandeling, daadkrachtig te bestrijden, omdat deze vormen veel invloed hebben op het ontwikkeling van het kind.

Binnen de ketenaanpak onder de actie “signaleren” wil de overheid zorgen dat veel beroepskrachten stappen doorzetten bij vermoedens van kindermishandeling. De handelingsverlegenheid van deze beroepskrachten worden weggenomen, door het invoeren van de meldcode. De overheid wil deze meldcode verplichten voor alle sectoren die met kinderen werken, zoals onderwijs, gezondheidszorg, kinderopvang, jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning, politie en justitie.

OBS Andries van der Vlerk valt onder één van de bovengenoemde sectoren die verplicht de meldcode op school diende te implementeren. Deze meldcode is gebaseerd op dit actieplan van de overheid. Om de meldcode volledig op basisschool Andries van der Vlerk te kunnen implementeren en uitvoeren is het belangrijk om de uitgangspunten van deze meldcode te weten.

3.4. Meldcode

Volgens het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2012) werd in begin 2012 een verplichting opgelegd aan alle instellingen en beroepskrachten die met kinderen werken om de meldcode te hanteren voor huiselijk geweld en kindermishandeling. De meldcode heeft als doel om ondersteuning aan de beroepskrachten te geven in de omgang met vermoedens van kindermishandeling en huiselijk geweld.

Het gebruik van de meldcode heeft positieve effecten opgeleverd. Beroepskrachten ondernemen drie keer zoveel acties bij het vermoeden of signaleren van kindermishandeling en huiselijk geweld, in vergelijking met andere beroepskrachten die geen meldcode volgen. Er wordt systematischer informatie verzameld, meer met elkaar gecommuniceerd en aanpakken worden beter op elkaar afgestemd (Douma & Hoes, 2012).

De meldcode is een stappenplan waarin wordt beschreven in welke volgorde bepaalde acties ondernomen dienen te worden door de beroepskrachten bij het vermoeden of signaleren van kindermishandeling en huiselijk geweld. Door middel van dit stappenplan kunnen de beroepskrachten zorgvuldig en effectief handelen vanaf het moment van signaleren tot het

daadwerkelijk melden. In deze stappen worden de verwachtingen van de beroepskrachten, de omgang met zijn beroepsgeheim en het op een verantwoorde manier tot een besluit komen over het melden duidelijk (Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2012).

De stappen in de meldcode zijn in een bepaalde volgorde gerangschikt, maar deze volgorde kan flexibel doorlopen worden. De bedoeling is wel dat alle stappen doorlopen worden, voordat er een besluit wordt genomen om een melding te doen. Voor het stappenplan van de meldcode wordt er naar bijlage 2 verwezen.

3.5. Implementatie van de meldcode in het onderwijs

Alle basisscholen zijn verplicht om over een meldcode te beschikken. Dat betekent dat het signaleren van en handelen naar kindermishandeling en huiselijk geweld opgenomen moeten worden in de primaire organisatieprocessen. De zorgstructuur in het onderwijs geeft voldoende ruimte voor de implementatie van de meldcode. Het is van belang dat er een aantal randvoorwaarden binnen de school op orde zijn, zoals een veilig werkklimaat, competente leerkrachten, aandachtsfunctionaris, enz. Als de zorgstructuur van de school intern en extern goed geregeld is, wordt het makkelijker om aan de voorwaarden te voldoen die de meldcode stelt (Schoenmakers et al., 2006).

Volgens Holtzer (2011) is het creëren van draagvlak bij de leerkrachten een belangrijk onderdeel van het implementeren van de meldcode. Zo'n draagvlak wordt verkregen wanneer de leerkrachten kennis en vaardigheden hebben op het gebied van kindermishandeling. Behalve door kennis en vaardigheden van de leerkrachten te vergroten, is het belangrijk om de samenwerking tussen de school en de ketenpartners af te stemmen. Draagvlak wordt vergroot wanneer er duidelijke afspraken zijn over privacy, informatie-uitwisseling, dossiervorming enz.

4. Taken en verantwoordelijkheden

In de inleiding van dit onderzoeksverslag is de doelgroep van dit onderzoek al kort benoemd. Het gaat om de leerkrachten, aandachtsfunctionaris, directie en het bestuur. In dit hoofdstuk worden zowel de taken als de verantwoordelijkheden van deze doelgroep met betrekking tot het uitvoeren van de meldcode nader toegelicht. Voor een overzicht van de taken en verantwoordelijkheden van de leerkrachten, aandachtsfunctionaris en directie en bestuur wordt er naar bijlage 4, 5 en 6 verwezen.

4.1. Overzicht

Binnen het onderwijs zijn leerkrachten, aandachtsfunctionaris, directie en bestuur allemaal onderdeel van de zorgroute. In figuur 2 wordt dit proces binnen het kader van de meldcode verduidelijkt. De leerkrachten zijn verantwoordelijk voor het signaleren van en handelen naar vermoedens van kindermishandeling. Dit wordt met de aandachtsfunctionaris besproken. Die kan ondersteuning bieden aan de leerkrachten. Dit is een onderdeel van de bespreekverantwoordelijkheid van de aandachtsfunctionaris. Behalve vermoedens van kindermishandeling met leerkrachten te bespreken, is de aandachtsfunctionaris ook verantwoordelijk voor het communiceren met ketenpartners, directie en bestuur. Verder heeft de aandachtsfunctionaris een signaleringsverantwoordelijkheid en de verantwoordelijkheid om hulpverlening op gang te (laten) zetten. De taken en verantwoordelijkheden van de leerkrachten en aandachtsfunctionaris kunnen gerealiseerd worden als de directie en het bestuur aan de randvoorwaarden van de meldcode voldoen. Deze randvoorwaarden, taken en verantwoordelijkheden van de leerkrachten, aandachtsfunctionaris, directie en bestuur worden in de volgende paragrafen verder toegelicht.

Figuur 2. Overzicht taken en verantwoordelijkheden

4.2. Leerkrachten

De meldcode is een stappenplan dat alleen kan functioneren als beroepskrachten in de keten alert zijn, signalen van kindermishandeling herkennen en kunnen handelen bij vermoedens van kindermishandeling (Holtzer, 2011). Leerkrachten zijn belangrijke beroepskrachten in de keten, want leerkrachten hebben veel mogelijkheden om te signaleren wanneer er problemen zijn met het kind, op school of thuis. Leerkrachten hebben een belangrijke rol bij het preventiëren en signaleren van kindermishandeling. Om deze rol optimaal te vervullen hebben de leerkrachten een specifieke houding en aanpak bij vermoedens van kindermishandeling nodig. Hieronder wordt deze houding en aanpak nader besproken.

(Vroeg) signaleren

Het begint met het signaleren van kindermishandeling. Om kindermishandeling te signaleren moeten beroepskrachten weten waar ze op moeten letten. Volgens Alvarez et al. (2004) is een gebrek aan kennis van signalen en procedures één van de belangrijkste redenen waarom beroepskrachten vermoedens van kindermishandeling niet melden. Naast kennis hebben het opleidingsniveau, de persoonlijke aard (zoals geslacht van de beroepskracht) en eigen ervaring met mishandeling van de beroepskrachten invloed op het melden van vermoedens van kindermishandeling (Alvarez et al., 2004). Eigen ervaring kan zowel in negatieve als in positieve zin invloed hebben op de bereidheid en mogelijkheden van beroepskrachten om signalen waar te nemen. Verder zijn het aantal gevallen van kindermishandeling op werk, trainingen om kindermishandeling te herkennen en ervaringen met kindermishandeling melden van invloed op het signaleren door en handelen van de beroepskrachten (Schols, De Ruiter & Öry, 2013). Leerkrachten zien de kinderen dagelijks en kunnen specifiek gedrag observeren bij de kinderen. Kinderen vinden het moeilijk en zijn niet snel geneigd om uit zichzelf over hun thuissituatie te praten. Volgens Kenny (2004) zijn kinderen afhankelijk van mensen in hun omgeving die potentiële signalen durven waar te nemen en te interpreteren.

Signalen van kindermishandeling zijn te herkennen in het gedrag en het lichamelijk welzijn van het kind en in het gedrag van de ouders (Schols et al., 2004). Groeiachterstand en lichamelijk letsel zijn signalen die voorkomen in het lichamelijk welzijn van het kind. Gedragssignalen kunnen zich uiten in de vorm van angst, agressie of nerveusheid. Verder kunnen kinderen het op een andere manier uiten door bijvoorbeeld te schrikken bij onverwacht lichamelijk contact of bang zijn om zich uit te kleden. In contact met andere kinderen kunnen signalen ook naar voren komen, zoals wantrouwen of geïsoleerd zijn. Soms uiten kinderen bepaalde signalen in de nabijheid van hun ouders. Ouders die hun kinderen mishandelen, tonen soms onverschilligheid over het welzijn van hun kind of zijn vaak negatief tegenover hun kind. In het onderzoek van Kenny (2004) werd aangetoond dat hoe meer signalen een kind uitzendt, hoe groter de kans dat zich kindermishandeling voordoet.

Het is echter ook belangrijk om aan te geven dat er bij sommige kinderen niets te merken is of sprake is van 'super-coping' (Schols et al., 2013). Met 'super-coping' wordt bedoeld dat het kind een manier heeft gevonden om met zijn thuissituatie om te gaan of dat hij zijn ouders' tekortkomingen compenseert door meer zelfstandig te zijn (Schols et al., 2013). Dit maakt dat het signaleren van kindermishandeling niet simpel aangepakt kan worden. Volgens Alvarez et al. (2004) kan een signaleringslijst een hulpmiddel zijn om signalen van kindermishandeling in kaart te brengen. Op een signaleringslijst zijn alle mogelijk signalen van kindermishandeling voor verschillende leeftijdscategorieën in een schematisch overzicht weergegeven. Een signaleringslijst kan een leerkracht helpen om zijn vermoedens van kindermishandeling te onderbouwen. Door alle signalen op een rij te zetten, betekent niet dat er gelijk kindermishandeling plaatsvindt. Kenny (2004) gaf aan dat er naar het totaalplaatje gekeken moet worden. Dat betekent dat alle signalen in kaart gebracht moet worden en dat er daarnaast gesprekken met de ouders, het kind en andere betrokkenen gevoerd moeten worden.

Handelen

Wanneer waargenomen wordt dat kinderen in de knel zitten, betekent dit ook dat er ingegrepen moet durven worden. De stappen van de meldcode worden doorlopen vanaf het moment dat er signalen van kindermishandeling worden waargenomen. Van de leerkrachten wordt er verwacht dat ze in staat zijn om te signaleren, om kunnen gaan met die signalen en effectief samenwerken met anderen (Schols et al., 2013). Het omgaan met signalen betekent dat de leerkracht zijn vermoedens nader laat onderzoeken en waar nodig hulp inzet om de kindermishandeling te stoppen. Nederlands Jeugd instituut (2008) verstaat onder 'onderzoeken' dat leerkrachten gesprekken voert met de ouders en het kind, overlegt met collega's en advies vraagt of melding maakt bij het AMK.

Bij vermoedens van kindermishandeling wordt geadviseerd om gesprekken aan te gaan met ouders en kinderen. Uit het onderzoek van Schols et al. (2013) blijkt dat leerkrachten moeite hebben met

het voeren van moeilijke gesprekken met ouders. Deze gesprekken zijn vaak confronterend omdat de leerkracht gevoelige problemen bespreekbaar moet maken. Leerkrachten ervaren weerstand tijdens deze gesprekken, zoals het bemoeien met andermans gezin, onzekerheid, onderschatting, angst voor de reactie van de ouders of wantrouwen in de hulpverlening. Tijdens deze gesprekken staat het welbevinden en de veiligheid van het kind centraal. Soms kunnen de leerkrachten kiezen om het gesprek met de ouders achterwege te laten, in verband met de veiligheid van het kind. Het kind zou eventueel school moeten verlaten of het geweld zou kunnen verergeren (Holtzer, 2011).

Naast de weerstanden die leerkrachten ervaren bij het communiceren met ouders, ervaren leerkrachten een dilemma op het gebied van effectief samenwerken en hun beroepsgeheim. Hun beroepsgeheim verplicht hen om geen informatie over ouders en kinderen met derden te delen, tenzij de ouders hier toestemming voor hebben gegeven (Holtzer, 2011). Bij vermoedens van kindermishandeling kan het beroepsgeheim doorbroken worden. Dit is geregeld in de Wet op de Jeugdzorg onder het meldrecht (Wolzak, 2012). Hierin staat vermeld dat alle beroepskrachten met een beroepsgeheim het recht hebben om vermoedens van kindermishandeling te melden bij het AMK, ook al hebben de ouders geen toestemming gegeven. Beroepskrachten moeten wel kunnen verantwoorden waarom er zonder toestemming melding wordt gedaan. Daarnaast omvat het meldrecht dat beroepskrachten – eveneens zonder toestemming van de ouders - informatie over het kind en zijn ouders mogen verstrekken op verzoek van het AMK (Wolzak, 2012).

Houding

Het (vroeg) signaleren van en het handelen naar kindermishandeling vloeit voort uit de houding die een leerkracht moet aannemen om kindermishandeling optimaal aan te kunnen pakken. Uit een onderzoek van Bureau Veldkamp (2012) bleek dat 45% van de professionals in Nederland niet goed weet hoe ze moeten omgaan met een vermoeden van kindermishandeling. Volgens Pietrantonio et al. (2013) zijn er voorwaarden om adequaat te kunnen handelen. Hiermee wordt bedoeld dat de leerkrachten zich bewust moeten zijn van dat kindermishandeling in de klas kan voorkomen en zich bewust moeten zijn dat ze verantwoordelijkheid hebben in de aanpak daarvan. De leerkracht moet bewust zijn van eigen mogelijkheden, weerstanden en dilemma's met betrekking tot het onderwerp kindermishandeling (Pietrantonio et al., 2013). Vooral hun eigen ervaring met mishandeling, normen en waarden hebben een invloed op de houding van de leerkracht.

De bereidheid om melding te doen hangt samen met de aard van de (vermoede) mishandeling (Alvarez et al., 2004). In dit artikel worden vermoedens van lichamelijke mishandeling en verwaarlozing als hoogst gemeld. Dit komt omdat bij deze vorm van mishandeling en verwaarlozing duidelijke fysieke signalen waargenomen kunnen worden. Hierdoor wordt de eigen onzekerheid van de leerkracht verminderd en de drempel om te melden verlaagd. Seksueel misbruik en emotionele mishandeling worden minder door professionals gemeld. Volgens Alvarez et al. (2004) wordt emotionele mishandeling minder gemeld, omdat de ernst van deze mishandeling onderschat wordt en de signalen op meerdere wijze geïnterpreteerd kunnen worden. Dit vergroot de onzekerheid en het terughoudende gedrag van de leerkracht.

Behalve de aard van de (vermoede) mishandeling spelen de organisatie en opleiding een rol bij het meldgedrag van de leerkrachten. Het klimaat dat op een school heerst, kan bepalen of er belang wordt gehecht aan het onderwerp kindermishandeling. Dit zorgt dat het team onderling open over hun vermoedens van kindermishandeling kunnen spreken. In paragraaf 4.4 wordt er verder ingegaan op hoe een veilig werkklimaat op school de drempel kan verlagen om (vermoedens van) kindermishandeling te melden. Volgens Holtzer (2011) kunnen leerkrachten door middel van trainingen hun deskundigheid omtrent het signaleren en handelen bij (vermoedens van) kindermishandeling vergroten. Het onderzoek van Bureau Veldkamp (2012) wijst op positieve effecten na het volgen van een training. Volgens Walsh, Bridgstock, Farrell, Rassafiani en Schweitzer (2008) kan het volgen van een eenmalige training zelfs een averechts effect hebben. Uit hun

onderzoek bleek dat leerkrachten die een kortdurende training hebben gevolgd juist onzekerder waren bij het signaleren, dan leerkrachten die geen training hadden gevolgd. Dit komt omdat degenen die een kortdurende training hebben gevolgd een hogere drempel ervaren, uit angst om fouten te maken. Kennis van protocollen en de meldcode zijn niet genoeg om onzekerheid en terughoudend meldgedrag bij leerkrachten te verminderen. Kindermishandeling is een complex en beladen onderwerp, waardoor de leerkrachten telkens vervolgttrainingen moeten volgen waarin onder andere leren werken met onzekerheid centraal staat (Walsh et al., 2008).

4.3. Aandachtsfunctionaris

De aandachtsfunctionaris heeft een belangrijke rol in de aanpak van kindermishandeling op scholen. Vanuit de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling worden instellingen geadviseerd om een aandachtsfunctionaris aan te stellen die voor de implementatie en de borging van de meldcode kan zorgen (GGD Rotterdam-Rijnmond², 2012). De aandachtsfunctionaris heeft kennis van kindermishandeling, het implementatieproces en borging van de meldcode. Hierdoor kunnen medewerkers op de aandachtsfunctionaris terugvallen bij het signaleren en handelen bij vermoedens van kindermishandeling. De medewerkers kunnen een beroep op de aandachtsfunctionaris doen voor consultatie en advies om hun zorgvuldig handelen bij vermoedens van kindermishandeling te bevorderen (Holtzer, 2011). Om ook het zorgvuldig handelen te vergroten kan de aandachtsfunctionaris voor scholing zorgen. De Wet Meldcode verplicht alle beroepskrachten om hun deskundigheid op het gebied van signaleren van en handelen bij (vermoedens van) kindermishandeling op peil te houden (Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2012). Het doel hiervan is dat beroepskrachten signalen op tijd opvangen en weten hoe ze moeten handelen. Behalve scholing aan leerkrachten aanreiken, is het van belang om als aandachtsfunctionaris op school structureel aandacht te besteden aan kindermishandeling.

Als het onderwerp kindermishandeling en de meldcode regelmatig onder de aandacht komen in teamvergaderingen of overleggen, kan de aandachtsfunctionaris hierdoor de behoeften van de leerkrachten blijven peilen. Door de meldcode telkens te evalueren kan de aandachtsfunctionaris de meldcode aanpassen. Bij het evalueren van de meldcode worden de resultaten, de ondernomen acties en belemmerende factoren beoordeeld om vervolgens conclusies te trekken over de aanpak. Maatregelen kunnen genomen worden rond veiligheid, communicatie of afspraken om de werkwijze aan te scherpen, waardoor die beter aansluit op de zorgroute van de school (Holtzer, 2011).

Het regelmatig evalueren van de meldcode is een aspect waarop de inspectie en gemeente toezien bij het gebruik maken van de meldcode volgens de Wet Meldcode (GGD Rotterdam-Rijnmond², 2012). Sinds juli 2013 is de Wet Meldcode in werking getreden, waardoor de inspectie van het onderwijs na wil gaan of scholen voldoen aan hun plicht (Holtzer, 2011). In GGD Rotterdam-Rijnmond² (2012) wordt dit beschreven als het beschikken over een meldcode, dat aan de randvoorwaarden voor het uitvoeren ervan is voldaan en dat de meldcode daadwerkelijk wordt toegepast. De aandachtsfunctionaris kan deze eisen nakomen door de meldcode op school te waarborgen in een kwaliteitssysteem. Hierin wordt een duidelijke taakbeschrijving van de taken en verantwoordelijkheden van alle betrokkenen beschreven. Verder wordt er geacht om als school een goede registratie van signalen bij te houden, met daarnaast de ondernomen stappen, de meldingen, de aangeboden hulpverleningen, de afgesloten casussen en de resultaten daarvan (GGD Rotterdam-Rijnmond², 2012).

Behalve het implementeren en borgen van de meldcode zorgt de aandachtsfunctionaris voor een effectieve samenwerking met de ketenpartners. De aandachtsfunctionaris legt contact met andere instellingen en met de lokale ketens, waardoor de aandachtsfunctionaris kennis heeft van hoe die zorgvuldig om kan gaan met de privacy van het betreffende gezin (Holtzer, 2011). Er wordt met

verschillende ketenpartners samengewerkt, waardoor het van belang is om goede samenwerkingsafspraken te maken. Dit wordt in hoofdstuk vijf verder toegelicht.

4.4. Directie en bestuur

De hierboven beschreven taken en verantwoordelijkheden geven een antwoord op wat de leerkrachten en aandachtfunctionaris moeten weten en kunnen om kindermishandeling te kunnen signaleren en vervolgens daarnaar te handelen. De taken en verantwoordelijkheden zijn niet het enige nodig om adequaat te kunnen handelen bij vermoedens van kindermishandeling. Het is daarnaast ook belangrijk dat de leerkrachten en aandachtfunctionaris zich ondersteunt voelen door de school. Dit kan gedaan worden door middel van beleid, richtlijnen, scholing, voldoende tijd en concrete afspraken over de verdeling van verantwoordelijkheden en verslaglegging (Nederlands Jeugd instituut, 2008).

Veilig werkklimaat

Het begint met het heersen van een veilig werkklimaat op school, zodat de leerkrachten zich competent en gesteund voelen om de stappen van de meldcode te kunnen toepassen. Door dit veilige werkklimaat wordt de drempel voor de leerkrachten verlaagd om bij vermoedens van kindermishandeling op te treden. Kindermishandeling is een gevoelig onderwerp waardoor de leerkrachten zich onveilig kunnen voelen wanneer ze hiermee in aanraking komen. Dit is mogelijk vanwege hun eigen ervaring of uit angst om de ouders te confronteren. Dit kan een leerkracht belemmeren om op te treden. Binnen het werkklimaat op school kunnen onduidelijkheden over de procedures of weinig steun bij de aanpak van kindermishandeling, de leerkrachten belemmeren om hun taken volledig uit te kunnen voeren. De school kan voor een veilig werkklimaat zorgen door afspraken rondom veiligheid en het omgaan met vertrouwelijke informatie vast te leggen in een veiligheidsbeleid (Schoenmakers et al, 2006).

Als school is het belangrijk om regels te hanteren voor veiligheid en omgangsnormen, zodat iedereen meer op zijn gemak is en gerust kan handelen in een vervelende situatie. Afspraken over de ondersteuning van collega's moeten duidelijk zijn, zodat de leerkrachten weten bij wie ze terecht kunnen wanneer ze kindermishandeling vermoeden. Collega's die kennis hebben van de omgang met kindermishandeling, kunnen steun bieden aan anderen. Het aanstellen van een aandachtfunctionaris binnen de school maakt het mogelijk dat de leerkrachten en medewerkers consultatie en advies kunnen vragen en dat bevordert het zorgvuldig handelen (Douma & Hoes, 2012).

Beleid

Eisen voor een veilig werkklimaat op school worden in het beleid van de school weergegeven. Hierboven werd ook het belang van het waarborgen van de meldcode beschreven. Volgens het Nederlands Jeugd instituut (2008) is het belangrijk dat het signaleren en handelen van de beroepskrachten en de kwaliteit daarvan in het beleid beschreven worden. De school moet in het beleid aangeven dat zij kindermishandeling een ernstig probleem vindt en dient aan te geven hoe dit binnen de school aangepakt gaat worden. Dit beleid moet niet alleen duidelijk zijn voor de medewerkers van de school, maar ook voor de ouders. Dit zorgt dat niet alleen de school bekend is met de aanpak van kindermishandeling, maar dat de ouders ook weten wat ze bij deze aanpak kunnen verwachten (Holtzer, 2011).

Richtlijnen

In het beleid van de school worden de richtlijnen voor de aanpak van kindermishandeling weergegeven. Deze richtlijnen omvatten aanbevelingen, adviezen, meldcodes en protocollen voor het ondersteunen van de beroepskrachten. Een meldcode vormt een meer globaal en algemeen

stappenplan in vergelijking met een protocol. Een meldcode wordt vertaald naar een meer gericht stappenplan, bestemd voor de specifieke werkplek waarvoor die ontworpen was (Nederlands Jeugd instituut, 2008). Hierdoor moet er binnen de school duidelijkheid bestaan over hoe er gehandeld moet worden bij vermoedens van kindermishandeling. Dit moeten de leerkrachten en medewerkers op school ook uitdragen.

Scholing

Zoals eerder in dit hoofdstuk werd benoemd is scholing een belangrijk onderdeel om leerkrachten hun deskundigheid op peil te houden. De school is verantwoordelijk voor scholing aan de leerkrachten en aandachtsfunctionaris. Behalve de beroepskrachten ruimte te geven om scholing te krijgen, moet de beroepskrachten zelf verantwoordelijk zijn voor het bijhouden van hun kennis en vaardigheden (Nederlands Jeugd instituut, 2008). Door duidelijke taken en verantwoordelijkheden te hebben, kan de beroepskracht nagaan wat die nog nodig heeft om zich competent te voelen op het gebied van kindermishandeling.

Tijd

Bijscholing, signaleren van en handelen naar vermoedens van kindermishandeling kosten tijd en worden als een extra verzwarende bovenop reguliere taken ervaren. De school moet ruimte en tijd bieden in de vorm van concrete afspraken in het beleid (Nederlands Jeugd instituut, 2008).

Afspraken over de verdeling van verantwoordelijkheden

Volgens Nederlands Jeugd instituut (2008) moet de school duidelijke afspraken maken over de verdeling van verantwoordelijkheden en overleggen over hoe de besluitvorming plaats gaat vinden. Verder is het ook belangrijk bij de besluitvorming om te weten wie bevoegd is om beslissingen te nemen. Voor de leerkrachten is het belangrijk dat ze het gevoel hebben dat ze kunnen signaleren en handelen en gedekt worden door het beleid van de school. Dit verlaagt de drempels die de leerkrachten binnen de school ervaren.

Dossiervorming

Signalen van kindermishandeling mogen niet verloren gaan. Hierdoor is het van belang dat de leerkrachten of aandachtsfunctionaris de signalen, het handelen en observaties gedurende het proces zorgvuldig vastleggen. Volgens Nederlands Jeugd instituut (2008) is een duidelijke dossiervorming een hulpmiddel voor de leerkrachten en aandachtsfunctionaris voor het verzamelen en ordenen van informatie, interne en externe overdracht van informatie en ter ondersteuning bij besluitvormingen. Om dit te kunnen doen hebben de leerkrachten en aandachtsfunctionaris duidelijke richtlijnen nodig met betrekking tot de dossiervorming en hoe deze met de ketenpartners gedeeld wordt.

5. Ketenpartners en -samenwerking

In dit hoofdstuk wordt vanuit de theorie een antwoord gezocht op deelvraag twee: wat staat in de literatuur beschreven over de behoefte aan afstemming tussen de ketenpartners met betrekking tot kindermishandeling? Bij deze deelvraag worden allereerst de begrippen ketenpartners en – samenwerking beschreven. Dit hoofdstuk gaat ook over de partijen die een rol spelen bij het signaleren en handelen bij vermoedens van kindermishandeling en het doorverwijzen naar hulpverlenende instellingen. Deze ketenpartners zijn het AMK, BJZ, CJG, SMW en de politie. Behalve een beschrijving van de ketenpartners, worden de afspraken voor een optimale ketensamenwerking toegelicht.

5.1. Decentraliseren van de jeugdzorg

Ongeveer 118.000 kinderen en jongeren in Nederland hebben te maken met een vorm van kindermishandeling (Nederlands Jeugd instituut, n.d.). Problemen rondom deze kinderen en jongeren worden te laat gesignaleerd, hulp wordt te laat of verkeerd aangeboden. Er zijn voldoende hulpverleningen voor deze kinderen en jongeren, maar deze organisaties werken echter langs elkaar heen (JSO, 2012). Door de zorginstellingen samen te laten werken, kan ervoor gezorgd worden dat deze kinderen en jongeren op tijd de juiste hulp aangeboden krijgen, in plaats van tussen wal en schip te vallen.

De overheid heeft een grote verantwoordelijkheid bij het realiseren van een omgeving waarin kinderen gezond en veilig kunnen opgroeien. Vooral in gezinnen waar er extra ondersteuning en zorg nodig is. Dit geldt vooral bij het beschermen van kinderen. Sinds 2010 is er een ingrijpende wijziging in het jeugdstelsel om de ondersteuning en zorg aan kinderen en ouders laagdrempeliger en efficiënter te maken (Douma & Hoes, 2012). Het nieuwe stelsel dient een betere samenwerking, eerdere ondersteuning en zorg rondom gezinnen te bieden. Dit nieuwe stelsel is ontstaan door middel van de decentralisatie van de jeugdzorg.

Het decentraliseren van de jeugdzorg betekent dat de verantwoordelijkheden en taken die eerst onder de overheid vielen, worden verplaatst naar het lokale of provinciale niveau (GGD Rotterdam-Rijnmond¹, 2012). Dit zorgt voor een verandering in de inhoudelijke werkwijze van instellingen en professionals. De verwachtingen van deze decentralisatie zijn dat er een betere, effectievere en efficiëntere hulpverlening ingezet wordt in de gezinnen. Wegens deze decentralisatie van de jeugdzorg wordt de gemeente Rotterdam volgens GGD Rotterdam-Rijnmond¹ (2012) verantwoordelijk voor de volgende taken en verantwoordelijkheden in 2015:

- Toegang tot de geïndiceerde jeugdzorg (Bureau Jeugdzorg)
- Ambulante en open residentiële jeugdzorg
- Pleegzorg
- Advies- en Meldpunt kindermishandeling
- Crisishulp
- Kindertelefoon
- Jeugdreclassering
- Jeugdbescherming

5.2. Ketensamenwerking

Ketenpartners

Bij zorgen rondom kindermishandeling is het van belang om een goede samenwerking te hebben tussen het onderwijs en jeugdzorg (Douma & Hoes, 2012). In de meeste gevallen worden meerdere ketenpartners betrokken bij de aanpak van kindermishandeling. Wat verstaat men echter onder het

begrip ketenpartners? Om het begrip ketenpartners te kunnen verduidelijken wordt er eerst gekeken naar het begrip keten. Volgens De Kool en Bekkers (2009) verstaat men onder het begrip keten 'een verzameling van autonome maar tegelijkertijd onderling afhankelijke organisaties, die relaties met elkaar aangaan om samen te werken aan een gemeenschappelijk proces.' Hieruit concludeert men dat ketenpartners afhankelijk van elkaar zijn om een sluitende aanpak voor de gezinnen te creëren.

In de stappen van de meldcode is de samenwerking met de ketenpartners belangrijk, omdat er advies opgevraagd kan worden, meldingen gemaakt kunnen worden en hulpverlening ingeschakeld kan worden of er worden doorverwijzingen gegeven. De school kan met de volgende ketenpartners in aanraking komen: Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK), Bureau Jeugdzorg (BJZ), Zorg en Advies Team (ZAT), Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), schoolmaatschappelijk werk (SMW) en de politie.

Ketensamenwerking

Ketensamenwerking wordt als oplossing gezien voor de problemen in de jeugdsector. Daarom is het van belang om te weten wat er onder het begrip ketensamenwerking wordt verstaan. Meerdere professionals en zorgorganisaties die samen in de keten werken, binden hun handelingen en expertise samen om op het gebied van zorgen en kindermishandeling, een sluitende aanpak met elkaar te vormen (Minkman, 2012). Hierdoor wordt het moeilijk om kinderen tussen wal en schip te laten vallen. Volgens Van Dam, Van Tilburg, Steenkist en Buisman (2009) werd de hulpverlening belemmerd omdat informatie niet met elkaar gedeeld kon worden wegens de privacy en door een eenzijdige benadering. Dit maakte dat de herhalingspercentage op het gebied van kindermishandeling hoog was.

Voordelen van een ketensamenwerking

Het doel van een ketensamenwerking is om een sluitende aanpak te creëren om hulp efficiënt en effectief aan te kunnen bieden. Dit is een voordeel op microniveau voor het kind of de ouders. Volgens *States Services Authority* (2007) heeft het creëren van een ketensamenwerking ook andere voordelen zoals:

- Breed perspectief ontwikkelen
Hiervoor werd al benoemd dat een eenzijdige benadering niet ten gunste kwam bij de aanpak van kindermishandeling. Door samen te werken met verschillende instellingen en professionals ontstaat er een breder perspectief op de problematiek. Alle betrokkenen kunnen vanuit hun expertise een bijdrage leveren in het creëren van een sluitende aanpak.
- Eén centraal toegangspunt
Door samen te werken ontstaat één centraal toegangspunt waarbij alle organisaties een compleet beeld krijgen van het probleem. Daarnaast is het handig voor de organisaties om in één meldpunt al hun zorgen te bespreken. Dit zorgt ook voor efficiëntie.
- Aanmoedigen van innovatie
Verschillende instellingen en professionals werken samen en zo ontstaat een brede verzameling van kennis in één keten. Door al deze kennis te bundelen en op elkaar af te stemmen, kan er gewerkt worden aan innovatie zoals nieuwe werkwijzen, methodes enz.
- Hogere effectiviteit
Er wordt gekozen om samen te werken om de continuïteit van de hulpverlening door te laten lopen. Behalve de continuïteit van de hulpverlening maakt een ketensamenwerking alle hulpverleners die betrokken zijn zichtbaar en overzichtelijk wie daarbij welke verantwoordelijkheden hebben (Goedee & Entken, 2008). Dit zorgt ervoor dat de aangeboden hulp afgestemd wordt en effectiever verloopt.

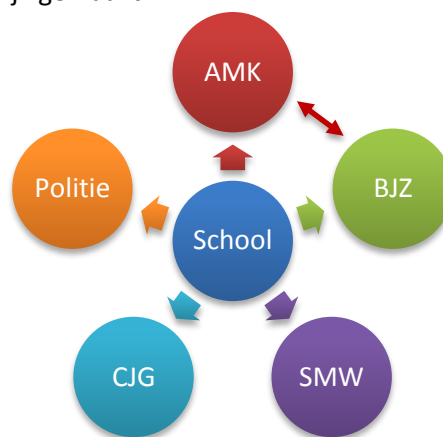
Problemen bij een ketensamenwerking

Het samenwerken in een keten brengt niet alleen voordelen, maar ook bepaalde risico's met zich mee (Minkman, Ahaus & Huijsman, 2010). Deze risico's worden hieronder verder toegelicht:

- **Fragmentatie**
Het doel van een ketensamenwerking is om anderen bij elkaar te brengen en individualistisch werken tegengaan. Het is dan tegenstrijdig dat juist het vormen van een ketensamenwerking tot fragmentatie kan leiden. Dit komt omdat de coördinatie tussen de verschillende ketenpartners problematisch wordt. Doordat verschillende ketenpartners samen moeten werken, wordt het onduidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is. Het risico dat het samenwerken met verschillende ketenpartners met zich meebrengt, is dat het geheel onoverzichtelijk wordt. Verder hebben de ketenpartners dan geen beeld meer van het doel dat hen aanvankelijk bij elkaar bracht.
- **Relaties met elkaar**
Binnen een samenwerkingsverband worden relaties gevormd tussen de mensen. Goede relaties onderling kunnen leiden tot snelle handelingen, medewerking met elkaar en continue communicatie. Slechte relaties kunnen leiden tot een gebrek aan draagvlak, interactie en vertrouwen. Hieruit concluderen Minkman, Ahaus en Huijsman (2010) dat goede relaties tussen de professionals een essentieel onderdeel is voor het succes van een ketensamenwerking.

5.3. Ketenpartners

Binnen de stappen van de meldcode zijn contacten met de ketenpartners noodzakelijk. Scholen kunnen advies bij de ketenpartners vragen, een melding doen, hulpverlening op gang brengen of doorverwijzingen geven (Holtzer, 2011). Deze ketenpartners spelen een belangrijke rol in de melding, het onderzoek en de aanpak van kindermishandeling. In bijlage 7 wordt een beschrijving gegeven van de ketenpartners waarmee een school te maken kan hebben bij de aanpak van kindermishandeling. Deze wordt in figuur 3 overzichtelijk gemaakt.

Figuur 3. Ketenpartners

5.4. Samenwerkingsafspraken

Het denken en handelen binnen een ketensamenwerking betekent dat onderlinge afspraken gemaakt moeten worden. Het vastleggen van onderlinge afspraken is een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle ketensamenwerking (Boerman, 2006). De betrokken professionals en instellingen moeten samen overleggen wat zij voor elkaar kunnen betekenen en dit vastleggen in een beleid. Het doel van samenwerkingsafspraken is om een effectieve en sluitende aanpak te ontwikkelen om te zorgen voor het kind en zodat er duidelijkheid heerst tussen de ketenpartners

(Holtzer, 2011). Hieronder worden een aantal punten beschreven in het kader van kindermishandeling waar duidelijke afspraken over gemaakt moeten worden.

Bereikbaarheid

Afspraken over de bereikbaarheid van ketenpartners moeten bekend zijn door iedereen die betrokken is in de keten. Dit houdt voldoende bekendheid van telefoonnummers en emailadressen in. Alle contactinformatie moet in ieder geval bekend zijn bij de aandachtsfunctionaris (De Kool & Bekkers, 2009).

Coördinatie en monitoring van hulp

Bij de aanpak van kindermishandeling moeten duidelijke afspraken gemaakt worden over de communicatie tussen de professionals onderling en het gezamenlijk optreden in een gezin. Binnen het MDO wordt per casus afgesproken wie eindverantwoordelijk is voor de behandeling en coördinatie. Dit wordt allemaal vastgelegd op een eenduidige en toegankelijke manier die voor alle betrokkenen te begrijpen is.

Bij elke casus wordt besproken wat er in het zorgplan wordt opgenomen. In het zorgplan wordt beschreven wat voor hulp nodig is, degene die eindverantwoordelijk is en hoe er gehandeld wordt als de benodigde hulp niet binnen de afgesproken tijd aangeboden wordt. Vanuit het MDO moet er een contactpersoon voor het gezin aangesteld worden. Degenen die betrokken zijn in de casus moeten afspraken maken voor onderling contact gedurende het verdere verloop van de hulpverlening. Volgens Holtzer (2011) is het belangrijk om tijdens het proces steeds terugkoppeling en evaluatie plaats te laten vinden. Hierdoor kan de betrokkene nagaan of er meer hulpverlening nodig is of een melding bij het AMK gemaakt moet worden.

Dossiervorming

Er dienen duidelijke afspraken te worden gemaakt over het vastleggen en verstrekken van gegevens van de leerling. Iedere ketenpartner legt, volgens zijn eigen werkwijze, relevante gegevens over het kind vast (De Kool & Bekker, 2009). Het is belangrijk bij kindermishandeling dat signalen, handelingen en observaties gedurende het proces zorgvuldig vastgelegd worden. De informatie uit het MDO wordt ook vastgelegd in het leerlingvolgsysteem op school. Hierin moeten het aanmeldings- of toestemmingsformulier, informatie van de ouders, informatie van de ketenpartners, de afgesproken acties, voortgang resultaten en evaluatie in orde gehouden (Peters-Hondelink & Williams, 2011).

Informatie uitwisseling

Om een sluitende aanpak bij kindermishandeling te creëren en hulp op gang te zetten, moet er informatie met elkaar uitgewisseld. De school moet de ouders informeren dat informatie wordt uitgewisseld met ketenpartners. Door de ouders een toestemmingsformulier te laten ondertekenen, krijgt de school toestemming om dit te doen. Het is van belang dat informatie uitgewisseld wordt in samenspraak met de ouders, het kind en/of de jongeren (Peters-Hondelink & Williams, 2011).

Verwijzen

Binnen het MDO moeten duidelijke afspraken gemaakt worden wanneer een kind of gezin doorverwezen wordt naar bijvoorbeeld BJZ of Jeugd Gezondheidszorg. Verder moeten afspraken gemaakt worden wanneer een melding wordt gemaakt, door wie het wordt gedaan en welke informatie daarvoor nodig is (Peters-Hondelink & Williams, 2011).

6. Resultaten van het praktijkonderzoek

Om de hoofdvraag van dit onderzoek te beantwoorden, is er naast een literatuurstudie ook praktijkonderzoek gedaan. Voor het praktijkonderzoek zijn de leerkrachten, interne begeleider, directeuren, het bestuur BOOR en de ketenpartners ondervraagd door middel van een semi-structureerd interview. In dit hoofdstuk worden de resultaten die voortgekomen zijn uit de interviews gerapporteerd. Hiermee kunnen antwoorden op deelvragen 3, 4 en 5 van het onderzoek gegeven worden.

6.1. Decoderen van de interviews

Uit de kwalitatieve analyse van de interviews werden de uitspraken van de respondenten in de interviews op een systematische wijze met elkaar vergeleken. Na het clusteren en coderen van de interviewgegevens zijn er per deelvraag kernlabels ontwikkeld. Deze kernlabels vatten verschillende tekstfragmenten uit de interviews samen die bij de bijbehorende deelvraag passen. Deze tekstfragmenten zijn schuingedrukt beschreven in de resultaten. De verzamelde data die in het praktijkgedeelte werd verzameld is in het bronnenboek te zien. Om deze deelvragen te kunnen beantwoorden, wordt gebruik gemaakt van onderstaande kernlabels.

Tabel 1

Kernlabels interview

Deelvraag		Kernlabels
3	Beginsituatie	• Houding - Openlijk bespreken collega's - Openlijk bespreken ouders - Kindermishandeling • Kennis - Signalen - Opleiding - Scholing
	Ervaringen kindermishandeling en meldcode	• Ervaring kindermishandeling • Handelen bij kindermishandeling • Meldcode gebruikt • Bekendheid meldcode
	Behoeftes	• Uitvoeren van de meldcode
4	Ervaringen met de meldcode	• Taken en verantwoordelijkheden • Implementatie van de meldcode • Uitvoering van de meldcode
	Behoeftes	• Uitvoeren van de meldcode
5	Samenwerking	• Afspraken met school • Visie • Bekendheid taakverdeling/rollen • Onderhouden van contact • Uitvoeren van de meldcode

6.2. Ervaring en behoeften op schoolniveau

Uit de interviews van de vijf leerkrachten en één interne begeleider kunnen de ervaringen en behoeften van deze respondenten gehaald worden. Deze resultaten geven aan wat er op schoolniveau op het gebied van kindermishandeling ervaren wordt, wat de ervaringen van de respondenten zijn en welke behoeften ze hebben om kindermishandeling aan te kunnen pakken. Deze onderwerpen zijn onderverdeeld in de beginsituatie van de respondenten, hun ervaringen met kindermishandeling en de meldcode en hun behoeften bij het uitvoeren van de meldcode.

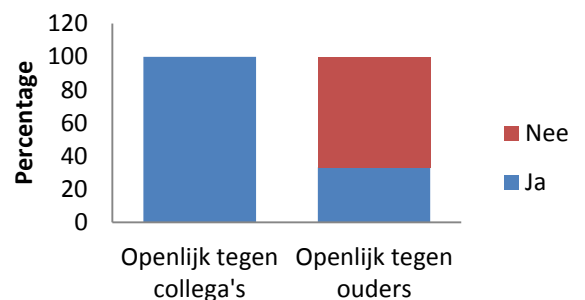
Beginsituatie

De beginsituatie van de respondenten wordt door twee kernlabels beschreven, namelijk de houding en de kennis van leerkrachten met betrekking tot kindermishandeling

Houding

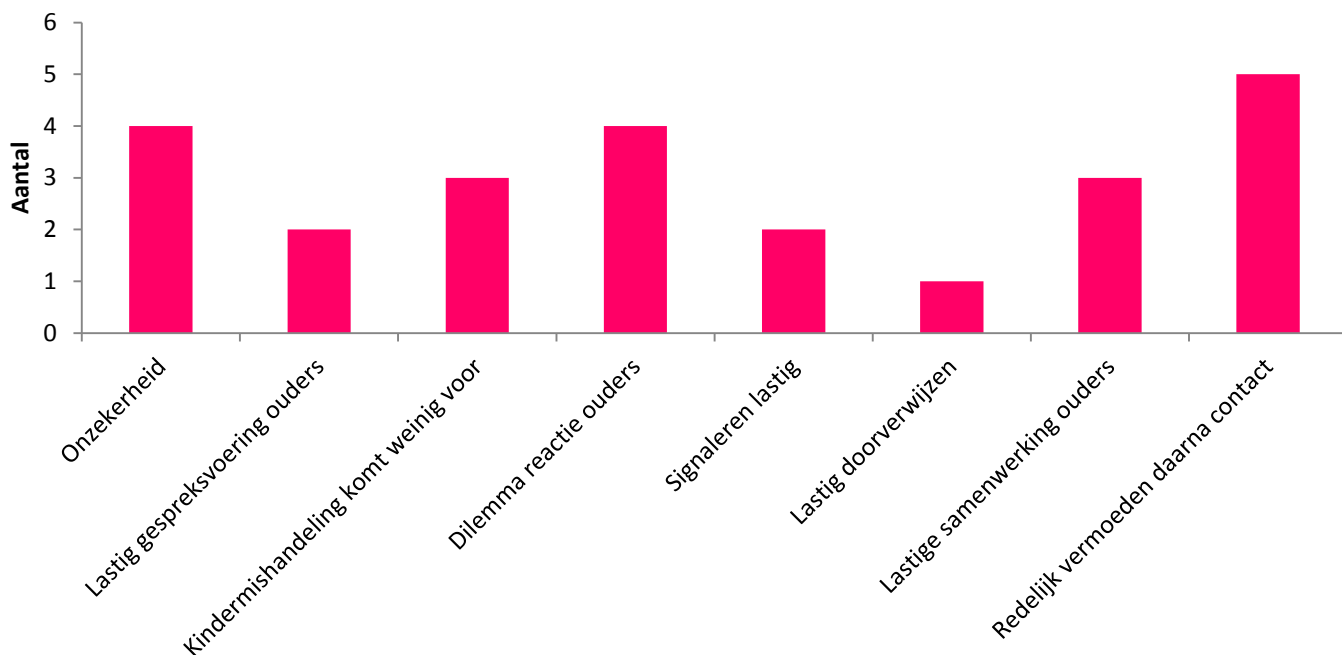
De houding van de respondenten wordt uitgedrukt in hoe openlijk zij met collega's over kindermishandeling spreken, hoe openlijk ze met ouders over kindermishandeling spreken en hoe ze tegenover het onderwerp kindermishandeling staan. In figuur 4 wordt de openheid van de respondenten weergegeven. Uit deze figuur blijkt dat de respondenten geen moeilijkheid ervaren bij het bespreken van kindermishandeling met elkaar. Leerkracht 3 beschrijft de openheid op de basisschool als volgt *'het is hier makkelijk om naar anderen toe te stappen'*. Deze mening wordt ook door alle respondenten meegedeeld. In de figuur wordt dat met 100% aangegeven.

Uit figuur 4 blijkt echter ook dat 66.6% van de respondenten het lastig vinden om het onderwerp kindermishandeling met ouders te bespreken. Volgens leerkracht 4 is *'het met ouders moeilijker te praten'*.

Figuur 4. Openheid

In figuur 5 zijn de resultaten voor de houding van de respondenten tegenover het onderwerp kindermishandeling weergegeven. Het blijkt dat drie van de zes leerkrachten in de interviews hebben genoemd dat er weinig kindermishandeling op OBS Andries van der Vlerk voorkomt. Leerkracht 4 beschrijft dit aspect als volgt *'gelukkig hebben wij hier weinig mee te maken. Dus dan ben je ook niet zo erg mee bezig als scholen waar het wel heel veel voorkomt.'* Verder ervaren vier van de zes respondenten onzekerheid in hun aanpak van kindermishandeling en een dilemma voor de reactie van de ouders. Onzekerheid bij de respondenten wordt beschreven als *'ik denk dat je heel veel informatie moet gaan verzamelen en dan nog weet je het nog niet zeker'* of als *'het moeilijk is dat het natuurlijk vermoedens zijn'*. Het dilemma die de respondenten ervaren bij gesprekken met ouders zijn dat ze in verdediging schieten, boosheid of *'bang dat ze zeggen dat ze gebeld zijn door de leerkracht'*. De meest voorkomende houding van de respondenten bij een redelijk vermoeden van kindermishandeling is contact zoeken met anderen om hun zorgen te uiten. Volgens de respondenten *'ga je eerst in de gaten houden en bij twijfels ga je door naar de interne begeleider'*.

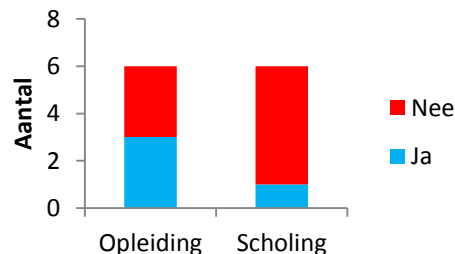

Figuur 5. Houding tegenover kindermishandeling

Kennis

In de beginsituatie (onderdeel kennis) van de zes respondenten werd gekeken naar de soorten signalen die de respondenten kennen, welke kennis ze hebben opgedaan over kindermishandeling tijdens hun opleiding en wanneer ze scholing hebben gekregen over kindermishandeling

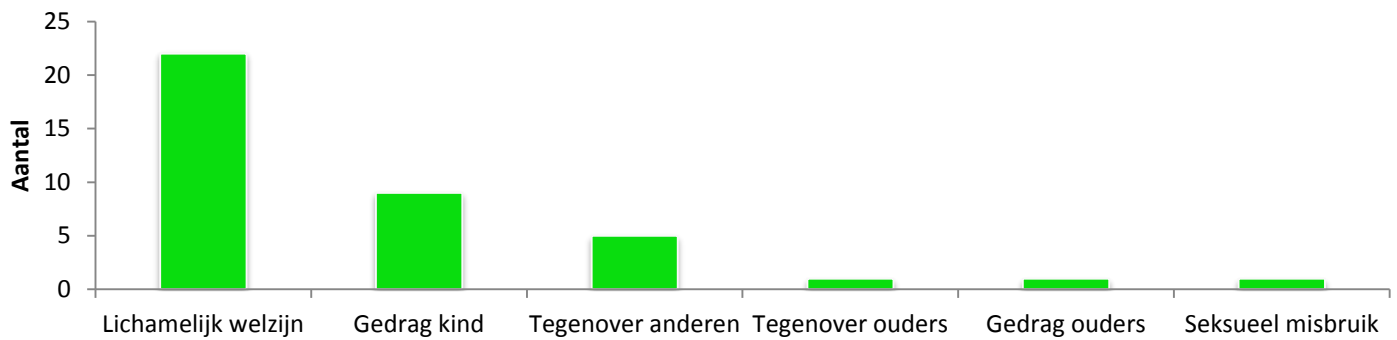
Uit figuur 6 blijkt dat 50% van de respondenten vanuit hun opleiding kennis heeft opgedaan over kindermishandeling. De respondenten die wel vanuit hun opleiding kennis van kindermishandeling hebben meegekregen beschrijven het als *'in het kort geleerd op welke signalen je kan gaan letten'* en *'af en toe zie je aan de reactie van de kinderen dat er iets niet klopt'*.

Figuur 6. Opleiding en scholing

Vijf van de zes respondenten hebben geen scholing gevolgd met betrekking tot kindermishandeling. Deze weergave omtrent alle leerkrachten die deelgenomen hadden aan dit onderzoek. De enige respondent die scholing had gevolgd, was de interne begeleider.

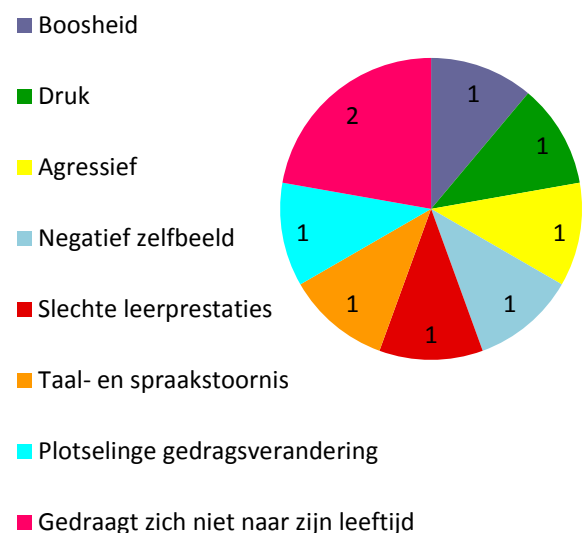
Uit de interviews hebben de respondenten verschillende signalen van kindermishandeling genoemd. Deze signalen worden onderverdeeld in lichamelijk welzijn, gedrag van het kind, gedrag van het kind tegenover anderen, gedrag van het kind tegenover zijn ouders en seksueel misbruik. Uit figuur 7 blijkt dat de respondenten vaak signalen op het gebied van lichamelijk welzijn benoemen. Dit kwam 22 keer in de interviews naar voren. In figuur 8 worden de signalen op het gebied van lichamelijk welzijn weergegeven. De respondenten hebben het signaal *'blauwe plekken'* het meest genoemd als signaal dat op vermoedens van kindermishandeling duidt. Verder benoemen de respondenten negen keer signalen vanuit het gedrag van het kind. In figuur 9 staan de signalen vermeldt die de respondenten hebben benoemd die vanuit het gedrag van het kind waargenomen kunnen worden. Uit figuur 9 blijkt dat er verschillende signalen genoemd worden. De signalen op het gebied van gedrag van het kind wordt door elke respondent anders waargenomen. Uit figuur 7 blijkt dat signalen op het gebied van gedrag van ouders, gedrag van het kind tegenover zijn ouders en seksueel misbruik het minst genoemd worden door de respondenten.

Figuur 7. Signalen

Figuur 8. Signalen lichamelijk welzijn

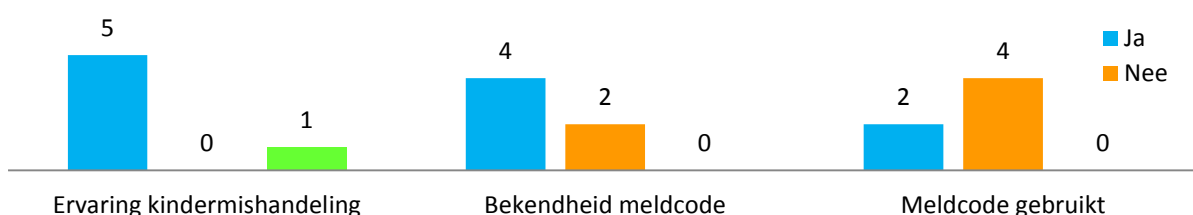

Figuur 9. Signalen gedrag kind

Ervaringen kindermishandeling en de meldcode

Tijdens het interview werd aan de respondenten gevraagd of ze in het verleden een situatie hebben meegemaakt met betrekking tot kindermishandeling. Uit figuur 10 blijkt dat vijf van de zes respondenten wel dergelijke situaties hebben meegemaakt. Van deze vijf respondenten hadden er drie met lichamelijke verwaarlozing te maken, één met lichamelijke mishandeling en één met seksueel misbruik. Slechts één van de respondenten had 'anders' als antwoord. Deze respondent had vermoedens van kindermishandeling op het gebied van lichamelijke verwaarlozing.

De meldcode is deels op school geïmplementeerd en aan de respondenten werd gevraagd of ze bekend zijn met deze meldcode. Uit figuur 10 blijkt dat vier van de zes respondenten wel bekend zijn met de stappen van de meldcode en dat de meldcode ook op school ingevoerd is. Deze respondenten beschrijven de invoering als 'dat was even kort besproken en dat was het' en 'het werd kort uitgelegd wat de meldcode is en wat het doet'. Twee respondenten wisten niet dat de meldcode op school ingevoerd was. Verder is in figuur 10 te zien dat maar twee respondenten de stappen van de meldcode daadwerkelijk hebben doorgelopen. Dit was in situaties waar er vermoedens waren van lichamelijke verwaarlozing en seksueel misbruik.

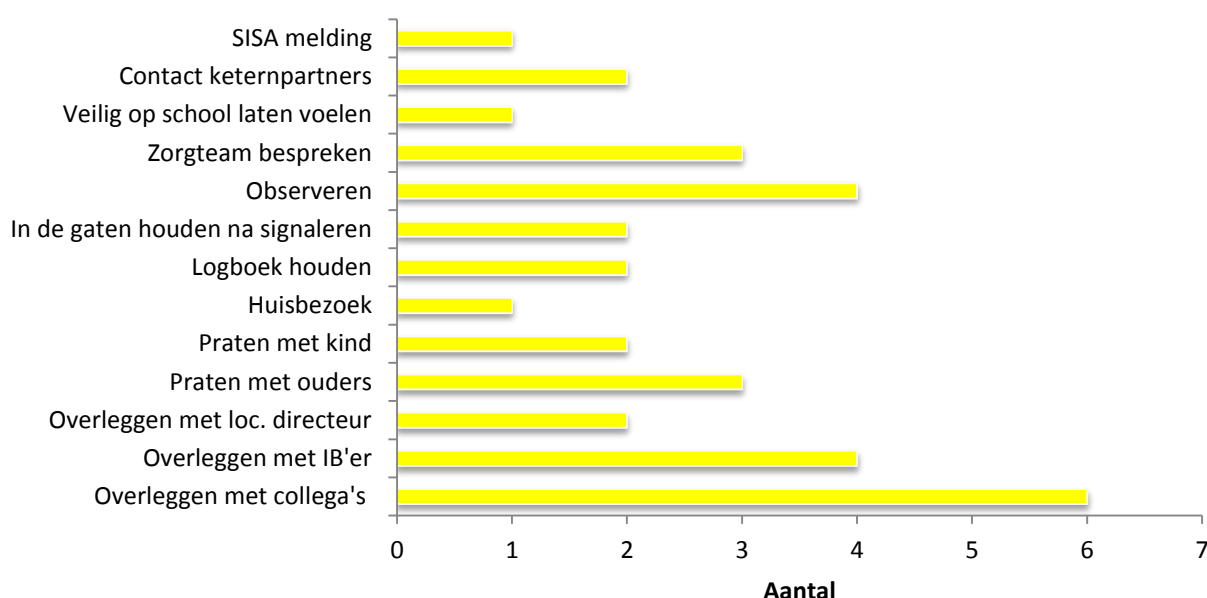

Figuur 10. Ervaring kindermishandeling en meldcode

Handelen bij kindermishandeling

Uit figuur 11 blijkt dat alle respondenten het belangrijk vinden om hun vermoedens van kindermishandeling met collega's te overleggen. Dit correleert met de openheid van de respondenten tegenover hun collega's. Behalve dat het laagdrempelig is om naar elkaar toe te stappen, vinden ze het *'belangrijk om niet in mijn eentje conclusies hierover te gaan trekken'*. Bij het handelen naar vermoedens van kindermishandeling wordt het door vier van de zes respondenten belangrijk geacht om ook met de interne begeleider over hun vermoedens van kindermishandeling te spreken. De interne begeleider wordt als deskundig gezien op dit vlak. *'Zij heeft dan de ingangen van de hulpverleningen die ingeschakeld moeten worden.'* Behalve met de collega's en interne begeleider overleggen wordt er volgens twee van de zes respondenten ook met de locatiedirecteur overlegd. Dit komt omdat *'zij altijd aanwezig is en de IB'er is er alleen een paar dagen in de week'*.

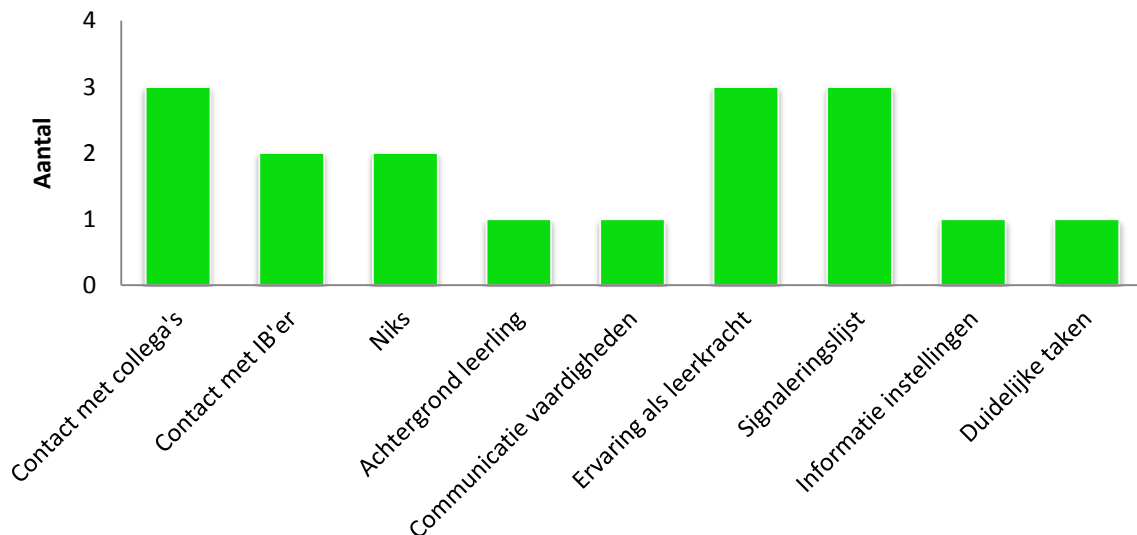
In figuur 11 zijn de verschillende handelingen die de respondenten tijdens het interview hebben genoemd weergegeven. Vier van de zes respondenten zouden nader observeren bij de eerste signalen van kindermishandeling. Hierna zouden 50% van de respondenten een gesprek met de ouders aangaan.

Figuur 11. Handelen bij kindermishandeling

Behoeftes

Om de meldcode optimaal uit te kunnen voeren werd tijdens het interview gevraagd naar wat de respondenten nodig hebben om te kunnen signaleren en handelen volgens de meldcode. De zes respondenten hadden allemaal verschillende antwoorden op deze vraag. Uit figuur 12 blijkt dat 50% van de respondenten contact met hun collega's, hun ervaring als leerkracht en een signaleringslijst het allerbelangrijkste vonden om de meldcode zo optimaal mogelijk uit te kunnen voeren. Daarnaast vonden twee van de zes respondenten dat ze alleen de IB'er nodig hadden. Verder gaven twee van de zes respondenten aan dat ze niks nodig hadden om de meldcode uit te kunnen voeren. *'Je hebt er echt niet iets speciaal voor nodig.'*

Figuur 12. Behoeftes bij het uitvoeren van de meldcode

6.3. Ervaringen op bestuursniveau

De resultaten van de interviews met de locatiedirecteur, directeur en het bestuur BOOR worden in deze paragraaf gerapporteerd.

Ervaringen met de meldcode

De ervaringen met de meldcode worden onderverdeeld in drie kernlabels om deze ervaringen te beschrijven. Er wordt aandacht besteed aan hoe de respondenten hun taken en verantwoordelijkheden, implementatie van de meldcode en de uitvoering van de meldcode hebben ervaren.

Taken en verantwoordelijkheden

Het bestuur gaf aan dat *'de verantwoordelijkheid moet lager in de organisatie. Daar waar de actie plaatsvindt en daar waar de verantwoordelijkheid ligt'*. Volgens het bestuur is *'de directeur integraal verantwoordelijk'* voor wat er op school gebeurt. Eigen verantwoordelijkheid nemen beschrijft de directeur als *'er wordt gewoon verwacht dat je dat op school oplost'*.

Het aanstellen van de aandachtsfunctionaris is vanuit het bestuur gevraagd. De locatiedirecteur en directeur hebben dit ook in de praktijk gedaan. Volgens de directeur is *'de aandachtsfunctionaris iets van nu, dus het is niet iets dat goed is neergezet in de scholen'*.

Er werd scholing voor de aangestelde aandachtsfunctionaris geregeld. Volgens de locatiedirecteur en directeur zorgt het bestuur *'dat er trainingen zijn en dat wij geïnformeerd zijn'*. Het bestuur beschrijft dat de verantwoordelijkheid zo laag mogelijk moet zijn in de organisatie. Volgens het bestuur moet de directeur *'overwegen als die door meerdere leerkrachten in het team ervaart. Met elkaar bespreken en bekijken of er een scholing georganiseerd kan worden.'* Als de school het *'moeilijk heeft met het faciliteren hiervan, daar kan de directeur samen met de bovenschoolse management bespreken'*.

De locatiedirecteur en directeur gaven aan dat ze betrokken zijn bij de MDO overleggen en nemen eindverantwoordelijkheid in het proces. Volgens de locatiedirecteur neemt ze de eindverantwoordelijkheid door in het proces *'de knoop doorhakken'*. Hiermee bedoelt ze dat ze degene is die de beslissing neemt dat er gemeld wordt in SISA of bij het AMK.

Implementatie van de meldcode

Volgens alle respondenten waren ze niet betrokken of niet aanwezig bij de invoering van de meldcode op OBS Andries van der Vlerk. De directeur beschreef de implementatie van de meldcode als *'verplicht'*, maar hij had *'geen idee'* hoe dat op de OBS Andries van der Vlerk verliep. De locatiedirecteur was nog niet werkzaam op de school bij de invoering van de meldcode.

Uitvoering van de meldcode

Bij de uitvoering van de meldcode vinden de respondenten het belangrijk dat er MDO en team-overleggen plaats vinden, dat de aandachtsfunctionaris aanwezig is en er gewerkt wordt met de ketenpartners. De locatiedirecteur en directeur vinden het contact met ouders een belangrijke stap bij het uitvoeren van de meldcode. *'Er worden gesprekken gevoerd. Als het nodig is dan schakelen we schoolmaatschappelijk werk in'.*

De uitvoering van de meldcode wordt nog niet geëvalueerd. Volgens het bestuur is er *'nu geen monitoring daarop en dat zou in de komende periode wel opgesteld moeten worden'.*

Behoeftes

De behoeftes die de respondenten hebben zijn gericht op het uitvoeren van de meldcode op schoolniveau. Voor het bestuur is het van belang *'dat de scholen en de mensen die betrokken zijn, dat die kennis hebben van de meldcode. Dat die weten wat het doel daarvan is en die eigen hebben gemaakt'.* Volgens de directeur hebben ze deze stap nog niet ondergaan. Hun *'eigen protocol'* is nog niet opgesteld. Verder heeft de directeur een behoefte aan een duidelijke taak- en functieomschrijving van de aandachtsfunctionaris. De directeur beschreef dat de rol van de aandachtsfunctionaris nog niet goed is ingebed in de zorgroute van de school.

Volgens het bestuur is het van *'belang dat er herkenning is'.* Dat er aandacht wordt besteed aan de signalen en het signaleren van kindermishandeling. Op beide scholen heeft alleen scholing plaatsgevonden voor de aandachtsfunctionarissen.

6.4. Samenwerking tussen school en de ketenpartners

De samenwerking tussen de school en de ketenpartners wordt beschreven aan de hand van de vijf interviews met de ketenpartners namelijk AMK, CJG, SMW, WSNS en de politie. De ervaringen van deze ketenpartners in de samenwerking met de school worden onderverdeeld in vijf kernlabels. Deze kernlabels zijn afspraken met de school, visie op de samenwerking, bekendheid met de taakverdeling, het onderhouden van contact en het uitvoeren van de meldcode.

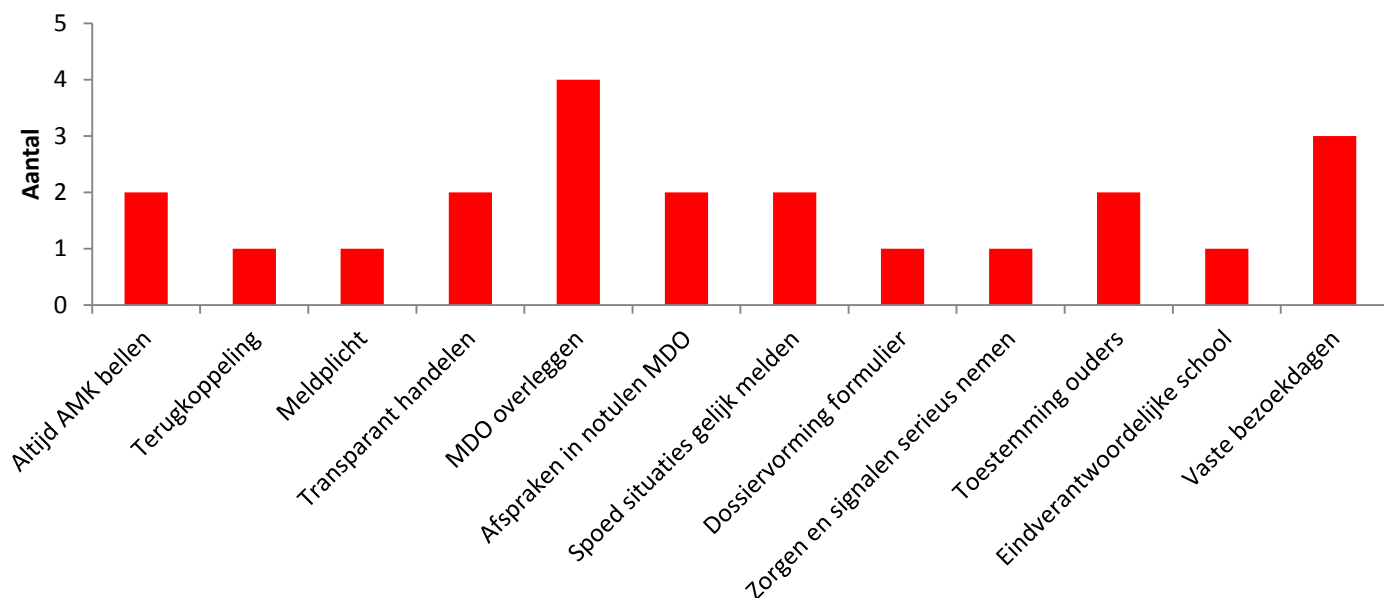
Samenwerking

Afspraken met school

Alle afspraken die de ketenpartners benoemd hebben tijdens het interview waren geen formele afspraken die gerapporteerd zijn, noch in het beleid van de school noch in die van de ketenpartners. De meest voorkomende afspraak die de ketenpartners met de school hebben zijn de MDO overleggen. *'De ene vaste afspraak die we hebben is dat we om de zes weken een MDO overleg hebben.'* De enige ketenpartner die niet meedoet aan de MDO overleggen is de politie. Volgens de politie hebben ze alleen een *'klein stukkie en dat is het strafrechtelijke'* in het proces van kindermishandeling. *'Hulpverlening voor de kinderen of zorg voor de ouders, dat valt niet onder ons.'* Hierdoor hebben de politie en het AMK de afspraak met scholen gemaakt, dat het AMK altijd gebeld moet worden. Bij spoedsituaties of in het geval van letsel kan de school het AMK of de politie.

Verder hebben drie van vijf respondenten vaste bezoekdagen op school. Deze worden uitgebreid toegelicht in de paragraaf over het 'onderhouden van contact'. Om informatie met elkaar te delen in overleggen, wordt er van twee van de vijf respondenten geëist om toestemming van de ouders te vragen. De ouders moeten op de hoogte zijn van de informatie die gedeeld wordt en met wie het gedeeld wordt. Verder vinden twee van de vijf respondenten het belangrijk dat er zo transparant mogelijk gehandeld wordt jegens de ouders. *'Scholen moeten altijd terugkoppeling geven omdat zij de aanmelding hebben verzorgd en toestemming hebben gezocht.'* Volgens het AMK wordt er pas aan het eind van het onderzoek een terugkoppeling gemaakt met de school.

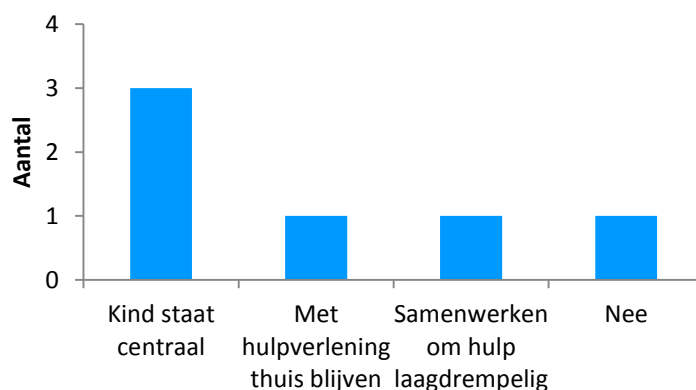
Verder heeft het AMK een afspraak met alle scholen over de dossiervorming en de meldplicht die de scholen hebben. *‘Het is wel een plicht als je weet van kindermishandeling of een vermoeden hebt dat je er iets mee moet gaan doen.’ ‘Er is een bepaald formulier die het AMK gebruikt die de scholen kunnen invullen en naar het AMK opsturen.’* Met dit formulier kan het AMK *‘zoveel mogelijk informatie zo compact mogelijk krijgen’* van de school.

Figuur 13. Afspraken tussen school en ketenpartners

Visie

Volgens alle respondenten wordt er wel samengewerkt vanuit een visie, maar die staat niet formeel beschreven in een beleid. Uit figuur 14 blijkt dat drie van de vijf respondenten vindt dat het *‘kind centraal staat’* als visie bij het samenwerken. Volgens het AMK is het belangrijk om samen te werken met als doel dat *‘de kinderen met hulpverlening thuis te laten wonen’*. Verder is volgens de schoolmaatschappelijk werker *‘de opdracht dan samen te werken en elkaar samen te vinden in het werkveld om de hulp zo laagdrempelig mogelijk te houden’*. Uit figuur 14 blijkt dat één respondent geen visie heeft op de samenwerking.

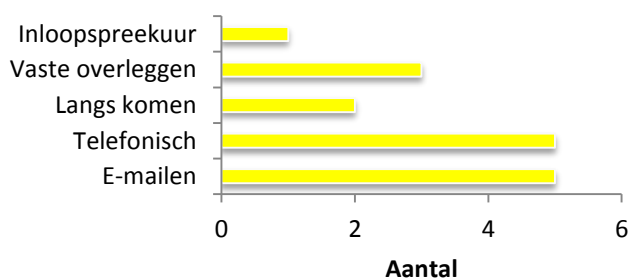
Figuur 14. Visie op de samenwerking

Bekendheid met de taakverdeling

Volgens alle respondenten is de taakverdeling van alle deelnemende ketenpartners in de samenwerking duidelijk. Het CJG beschrijft de taakverdeling in de MDO overleggen als volgt *‘je spreekt per kind af wie wat doet’*. De politie en het AMK zitten niet standaard bij alle MDO overleggen, maar zijn wel op de hoogte van de taken van de andere ketenpartners en de school.

Onderhouden van contact

Uit figuur 15 blijkt dat alle respondenten bereikbaar zijn via telefonisch contact of

Figuur 15. Onderhouden van contact

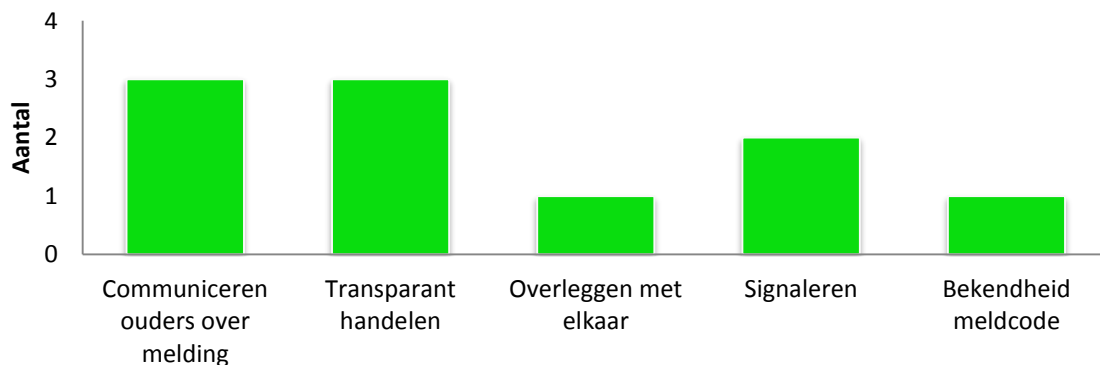
e-mail. Daarnaast hebben het CJG, SMW en WSNS vaste overleggen met de school. Een vorm van deze vaste overleggen is het MDO overleg. *‘Om de zes weken hebben we een MDO overleg.’* Behalve het MDO overleg hebben deze ketenpartners een andere vorm van overleggen met de school. WSNS komt *‘één keer in de drie á vier weken op school’* en bespreekt de zorgleerlingen met de interne begeleider. SMW is *‘standaard elke woensdag’* op school. Die heeft elke week *‘vijf uur schoolmaatschappelijk werk op de Andries. Dus ik zit hier vijf uren op school.’* Het CJG heeft een inloopspreekuur op school. *‘Dat is één keer per maand’* dat de schoolverpleegkundige op school is waar iedereen kan binnenlopen als er vragen zijn. De politie en het AMK gaven aan dat ze bij de school langs kunnen komen, indien het nodig is.

Uitvoeren van de meldcode

Tijdens het interview werd aan de ketenpartners gevraagd wat ze belangrijk vonden bij het uitvoeren van de meldcode op school. Volgens drie van de vijf respondenten is het communiceren met ouders over de melding en het transparant handelen van belang. *‘Door een gesprek met ouders worden die zorgen soms bevestigd of die zorgen worden nog steeds groter. Maar het kan ook zijn dat er een gedeelte van die zorgen al weggenomen wordt door een gesprek met de ouders.’* De ketenpartners willen dat er transparant tegenover de ouders wordt gehandeld, omdat zij als ketenpartner *‘echt iets mee moeten dan is het al door de school alles al meegedeeld. Ze hebben samen verantwoordelijkheid genomen en dan kunnen wij een veel betere start in maken.’*

Verder vinden twee van de vijf ketenpartners dat de school in staat moet zijn om te signaleren en weten hoe die moet ‘omgaan met een signaal’. Dit komt omdat de ketenpartners de kinderen niet zien en informatie krijgen van de school. Voordat deze signalen besproken kunnen worden, moeten ze eerst gesignaleerd worden. *‘De school is de eerste signaleerder. De school signaleert het en in het MDO gaan we er met alle deskundigen over praten.’*

Uit figuur 16 blijkt dat de ketenpartners het ook belangrijk vinden bij het uitvoeren van de meldcode dat er samen openlijk wordt overlegd in het MDO overleg. Behalve het overleggen met elkaar moet de school weten dat er een meldcode is en hoe die werkt.

Figuur 16. Uitvoeren van de meldcode volgens de ketenpartners

7. Conclusie en aanbevelingen

In de voorgaande hoofdstukken zijn de verzamelde data uit zowel de literatuurstudie, als het praktijkonderzoek weergegeven. Op basis van deze onderzoeksgegevens worden er conclusies geformuleerd op de vooraf gestelde onderzoeksvraag die centraal stond in dit onderzoek:

Welke ondersteuning hebben de leerkrachten van OBS Andries van der Vlerk nodig om de meldcode uit te voeren zoals beschreven in de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling?

In de volgende paragraaf worden verschillende conclusies getrokken op schoolniveau, bestuursniveau en over de samenwerking tussen de school en ketenpartners. Verder worden er in dit hoofdstuk aanbevelingen opgesteld. Het betreft aanbevelingen voor aandachtspunten waaraan in de meldcode extra aandacht moet worden geschonken.

7.1. Conclusies van het onderzoek

Schoolniveau

Op schoolniveau werd naar de beginsituatie, ervaringen met kindermishandeling en de behoeftes van de leerkrachten onderzocht.

Beginsituatie

Uit de literatuurstudie blijkt dat de meldcode alleen werkt als de leerkrachten er voldoende op toegerust zijn ermee te werken. Het begint met het signaleren van kindermishandeling. Dit maakt dat de leerkracht moeten weten waar ze op moeten letten. Eén van de belangrijkste redenen waarom leerkrachten hun vermoedens van kindermishandeling niet melden, is door een gebrek aan kennis van signalen en procedures. De leerkrachten van OBS Andries van der Vlerk hebben tot heden geen scholing ontvangen met betrekking tot kindermishandeling. Door middel van scholing kunnen de leerkrachten bewust omgaan met hun taken en verantwoordelijkheden. Tevens wordt er ook in de literatuurstudie vermeld dat er regelmatig trainingen of andere vormen van deskundigheidsbevordering georganiseerd zouden moeten worden om de kennis en vaardigheden op peil te houden. Dit komt echter niet overeen met de praktijk.

Een ander relevant aandachtspunt is de houding van de leerkrachten. Hiervoor is gesteld dat leerkrachten zich ervan bewust moeten zijn dat kindermishandeling in de klas kan voorkomen en dat zij verantwoordelijk zijn om dit aan te pakken. Uit zowel het literatuur- als praktijkgedeelte van het onderzoek blijkt dat leerkrachten moeite hebben met het voeren van moeilijke gesprekken met ouders. Het is daarom essentieel dat de leerkrachten regelmatig scholing bijwonen op het gebied van het signaleren van en handelen naar kindermishandeling.

Ervaringen met kindermishandeling en de meldcode

Uit de resultaten van het praktijkonderzoek blijkt dat alle leerkrachten van OBS Andries van der Vlerk ervaring hebben met kindermishandeling. Tegelijkertijd hebben alleen twee leerkrachten de meldcode gebruikt. Wanneer de leerkrachten vermoedens van kindermishandeling hebben, wordt met de interne begeleider en collega's overlegt en het kind wordt geobserveerd. Dit zijn de meest voorkomende handelingen van de leerkrachten bij vermoedens van kindermishandeling.

De bereidheid van melden wordt groter bij de leerkrachten van OBS Andries van der Vlerk wanneer signalen van lichamelijke verwaarlozing en mishandeling worden waargenomen. In vergelijking met seksueel misbruik en psychische verwaarlozing en mishandeling, worden deze soorten mishandeling minder gemeld door leerkrachten. Het praktijk komt overeen met de literatuurstudie. De aard van de (vermoede) mishandeling heeft een effect op de meldingsbereid van de leerkrachten. Gesteld kan

worden om deskundigheidsbevordering te krijgen op de vormen van mishandeling die moeilijker worden waargenomen.

Behoeftes

Het doel van de verplichte meldcode is dat er door scholen sneller en adequater ingegrepen moet worden bij vermoedens van kindermishandeling. Bij het uitvoeren van de meldcode gaven de leerkrachten van OBS Andries van der Vlerk aan dat ze behoefte hebben aan het volgende:

- Ondersteuning bij het openlijk bespreken met ouders over kindermishandeling
- Signaleringslijst
- Contact met collega's en interne begeleider
- Duidelijke taken
- Communicatie vaardigheden

Bestuursniveau

Voordat de leerkrachten hun taken en verantwoordelijkheden kunnen uitvoeren, is het belangrijk dat aan de randvoorwaarden voor het uitvoeren van de meldcode voldaan is. Volgens de literatuurstudie zijn schoolbesturen en directie verantwoordelijk hiervoor. Dit houdt in dat er op school aan een veilig werkklimaat, competente leerkrachten, aandachtsfunctionaris, beleidsinvoering en dossiervorming voldaan is.

Ervaringen met de meldcode

Uit het praktijkonderzoek is naar voren gekomen dat op OBS Andries van der Vlerk een positief, laagdrempelig en veilig werkklimaat heerst. Hierdoor kunnen de leerkrachten openlijk met collega's bespreken wanneer ze vermoedens hebben van kindermishandeling. Dit komt de behoefte aan contact met collega's tegemoet. De leerkrachten hebben het gevoel dat ze gesteund worden en zonder problemen naar elkaar kunnen toestappen met een lastig onderwerp zoals kindermishandeling.

Een onderdeel van een veilig werkklimaat is dat de hele school op de hoogte is van de aanwezigheid van de meldcode op school en dat dit deel uitmaakt van de zorgstructuur. Dit komt niet overeen met de onderzoeksgegevens uit de praktijk over de bekendheid van de meldcode op school. Communicatie is een belangrijk onderdeel voor het succes van de meldcode. De leerkrachten moeten op de hoogte gebracht worden van de stappen van de meldcode en hoe dat invloed heeft op de interne werkprocedures. Dit maakt dat de leerkrachten duidelijk weten wat hun taken zijn.

Uit de conclusie op schoolniveau blijkt dat de leerkrachten tot heden geen scholing hebben ontvangen met betrekking tot kindermishandeling. Het aanbieden van scholing valt onder de taken en verantwoordelijkheden van de directie en bestuur. Volgens het bestuur wordt er verwacht dat de school proactief is en verantwoordelijkheid neemt voor de scholingsbehoefte van zijn team. Anderzijds verwacht de school dat het bestuur scholing opdraagt. Dit kan tot miscommunicatie leiden. Gesteld kan worden dat een duidelijke verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen het bestuur en de directie deze onduidelijkheden kan verminderen.

Behoeftes

Op bestuursniveau zijn de behoeftes gericht op het uitvoeren van de meldcode op schoolniveau. De respondenten gaven aan dat ze behoefte hebben aan het volgende:

- Leerkrachten en aandachtsfunctionaris hebben kennis van de meldcode en kindermishandeling
- Duidelijke taak- en functieomschrijving van de aandachtsfunctionaris
- Functie aandachtsfunctionaris en meldcode inbedden in de zorgroute van school.

Samenwerking tussen school en de ketenpartners

Samenwerking

Bij de uitvoering van de meldcode wordt met de ketenpartners informatie uitgewisseld. Uit het praktijkonderzoek blijkt dat de samenwerking tussen school en de ketenpartners uit informele afspraken bestaat. Zoals in het literatuurgedeelte wordt vermeld zijn samenwerkingsafspraken over dossiervorming, samenwerking, verantwoordelijkheden en de borging van de meldcode van belang. Dit zorgt ervoor dat de samenwerking en afstemming met de ketenpartners tot een zorgvuldige en effectieve ondersteuning leiden voor het kind en gezin.

Het 'transparant handelen' wordt als een belangrijk onderdeel bij het uitvoeren van de meldcode door de ketenpartners genoemd. Dit vergroot de continuïteit van de hulpverlening. Behalve het creëren van een sluitende aanpak tussen de ketenpartners en school, kan deze openheid de medewerking van de ouders verkrijgen en behouden.

Ten slotte is het hanteren van de meldcode een proces. Het borgen en actueel houden van de meldcode valt onder de taken en verantwoordelijkheden van de aandachtsfunctionaris. Sinds de meldcode gedeeltelijk geïmplementeerd is op OBS Andries van der Vlerk, heeft de evaluatie van de code nog niet plaatsgevonden. Daarom is het zo belangrijk om de meldcode op school te blijven waarborgen. Hierdoor kan de meldcode elke keer aangepast worden aan de behoefte van de leerkrachten.

7.2. Aanbevelingen

Aan de hand van de conclusies van het onderzoek worden de volgende aanbevelingen opgesteld voor OBS Andries van der Vlerk. Het betreft aanbevelingen voor het optimaal uitvoeren van de meldcode op school. Hierbij gaat het om aanbevelingen voor zowel de leerkrachten, als de aandachtsfunctionaris.

Scholingsplan

De ontwikkeling van de leerkrachten is van groot belang. Scholing is een vorm om in te spelen op de behoefte en competenties van de leerkrachten. Zoals in de conclusie op schoolniveau wordt vermeld, wordt aanbevolen om deskundigheidsbevordering te krijgen op de verschillende vormen van mishandeling. Dit vermindert de onzekerheid en het terughoudend gedrag van de leerkrachten bij kindermishandeling die geen duidelijke fysieke signalen weergeven. Het is bovendien belangrijk dat er regelmatig trainingen of een andere vorm van deskundigheidsbevordering georganiseerd worden. Dit kan in de vorm van scholing, teamoverleg, casusbesprekingen etc. Het is daarom handig om een scholingsplan uit te werken om het onderwerp kindermishandeling op school structureel aandacht te geven.

Gespreksvoering met ouders

Volgens de meldcode moeten er eerst signalen in kaart gebracht worden. Het is belangrijk om in deze eerste stap datgene wat opvalt aan het kind voor te leggen aan de ouders. Een aantal respondenten hebben kenbaar gemaakt dat zij moeite hebben om gesprekken over hun vermoedens van kindermishandeling met ouders te bespreken. Openheid en transparant handelen is een belangrijk onderdeel van de houding van de leerkrachten en aandachtsfunctionaris. Daarom is het belangrijk om dit aandachtspunt op te nemen in het scholingsplan.

Uitbreiding handelingsprotocol

Sinds de meldcode gedeeltelijk is geïmplementeerd op OBS Andries van der Vlerk, wordt er aanbevolen om deze protocol uit te breiden. Er wordt aangeraden om stappenplannen met

verschillende situaties van mishandeling bij te voegen zoals bij seksueel grensoverschrijdend gedrag bij kinderen onderling en mishandeling door een medewerker.

De leerkrachten hebben kennelijk in de interviews bekend gemaakt dat ze behoefte hebben aan een signaleringslijst om beter om te kunnen gaan met hun vermoedens omtrent kindermishandeling. Het bestaande protocol kan uitgebreid worden met een signalerings- en observatielijst om de leerkrachten beter te kunnen ondersteunen in hun aanpak van kindermishandeling.

Evaluatie

Om de meldcode binnen de school actueel te houden is blijvende aandacht noodzakelijk. Door periodieke evaluaties plaats te laten vinden, kan de meldcode aangescherpt worden en de behoefte van de leerkrachten gesignaleerd worden.

Samenwerkingsafspraken

Eerder is gesteld dat de school en de ketenpartners samenwerken op basis van informele afspraken. Om fragmentatie of negatieve relatievorming te vermijden, wordt er aangeraden om deze samenwerking vast te leggen in de vorm van samenwerkingsafspraken. Hierdoor worden de taken en verantwoordelijkheden van alle betrokkenen duidelijk.

Gewenste situatie

Verwacht wordt dat er na het volgen van deze aanbevelingen sneller en beter ingegrepen zal worden bij vermoedens van kindermishandeling. Dat er gestreefd wordt naar een zo groot mogelijk openheid tussen de school, ketenpartners en ouders toe. Naar aanleiding van de bovengenoemde aanbevelingen is een adviesrapport opgesteld voor OBS Andries van der Vlerk, waarin de bovenstaande elementen zijn verwerkt.

8. Discussie

Dit hoofdstuk betreft de methodologische reflectie op de sterke en zwakke punten van het onderzoek. Uit het onderzoek is een onderwerp naar voren gekomen waaraan in de toekomst meer aandacht geschonken kan worden. Gezien de beperkte mogelijkheden en tijd kan er in het kader van dit onderzoek niet verder op in worden gegaan. Dit wordt kort toegelicht in dit hoofdstuk. Verder wordt er gereflecteerd op de aanpak en uitvoering van het onderzoek en op de samenwerking met de opdrachtgever.

8.1. Methodologische reflectie

Kindermishandeling is een complex probleem, waardoor een meldcode is ontwikkeld om de beroepskrachten te helpen bij vermoedens van kindermishandeling. Bij deze meldcode zijn verschillende soorten mensen betrokken. Op schoolniveau zijn de leerkrachten, aandachtsfunctionaris en directeur betrokken. Verder wordt er ook samengewerkt met ketenpartners zoals het AMK. Tevens moet er aan bepaalde randvoorwaarden voldaan zijn om met de meldcode aan de slag te gaan. Dit is de taak en verantwoordelijkheid van de directie en het bestuur. Een sterk punt van dit onderzoek is dat het gericht was op alle bovengenoemde betrokkenen. De groep respondenten is een representatieve afspiegeling van de onderzoekscontext op OBS Andries van der Vlerk. Dit zorgt dat alle ervaringen en behoeften van de respondenten op schoolniveau, bestuurlijk niveau en over de samenwerking met ketenpartners naar voren zijn gekomen.

Terugkijkend op het semi-gestructureerd interview met de leerkrachten kunnen enkele discussiepunten naar voren gebracht worden. Allereerst blijkt uit de resultaten dat er een verschil is in de antwoorden van de leerkrachten met ervaring met kindermishandeling en degenen zonder ervaring op dit vlak. De leerkrachten zonder ervaring met kindermishandeling hadden moeite om hun behoefte om kindermishandeling te signaleren en aan te pakken te verwoorden. Tevens hadden deze leerkrachten ook moeite om hun behoefte om met de meldcode te werken onder woorden te brengen. Dit heeft te maken met het feit dat deze respondenten nauwelijks tot geen ervaring met kindermishandeling hebben of met het gebruik maken van de meldcode. Om voor een volgende keer de validiteit van het semi-gestructureerde interview te vergroten, kan het voorleggen van casussen (aan leerkrachten zonder ervaring met kindermishandeling en de meldcode) daar een bijdrage aan leveren. Dan kunnen de respondenten door middel van een casus hun manier van handelen beschrijven.

Ondanks deze kritiekpunten heeft de vragenlijst voldoende antwoord gegeven op de deelvragen. Deze richt zich namelijk op de ervaringen en behoeften van de leerkrachten met betrekking tot kindermishandeling en de meldcode.

Een tweede discussiepunt is gericht op het onderzoeksinstrument. Door middel van een literatuurstudie is onderzoek gedaan naar de kennis, vaardigheden en houding die leerkrachten nodig hebben om hun rol binnen de meldcode optimaal te kunnen vervullen. Deze kennis, vaardigheden en houding van de leerkrachten zijn uitgebreid beschreven in de Integrated Change model in het wetenschappelijke artikel van Schols (2013). Dit model kon dit onderzoek ondersteunen tijdens het ontwikkelen van onderzoeksinstrumenten voor de dataverzamelingsfase. Dit artikel is pas in 2013 verschenen, waardoor het geen invloed had tijdens het ontwikkelen van de vragenlijst en het uitvoeren van de interviews. Men kan dit Integrated Change model meenemen bij een vervolgonderzoek.

Dit onderzoek is ondanks alle bovengenoemde kritiekpunten zeer bruikbaar geweest. De leerkrachten en aandachtsfunctionaris gaven zelf aan wat hun ervaringen en behoeften zijn op het gebied van kindermishandeling en de meldcode. In de interviews hebben de respondenten duidelijk weergegeven wat er nog onduidelijk is voor hen bij het signaleren en handelen bij vermoedens van kindermishandeling. Hieruit zijn conclusies getrokken en aanbevelingen opgesteld, waar OBS Andries van der Vlerk zeker wat aan zal hebben. De conclusies en aanbevelingen zijn te vinden in hoofdstuk 7. Een uitwerking van de aanbevelingen is te vinden in het adviesrapport.

Nader onderzoek

Het decentraliseren van de jeugdzorg was tijdens dit onderzoek nog in transitie. Tijdens de interviews met de ketenpartners kwam het een aantal keer naar voren. Hierdoor was bij vele ketenpartners nog niet duidelijk wat voor effect deze transitie zou hebben op hun werkwijze, taken en verantwoordelijkheden. Dit onderzoek heeft hier rekening mee gehouden, maar hoe dit er in de toekomst uit zal zien, wordt nog nader bepaald. Het is namelijk van belang dat de meldcode actueel gehouden wordt met de juiste informatie en taakverdeling. Om die reden wordt er aan het eind van de decentralisatie van de jeugdzorg weer onderzoek gedaan naar de samenwerking tussen school en de ketenpartners.

Samenwerking met de opdrachtgever

De opdrachtgever waardeert dat er telkens gecommuniceerd wordt over de voortgang van het onderzoek. Tijdens de dataverzamelingsfase was de onderzoeker tenminste één keer per week aanwezig op OBS Andries van der Vlerk. Dit maakte dat er telkens met de opdrachtgever over het proces van het onderzoek gesproken kon worden. Ondanks een drukke agenda stond de opdrachtgever altijd open voor een gesprek, wanneer dat nodig was. De opdrachtgever gaf waardevolle feedback op de afstudeerscriptie en het beroepsproduct. Dit maakte dat het beroepsproduct praktisch en bruikbaar is voor de praktijk.

Literatuur

Alkema, E., Dam, E. van, Kuipers, J., Lindhout, C. & Tjerckstra, W. (2006). *Méér dan onderwijs: theorie en praktijk van het onderwijs in de basisschool*. Assen: Van Gorcum.

Alvarez, K. M., Kenny, M. C., Donohue, B., & Carpin, K. M. (2004). Why are professionals failing to initiate mandated reports of child maltreatment, and are there any empirically based training programs to assist professionals in the reporting process? *Aggression and Violent Behavior*, 9, 563-578.

Baarda, D.B., Goede, M.P.M. de & Teunissen, J. (2009). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.

Baeten, P. (2009). *Protocol van handelen Advies- en Meldpunt Kindermishandeling bij vermoedens van kindermishandeling in relaties van afhankelijkheid en onvrijheid*. Gekregen op 28 april, 2013, van <http://www.bjz-zeeland.nl/download/file:protocol-van-handelen-amk.htm>

Bart, P. van & Steehouder, M. (2008). *Basisboek technische communicatie*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Basisschool Andries van der Vlerk. (2012). *Schoolgids 2012-2013*. Gekregen op 12 oktober, 2012, van <http://www.andriesvandervlerkschool.nl/schoolgids/2012-2013.pdf>

Boerman, R. (2006). Ketensamenwerking bevordert kwaliteit. *Van Horen Zeggen*, 47(3), 1-3.

Bokhove – van Wensveen, N. (2007). *Kinderen en ... omgaan met kindermishandeling*. Hilversum: Kwintessens Uitgevers.

Bureau Veldkamp. (2012). *Onderzoek meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*. Gekregen op 22 november, 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/rapporten/2012/11/30/samenvatting-onderzoek-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling/onderzoek-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling.pdf>.

CED¹. (n.d.). *Schoolmaatschappelijk werk*. Gekregen op 28 april, 2013, van <http://www.meldcodeopschool.nl/page/286>

CED². (n.d.). *Vormen en voorbeelden van kindermishandeling*. Gevonden op 29 september, 2012, van http://www.meldcodeopschool.nl/vormen_en_voorbeelden_van_kindermishandeling

Dam, A. van, Tilburg, C. A. van, Steenkist, P. & Buisman, P. (2009). *Niet meer door het lint: handleiding*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Douma, L. & Hoes, M. (2012). *Handelen bij kindermishandeling en huiselijk geweld: van signalering tot besluit*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

GGD Rotterdam Rijnmond. (2010). *Gezondheid in kaart: Hoogvliet*. Gekregen op 7 maart, 2013, van http://www.ggdrotterdamrijnmond.nl/fileadmin/user_upload/_temp_/kernboodschappenboekjes-hoogvliet.pdf

GGD Rotterdam-Rijnmond. (2011). *Signaleren en samenwerken*. Gekregen op 4 november, 2012, van <http://www.sisa.rotterdam.nl/download.php?itemID=31963>

GGD Rotterdam-Rijnmond¹. (2012). *Decentralisatie van de jeugdzorg: de Rotterdamse ontwikkelagenda 2012-2015*. Gekregen op 22 april, 2013, van <http://www.rotterdam.nl/GGD/Document/Jeugd/Rotterdamse%20ontwikkelagenda%202012-2015%20Decentralisatie%20van%20de%20jeugdzorg.pdf>

GGD Rotterdam-Rijnmond². (2012). *Implementatie Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Rotterdam-Rijnmond*. Rotterdam: GGD Rotterdam-Rijnmond.

Goedee, J. & Entken, A. (2008). *(Ont)keten: implementeren in werken met ketens*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

Handboek CJG. (2010). *Richtlijn kindermishandeling en huiselijk geweld CJG*. Gekregen op 2 oktober, 2013, van <http://www.huiselijkgeweldkopvannoordholland.nl/pdf/RichtlijnKindermishandelingenHuiselijkGeweldCJG-februari2010.pdf>

Holtzer, D. (2011). *De kleine gids: signalering kindermishandeling 2011*. Deventer: Kluwer.

Ijzendoorn, M.H. van. (2007). De vragenlijst voorbij: schets van onderzoek naar kindermishandeling. *Pedagogiek*, 27, 236-243.

Janssen-Vos, F. (2008). *Basisontwikkeling voor peuters en de onderbouw*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.

JSO. (2012). *Multidisciplinair samenwerken bij kindermishandeling*. Gekregen op 22 april, 2013, van <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/06/188.html>

Kenny, M. C. (2004). Teachers' attitudes toward and knowledge of child maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 28, 1311-1319.

Kooij, P. (2012). Advies- en Melpunt Kindermishandeling en huiselijk geweld. *Tijdschrift voor kindergeneeskunde*, 80(2), 37-43.

Kooijman, K. (2007). *Lessen van en voor regio's RAAK*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Kool, D. de & Bekkers, V.J.J.M. (2009). *Ketensamenwerking in het onderwijsveld: een nadere verkenning van het Schakelpunt Veld*. Verkregen op 30 mei, 2013, van <http://www.publicinnovation.nl/files/documents/00/00/00/00/51/bestand/onderzoekrapport%20ketensamenwerking.pdf>

Landelijke Vakgroep Aandachtfunctionarissen Kindermishandeling. (2011). *Taak-functieomschrijving Aandachtsfunctionaris Huiselijk geweld en Kindermishandeling*. Gekregen op 12 november, 2013, van http://www.nji.nl/nl/Taak_functieomschrijving_aandachtsfunctionaris.pdf

Lanen, B. van & Donk, C. van der. (2011). *Praktijkonderzoek in de zorg en welzijn*. Bussum: Coutinho.

Migchelbrink, F. (2010). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam: SWP Uitgeverij.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2009). *Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling: stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling*. Den Haag: Chevalier.

- Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2011). *Actieplan aanpak kindermishandeling 2012-2016*. Gekregen op 3 november, 2012, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kindermishandeling/documenten-en-publicaties/richtlijnen/2011/11/28/actieplan-aanpak-kindermishandeling-2012-2016-kinderen-veilig.html>
- Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2012). *Basismodel meldcode: huiselijk geweld en kindermishandeling*. Rijswijk: Vijfkeerblauw.
- Minkman, M. (2012). Een Ontwikkelingsmodel voor Ketenzorg. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 90(3), 151-152.
- Minkman, M., Ahaus, K. & Huijsman, R. (2010). Het Ontwikkelingsmodel voor Ketenzorg: ketenkennis gebundeld in een generiek toepasbaar kwaliteitsmodel. *Tijdschrift Management en Organisatie*, 5, 26-43.
- MOgroep Jeugdzorg. (2007). *Handboek indicatiestelling bureaus jeugdzorg*. Gekregen op 1 mei, 2013, van <http://www.integraalindiceren.info/integraalindiceren/download/Handboek-Indicatiestelling.pdf>
- Nederlands Jeugd instituut. (n.d.). *Cijfers*. Gekregen op 22 april, 2013, van <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/06/188.html>
- Nederlands Jeugd instituut. (2008). *Competenties in relatie tot de aanpak van kindermishandeling*. Gekregen op 8 augustus, 2013, van [http://www.nji.nl/nl/\(301990\)-Competenties_aanpak_kindermishandeling.pdf](http://www.nji.nl/nl/(301990)-Competenties_aanpak_kindermishandeling.pdf)
- Openbaar Ministerie. (2010). *Aanwijzing opsporing en vervolging inzake kindermishandeling (2010A024)*. Verkregen op 7 november, 2013, van <http://www.om.nl/organisatie/beleidsregels/overzicht/geweld/@155192/aanwijzing-opsporing/>
- Peters-Hondelink, J. & Williams, A. (2011). *Informatie uitwisselin, hoe moeilijk kan het zijn? Rapportage van de werkgroep registratie en informatie-uitwisseling huiselijk geweld en kindermishandeling*. Gekregen op 24 november, 2013, van http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:AIXieHVvzD4J:www.amsterdam.nl/publish/pages/399884/rapportage_werkgroepreginfoutwisseling_hgkm_def.pdf+&cd=4&hl=en&ct=clnk&gl=nl
- Pietrantonio, A. M., Wright, E., Gibson, K., Alldred, T., Jacobson, D., & Niec, A. (2013). Mandatory reporting of child abuse and neglect: Crafting a positive process for health professionals and caregivers. *Child Abuse & Neglect*, 37, 102-109.
- Rossum, J. van, Berge, I. ten & Anthonijsz, I. (2008). *Competenties in relatie tot de aanpak van kindermishandeling*. Gekregen op 5 juni, 2013, van http://www.nji.nl/publicaties/Competenties_aanpak_kindermishandeling.pdf
- Rotterdam.nl. (2012). *Gebiedsomschrijving Hoogvliet*. Gekregen op 7 maart, 2013, van <http://www.rotterdam.nl/DG%20Hoogvliet/Document/gebiedsbeschrijving%20hoogvliet.pdf>
- Schoenmakers, N., Veen, D. van, Lindemann, B., Mehlkopf, P. en Bostelen, E. van. (2006). *Eindrapportage implementatie meldcode kindermishandeling*. Gevonden op 7 december, 2012, van <http://www.nji.nl/Kindermishandeling-profs/download/Eindrapportageimplementatiemeldcode.pdf>

Schols, M. W. A., Ruiter, C. de, & Öry, F. G. (2013). How do public child healthcare professionals and primary school teachers identify and handle child abuse cases? A qualitative study. *BMC Public Health*, 13, 807-823.

State Services Authority. (2007). *Joined up government: a review of national and international experiences*. Verkregen op 28 november, 2013, van <http://vgso.vic.gov.au/sites/default/files/publications/VGSO%20April%202009%20Seminar%20SSA%20Joined%20Up%20Government%20Working%20Paper.pdf>

Volksgezondheid Welzijn en Sport. (n.d.). *Wet op de jeugdzorg: artikel 11*. Gekregen op 25 april, 2013, van http://wetten.overheid.nl/BWBR0016637/HoofdstukIII/Paragraaf2/Artikel11/geldigheidsdatum_25-04-2013

Walsh, K., Bridgstock, R., Farrell, A., Rassafiani, M., & Schweitzer, R. (2008). Case, teacher and school characteristics influencing teachers' detection and reporting of child physical abuse and neglect: Results from an Australian survey. *Child Abuse & Neglect*, 32, 983-993.

Wolzak, A. (2012). *Kindermishandeling: signaleren en handelen*. Utrecht: Uitgeverij SWP.

Wolzak, A. & Brege, I. ten. (2008). *Gevolgen van kindermishandeling*. Gevonden op 3 november, 2012, van http://www.nji.nl/nji/dossierDownloads/Gevolgen_Kindermishandeling.pdf

Bijlage

Bijlage 1: Vormen van kindermishandeling

De zes vormen van kindermishandeling zijn:

- Lichamelijke verwaarlozing
- Lichamelijke mishandeling
- Psychische verwaarlozing
- Psychische mishandeling
- Seksuele mishandeling
- Getuige van huiselijk geweld

Lichamelijke verwaarlozing

Bij lichamelijke verwaarlozing onthouden de ouders of verzorgers de lichamelijke gezondheid of ontwikkeling van het kind. Verwaarlozing van de verzorging van het kind op het gebied van voeding, kleding, onderdak en hygiëne. Er is ook sprake van verwaarlozing als het kind blootgesteld wordt aan gevaarlijke situaties en onvoldoende toezicht. Volgens Wolzak (2012) en Holtzer (2011) komt deze vorm van kindermishandeling het meest voor, maar wordt minder gemeld door anderen. Dit komt omdat er een gebrek is aan kennis waardoor de signalen minder goed herkend worden (Holtzer, 2011; Wolzak, 2012). Het (te weinig) signaleren van kindermishandeling wordt verder toegelicht in hoofdstuk vier.

Lichamelijke mishandeling

Onder lichamelijke mishandeling worden alle vormen van lichamelijk geweld tegen het kind opgevat (Wolzak, 2012). Hiermee wordt bedoeld dat ouders of verzorgers het kind verwonden of staan toe dat het kind verwondt raakt. Voorbeelden van lichamelijk geweld zijn slaan, schoppen, bijten, knijpen, verstikken, brandwonden toebrengen, kind laten vallen, etc. Juridisch gezien wordt kindermishandeling geconstateerd als de gebeurtenis eenmalig is voorgekomen (Openbaar Ministerie, 2010). Een klap aan een kind geven wordt dus juridisch beschouwd als kindermishandeling.

Er zijn ook bijzondere vormen van lichamelijke kindermishandeling. Voor kinderen in de leeftijd van vier tot twaalf kunnen Munchhausen by Proxy syndroom en meisjesbesnijdenis voorkomen. Bij Munchhausen by Proxy veroorzaakt, verzint, nabootst en/of verergert de ouder of verzorger, meestal de moeder, ziekteverschijnselen bij het kind. Meisjesbesnijdenis is een ingreep aan de uitwendige geslachtsdelen van een meisje.

Psychische verwaarlozing

Volgens Wolzak (2012) zijn de ouders of verzorgers niet bewust van hun handelen bij deze vorm van kindermishandeling. Bij psychische verwaarlozing wordt de geestelijke gezondheid en ontwikkeling van het kind onthouden. Hiermee wordt bedoeld dat het kind regelmatig geen aandacht, liefde, steun, bescherming en respect van zijn ouders of verzorgers krijgt. Andere vormen van psychische verwaarlozing zijn het onthouden van onderwijs, regelmatig schoolverzuim en het niet zorgen voor het toenemende autonomie. Douma en Hoes (2012) beschrijven dit vorm van verwaarlozing als het niet tonen van interesse in de leefwereld van het kind, verwennen het kind, ouders stellen teveel of geen grenzen en ouders zijn fysiek of emotioneel thuis weinig beschikbaar.

Psychische mishandeling

Bij psychische mishandeling wordt schade aan de emotionele en/of persoonlijkheidsontwikkeling van het kind toegebracht (Wolzak, 2012). Onder psychische mishandeling worden het bedreigen, uitschelden, kleineren en denigreren van het kind. Als de ouders het kind tot zondebok maakt, met

een te grote verantwoordelijkheid belast of het stelt hoge onredelijke eisen. Volgens Holtzer (2011) gedragen de ouders of verzorgers bewust vijandig tegenover het kind bij psychische mishandeling.

Seksuele mishandeling

Onder seksuele mishandeling valt alle seksuele aanrakingen van een volwassene met een kind (Holtzer, 2011). Het kind wordt gedwongen om seksuele handelingen te verrichten of toelaten. Onder seksuele handelingen wordt verstaan het aanraken van geslachtsdelen, kussen, geslachtsgemeenschap of het binnendringen van het geslachtsdeel met voorwerpen (Wolzak, 2012). Ook het kijken naar masturbatie of seks tussen volwassenen worden ook hieronder toegerekend.

Getuige van huiselijk geweld

Geweld dat gepleegd wordt in de privé sfeer vallen onder huiselijk geweld. Kinderen hoeven niet altijd zelf slachtoffer te zijn van huiselijk geweld. Ze kunnen ook getuige zijn hiervan. Moeder wordt geslagen door de vader, ouders vernederen of schelden elkaar uit, of angst voelen voor terugkerend geweld zijn voorbeelden van het getuige zijn van huiselijk geweld.

Bijlage 2: Signaleringslijst kindermishandeling voor kinderen van 4 – 12 jaar

Deze lijst is een overzicht van signalen van kindermishandeling bij kinderen in de leeftijd van vier tot twaalf jaar. Deze lijst is een hulpmiddel om vermoedens van kindermishandeling te onderbouwen, niet om kindermishandeling te bewijzen (Holtzer, 2011; Wolzak, 2012).

Lichamelijk welzijn

☐ Blauwe plekken	☐ Kind stinkt	☐ Slecht onderhouden gebit
☐ Brandwonden	☐ Regelmatig smerige kleren aan	☐ Regelmatig buikpijn, hoofdpijn of flauwvallen
☐ Botbreuken	☐ Oververmoeid	☐ Achterblijvende motoriek
☐ Snijwonden	☐ Vaak ziek	☐ Niet zindelijk (op leeftijd dat het hoort)
☐ Krabwonden	☐ Ziektes herstellen slecht	☐ Te dik
☐ Bijtwonden	☐ Kind is hongerig	
☐ Groeiachterstand	☐ Eetstoornissen	
-

Gedrag van het kind

☐ Depressief	☐ Leeft in fantasiewereld	☐ Weinig zelfvertrouwen
☐ Weinig spontaan	☐ Labiel	☐ Faalangst
☐ Passief, lusteloos, weinig interesse in spel	☐ Erg nerveus	☐ Negatief lichaamsbeeld
☐ Apathisch, toont geen gevoelens of pijn	☐ Hyperactief	☐ Agressief, vernielzucht
☐ In zichzelf gekeerd	☐ Negatief zelfbeeld	☐ Overmatige masturbatie

Tegenover andere kinderen:

- ☐ Agressief
- ☐ Wantrouwend
- ☐ Niet geliefd bij andere kinderen
- ☐ Speelt weinig met andere kinderen

Tegenover ouders:

- ☐ Angstig
- ☐ Schrikachtig
- ☐ Waakzaam
- ☐ Meegaand, volgbaar
- ☐ Gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders

**Tegen over andere
volwassenen:**

- ☐ Angst om zich uit te kleden
- ☐ Angst voor lichamelijk onderzoek
- ☐ Verstijft bij lichamelijk contact
- ☐ Angstig
- ☐ Schrikachtig
- ☐ Waakzaam

- ☐ Meegaand, volgbaar
- ☐ Agressief
- ☐ Overdreven aanhankelijk
- ☐ Wantrouwend
- ☐ Vermijdt oogcontact

Overig:

- ☐ Plotselinge gedragsverandering
- ☐ Gedraagt zich niet naar zijn leeftijd
- ☐ Slechte leerprestaties
- ☐ Rondhangen na school
- ☐ Taal- en spraakstoornis

Gedrag van de ouder

- ☐ Onverschillig over het welzijn van het kind
- ☐ Laat zich regelmatig negatief uit over het kind
- ☐ Troost het kind niet
- ☐ Geeft aan het niet meer aan te kunnen
- ☐ Is verslaafd
- ☐ Is ernstig (psychisch) ziek
- ☐ Kleedt het kind te warm of te koud aan
- ☐ Zegt regelmatig afspraken af
- ☐ Houdt het kind vaak thuis van school
- ☐ Heeft irreële verwachtingen van het kind
- ☐ Zet het kind onder druk om te presteren

Gezinssituatie

- ☐ Samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen
- ☐ Sociaal isolement
- ☐ Alleenstaande ouder
- ☐ Partnermishandeling
- ☐ Gezin verhuist regelmatig
- ☐ Slechte algehele hygiëne

Signalen specifiek voor seksueel gebruik

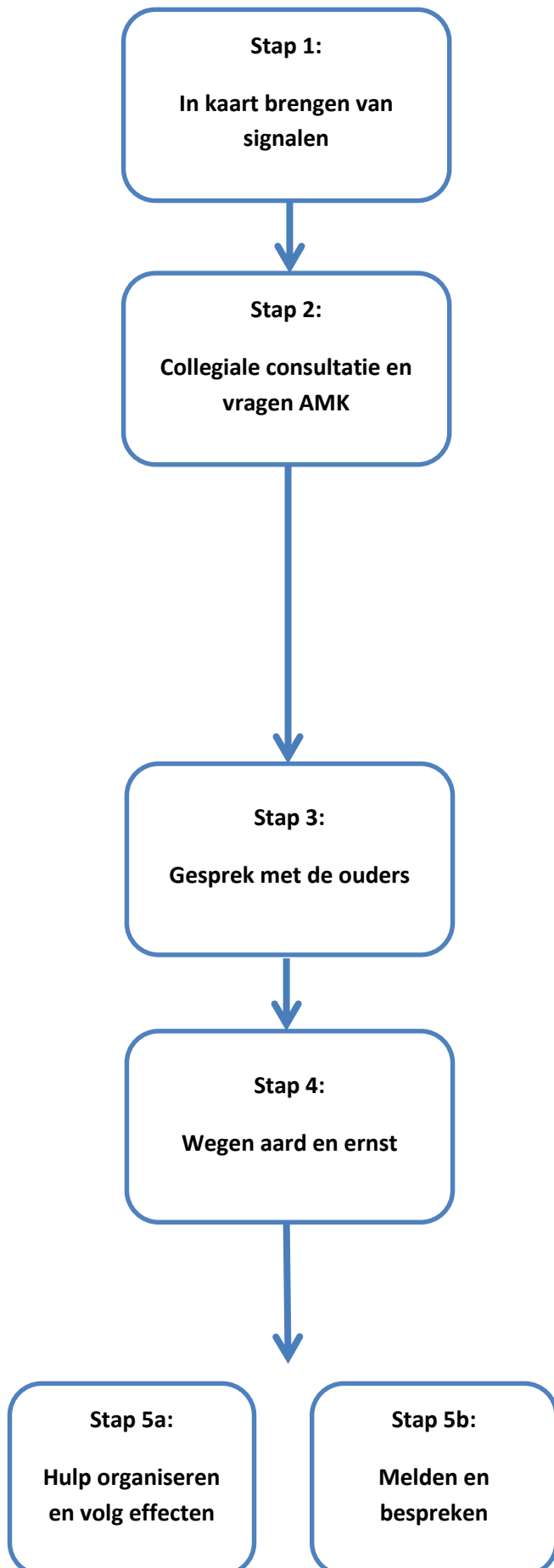
Lichamelijk welzijn

- ☐ Verwonding aan geslachtsorganen
- ☐ Vaginale infecties en afscheiding
- ☐ Jeuk bij vagina of anus
- ☐ Pijn in bovenbenen
- ☐ Pijn bij lopen of zitten
- ☐ Problemen bij plassen
- ☐ Urineweginfecties
- ☐ Seksueel overdraagbare aandoeningen

Gedrag van het kind

- ☐ Drukt benen tegen elkaar bij lopen
- ☐ Afkeer van lichamelijk contact
- ☐ Maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek
- ☐ Extreem seksueel gekleurd gedrag of taalgebruik
- ☐ Zoekt seksuele toenadering tot volwassenen

Bijlage 3: Stappenplan van de meldcode

Stap 1: In kaart brengen van signalen

- Observeer
- Onderzoek naar onderbouwing

Stap 2: Collegiale consultatie en raadplegen Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

- Consulteer interne en externe collega's tijdens:
 - Groepsbesprekingen
 - Interne zorgteam
 - Zorg- en Adviesteam (ZAT)
 - Centrum voor Jeugd en Gezin
- Biletraal overleg met jeugdarts, sociaal verpleegkundige, interne begeleider of andere betrokkenen bijv. leerplichtambtenaar.
- Consulteer ook het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

Stap 3: Gesprek met de ouders

- Gesprek met de ouders: delen van de zorg

Stap 4: Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling

- Weeg risico, aard en ernst van de kindermishandeling of huiselijk geweld. Vraag het ZAT of AMK hierover een oordeel te geven.

Stap 5a: Hulp organiseren en effecten volgen

- Bespreek uw zorgen met de ouder
- Organiseer hulp door ouder en leerling door te verwijzen naar Bureau Jeugdzorg
- Monitor of ouder en leerling hulp krijgen

Stap 5b: Melden en bespreken met de ouder

- Bespreek met de ouder uw waargenomen melding
- Meld bij het AMK

Bijlage 4: Taken en verantwoordelijkheden leerkracht

Leerkracht of ondersteunend medewerker:

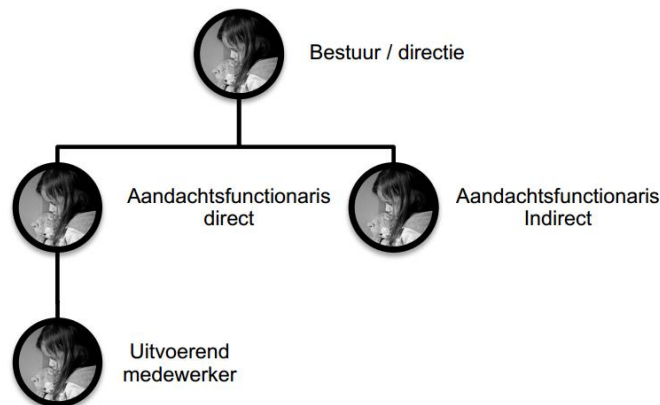
- herkent signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- meldt de verantwoordelijk leidinggevende bij zorg over een kind aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- overlegt met de verantwoordelijk leidinggevende en/of aandachtsfunctionaris bij zorg over een kind aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- afspraken uitvoert die zijn voortgekomen uit dit overleg, zoals observeren of een gesprek met de ouder;
- op zorgvuldige wijze verslag legt;
- de resultaten bespreekt van deze ondernomen stappen met de verantwoordelijk leidinggevende en/of aandachtsfunctionaris.

Bijlage 5: Taken en verantwoordelijkheden aandachtfunctionaris

Organisaties welke werken met de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling stellen een aandachtfunctionaris Huiselijk Geweld en Kindermishandeling aan. De functie van de aandachtfunctionaris is in de meeste organisaties ondergebracht binnen leidinggevende, coördinerende en staffuncties.

De taak aandachtfunctionaris wordt binnen organisaties verschillend ingezet en uitgevoerd. Het verschil is met name de positionering binnen de organisatie. Dit verschil is in dit stuk verder uitgewerkt in twee taak-functie omschrijvingen. De 'Aandachtsfunctionaris Huiselijk geweld en Kindermishandeling Direct' is gepositioneerd in lijn tussen het bestuur/hoger management en de uitvoering. De 'Aandachtsfunctionaris Huiselijk geweld en Kindermishandeling Indirect' is gepositioneerd als staffunctionaris.

In een organogram kan dit als volgt worden weergegeven:

Binnen de uitvoering van de taak aandachtfunctionaris zijn de verschillen te benoemen in verantwoordelijkheden en taken. Aandachtsfunctionarissen kunnen naast de kerntaken zoals beschreven in de taak-functieomschrijving een adviserende rol hebben naar het bestuur en de directie. Zij houden zich dan met name bezig met de adviserende en beleidsmatige kant van de implementatie en uitvoering van de Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling. In dit stuk wordt deze taak 'Aandachtsfunctionaris Huiselijk geweld en Kindermishandeling Indirect' genoemd.

Daarnaast kan de aandachtfunctionaris naast de kerntaken een ondersteunende taak hebben in de uitvoering van de Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling. In dit stuk wordt deze taak 'Aandachtsfunctionaris Huiselijk geweld en Kindermishandeling Direct' genoemd.

Beide aandachtfunctionarissen zijn in de praktijk werkzaam. In sommige organisaties zijn meerdere aandachtfunctionarissen werkzaam en zijn de taken verdeeld. Een (of meerdere) aandachtfunctionaris(sen) indirect welke zich met name bezig houden met beleid en implementatie en één of meerdere aandachtfunctionarissen direct welke zich met name bezig houden met implementatie en uitvoering.

Bij kleine organisaties is vaker één aandachtfunctionaris aanwezig die zowel de beleidsmatige als implementatie en uitvoerende taken uitvoert.

Taak-functie omschrijving Aandachtsfunctionaris Huiselijk Geweld en Kindermishandeling Indirect

Om het voor medewerkers mogelijk te maken om in een veilig werkklimaat huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en om de stappen van de meldcode te zetten, draagt de aandachtsfunctionaris er zorg voor dat:

Hij/zij de volgende taken uitvoert:

- als vraagbaak functioneert binnen de organisatie voor algemene informatie over (de meldcode) huiselijk geweld en kindermishandeling;
- signalen herkent die kunnen wijzen op huiselijk geweld en kindermishandeling;
- kennis heeft van de stappen volgens de meldcode;
- taken vaststelt van een ieder (Wie doet wat wanneer) en deze in de meldcode vastlegt;
- de sociale kaart in de meldcode invult;
- de aansluiting van de meldcode op de werkprocessen uitvoert;
- de aansluiting van de meldcode op de zorgstructuur uitvoert;
- samenwerkingsafspraken vastlegt met ketenpartners;
- toeziet op dossiervorming en verslaglegging;
- (nieuwe) medewerkers instrueert over de werkwijze van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling;
- bijhouden van een registratie van (anonieme) gegevens over huiselijk geweld en kindermishandeling.

Hij/zij de volgende taken uitvoert of delegeert naar de verantwoordelijk functionaris:

- de uitvoering van de meldcode coördineert bij een vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling;
- waakt over de veiligheid van het kind bij het nemen van beslissingen;
- zo nodig contact opneemt met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling voor advies of melding;
- deelneemt aan het overleg welke zorg draagt voor zorg, begeleiding, behandeling of veiligheid van de cliënt;
- de genomen stappen evalueert met betrokkenen;
- toeziet op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin.

Hij/zij de directie en bestuur adviseert over:

- de meldcode opnemen in het zorgbeleid en/of veiligheidsbeleid van de organisatie;
- een of meerdere aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling aanstellen;
- de deskundigheidsbevordering opnemen in het meerjarig scholingsplan;
- regelmatig trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering aanbieden aan medewerkers, zodat medewerkers voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de code;
- de meldcode aansluiten op de werkprocessen binnen de organisatie;

- ervoor zorgen dat er voldoende deskundigen intern en extern beschikbaar zijn om de medewerkers te kunnen ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de meldcode;
- de werking van de meldcode regelmatig evalueren en zo nodig acties in gang zetten om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;
- binnen de organisatie en in de kring van cliënten bekendheid geven aan het doel en de inhoud van de meldcode;
- afspraken maken over de wijze waarop de organisatie haar medewerkers zal ondersteunen als zij door cliënten in of buiten rechte worden aangesproken op de wijze waarop zij de meldcode toepassen;
- afspraken maken over de wijze waarop de organisatie de verantwoordelijkheid opschaalt indien de signalering en verwijzing voor een cliënt stagneert;
- eindverantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van de meldcode.

Taak-functie omschrijving Aandachtsfunctionaris Huiselijk Geweld en Kindermishandeling Direct

Om het voor medewerkers mogelijk te maken om in een veilig werkklimaat huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en om de stappen van de meldcode te zetten, draagt de organisatie er zorg voor dat:

Hij/zij de volgende taken uitvoert:

- als aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling is aangesteld;
- als vraagbaak functioneert binnen de organisatie voor algemene informatie over (de meldcode) huiselijk geweld en kindermishandeling;
- signalen herkent die kunnen wijzen op huiselijk geweld en kindermishandeling;
- kennis heeft van de stappen volgens de meldcode;
- taken vaststelt van een ieder (Wie doet wat wanneer) en deze in de meldcode vastlegt;
- de sociale kaart in de meldcode invult;
- de aansluiting van de meldcode op de werkprocessen uitvoert;
- de aansluiting van de meldcode op de zorgstructuur uitvoert;
- samenwerkingsafspraken vastlegt met ketenpartners;
- (nieuwe) medewerkers instrueert over de werkwijze van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling;
- de uitvoering van de meldcode coördineert bij een vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling;
- waakt over de veiligheid van het kind bij het nemen van beslissingen;
- zo nodig contact opneemt met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling voor advies of melding;
- deelneemt aan het overleg welke zorg draagt voor zorg, begeleiding, behandeling of veiligheid van de cliënt;
- de genomen stappen evalueert met betrokkenen;
- toeziet op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin;
- toeziet op dossiervorming en verslaglegging;
- bijhouden van een registratie van (anonieme) gegevens over huiselijk geweld en kindermishandeling.

Hij/zij de uitvoerend medewerker begeleidt en ondersteunt in:

- signalen herkent die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- meldt de verantwoordelijk leidinggevende bij zorg over een kind aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- overlegt met de verantwoordelijk leidinggevende en/of aandachtsfunctionaris bij zorg over een kind aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- afspraken uitvoert die zijn voortgekomen uit dit overleg, zoals observeren of een gesprek met de ouder;
- op zorgvuldige wijze verslag legt;

- de resultaten bespreekt van deze ondernomen stappen met de verantwoordelijk leidinggevende en/of aandachtsfunctionaris.

Bijlage 6: Taken en verantwoordelijkheden directie, bestuur en/of leidinggevenden

- de meldcode opnemen in het zorgbeleid en/of veiligheidsbeleid van de organisatie;
- een of meerdere aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling aanstellen;
- de deskundigheidsbevordering opnemen in het meerjarig scholingsplan;
- regelmatig trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering aanbieden aan medewerkers, zodat medewerkers voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de code;
- de meldcode aansluiten op de werkprocessen binnen de organisatie;
- ervoor zorgen dat er voldoende deskundigen intern en extern beschikbaar zijn om de medewerkers te kunnen ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de meldcode;
- de werking van de meldcode regelmatig evalueren en zo nodig acties in gang zetten om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;
- binnen de organisatie en in de kring van cliënten bekendheid geven aan het doel en de inhoud van de meldcode;
- afspraken maken over de wijze waarop de organisatie haar medewerkers zal ondersteunen als zij door cliënten in of buiten rechte worden aangesproken op de wijze waarop zij de meldcode toepassen;
- afspraken maken over de wijze waarop de organisatie de verantwoordelijkheid opschaaft indien de signalering en verwijzing voor een cliënt stagneert;
- eindverantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van de meldcode

Bijlage 7: Ketenpartners

Centrum voor Jeugd en Gezin

Een Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) kan ondersteuning aan kinderen, jongeren, ouder en professionals bieden op het gebied van opvoeding en ontwikkeling. Het uitgangspunt van het CJG is dat alle gezinnen hun eigen kracht versterken en een snellere signalering van problemen door professionals (Handboek CJG, 2010). Hulp en ondersteuning moeten effectief en snel aangeboden worden. Binnen het CJG worden alle lokale functies en taken op het gebied van gezondheid, opvoeding en ontwikkeling onder een dak gebracht. Bij het aanpak van kindermishandeling heeft het CJG vijf belangrijke functies, namelijk het verstrekken van advies en informatie, signaleren, het doorverwijzen naar hulp, licht pedagogisch hulp geven en het coördineren van zorg (Handboek CJG, 2010). De doelstelling van het CJG is om de sociale netwerken in wijken actief samen te laten werken. Dit bevordert de samenwerking tussen de ketenpartners en werkt ook preventief tegen kindermishandeling (Douma & Hoes, 2012).

Schoolmaatschappelijk werk

Schoolmaatschappelijk werk (SMW) heeft als doel de ontwikkeling van het kind optimaal te laten verlopen door in een vroeg stadium hulp te bieden bij problemen. Het gaat hierbij vooral om problemen die invloed hebben op de schoolsituatie zoals sociaal-emotionele en/of gedragsproblemen. Het SMW is een aanvulling op de al aanwezige leerlingenzorg op school en vormt een brug tussen de kinderen, ouders, school en zorginstellingen. De kerntaken van de schoolmaatschappelijke werker is het signaleren, adviseren, informeren en als bemiddelaar functioneren. Tevens participeert de schoolmaatschappelijke werker in zorgoverleggen, biedt kortdurende hulp aan kinderen en ouders of verwijst door naar hulpverlenende instanties (CED¹, n.d.). Binnen deze zorgoverleggen kan de schoolmaatschappelijke werker meedenken over de aard, ernst en betekenis van de signalen en deze vanuit een objectief perspectief te analyseren. Vervolgens gesprekken met de kinderen, ouders en/of leerkrachten voeren over de vermoedens van kindermishandeling. Tevens kan naar aanleiding van het gesprek door de schoolmaatschappelijke werker hulp in het gezin ingeschakeld worden (CED¹, n.d.).

Politie

De politie is een belangrijke onderdeel van de zorgketen. Bij het signaleren en melden van kindermishandeling kan de politie een rol spelen. Tevens kunnen meldingen van vermoedens van kindermishandeling bij de politie gedaan worden. De melding of melder wordt meestal doorverwezen naar het AMK. Een melding is van belang bij het opbouwen van het dossier. Meerdere meldingen kunnen een latere aangifte ondersteunen. Vervolgens kan bij de politie ook aangifte van kindermishandeling gedaan worden en kunnen strafrechtelijke stappen ondernomen worden (Douma & Hoes, 2012).

Inhoudsopgave

Inleiding.....	5
Uitgangspunten van dit adviesrapport	5
 1. Scholingsplan	 7
1.1. Noodzaak van deskundigheidsbevordering	7
1.2. Opstellen van de scholingsplan	7
1.3. Voor de deskundigheidsbevordering	8
1.4. Na de deskundigheidsbevordering	9
1.5. Onderwerp actueel houden	9
 2. Gespreksvoering met ouders	 10
2.1. Noodzaak van gespreksvoering met ouders	10
2.2. Randvoorwaarden	10
2.3. Voorbereiding op het gesprek.....	11
2.4. Stappenplan voor het gesprek	11
2.5. Vervolggesprekken met ouders	13
 3. Evaluatie	 15
3.1. Noodzaak evaluatie meldcode	15
3.2. Evaluatie formulier	15
 4. Ketensamenwerking	 16
4.1. Noodzaak samenwerkingsafspraken.....	16
4.2. Samenwerkingsafspraken	16
 5. Meer informatie	 17
 Literatuurlijst	 18
 Bijlagen.....	 19
Bijlage 1: Aanbieders van scholing	
Bijlage 2: Meldcode in de zorgroute van het primair onderwijs	
Bijlage 3: Tips voor het gesprek met ouders	

- Bijlage 4: Tips voor het gesprek met migrantenouders
- Bijlage 5: Tips voor het gesprek met gescheiden ouders
- Bijlage 6: Tips voor het communiceren over SISA melding
- Bijlage 7: Evaluatie formulier
- Bijlage 8: Checklist samenwerkingsafspraken

Inleiding

Dit adviesrapport behoort bij het afstudeeronderzoek naar kindermishandeling en de meldcode op OBS Andries van der Vlerk. Het afstudeeronderzoek is verricht in het kader van de opleiding Pedagogiek aan de Hogeschool Rotterdam. In het afstudeerjaar wordt verzocht om naast de uitvoering van een afstudeeronderzoek, ook een innovatief theoretisch verantwoord beroepsproduct te ontwikkelen dat relevant en bruikbaar is voor de praktijk.

Kindermishandeling en de meldcode zijn actuele onderwerpen binnen het onderwijs en de overheid. Om de aanpak van kindermishandeling te versterken is de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling sinds 1 juni 2013 van kracht waaraan alle basisscholen moeten voldoen (Rijksoverheid, n.d.). Hierdoor is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

Welke ondersteuning hebben de leerkrachten van OBS Andries van der Vlerk nodig om de meldcode uit te voeren zoals beschreven in de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling?

Door middel van literatuuronderzoek, interviews en dossieranalyse is er gezocht naar wat de leerkrachten, aandachtsfunctionaris, directie, bestuur en ketenpartners nodig hebben om de meldcode uit te kunnen voeren.

Naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek is er op OBS Andries van der Vlerk behoefte aan concrete en inzetbare aanbevelingen en handvatten waarmee de aandachtsfunctionaris de leerkrachten kan ondersteunen bij het uitvoeren van de meldcode. Dit document bevat ook een adviesrapport dat de huidige praktijk aanvult.

Het adviesrapport bestaat uit een scholingsplan, tips voor gespreksvoering met ouders en uitbreiding van het huidige handelingsprotocol. Verder is er ook aandacht besteed aan een evaluatie van de meldcode en samenwerkingsafspraken met de ketenpartners.

Uitgangspunten van dit adviesrapport

Binnen dit adviesrapport staan drie uitgangspunten centraal:

1. Het belang van het kind staat altijd centraal. Dit adviesrapport is geschreven om kinderen die worden mishandeld, te helpen om in een veiligere omgeving te kunnen opgroeien. Volgens De Cuba (2014) kwam uit het literatuuronderzoek naar voren dat leerkrachten het moeilijk vinden om kindermishandeling te signaleren. Hierdoor zijn een aantal hulpmiddelen binnen dit adviesrapport ontwikkeld.
2. Transparant handelen ten opzichte van collega's, ouders en het desbetreffende kind staat ook centraal. Er wordt gestreefd naar een zo groot mogelijke openheid tussen de genoemde betrokkenen. Het doel van deze openheid is om de medewerking van de ouders te verkrijgen en te behouden. Dit maakt dat de samenwerking tussen school, externe partners en ouders

soepel verloopt. Ouders kunnen veel informatie over de situatie en het kind geven. Dit kan zorgen voor een goed beeld van de situatie.

3. Als laatste is er slechts sprake van een vermoeden van kindermishandeling en geen vaststelling hiervan. De fysieke vaststelling van mishandeling wordt overgelaten aan het AMK.

Veel plezier bij het lezen van dit adviesrapport. Ik hoop dat u door het lezen van dit adviesrapport enthousiast raakt om de aanbevelingen in de praktijk uit te gaan voeren. Daarnaast hoop ik dat dit adviesrapport u handvatten biedt om de onderwerpen kindermishandeling en de meldcode onder de aandacht te brengen. Daarnaast draagt dit document hopelijk bij aan het bespreekbaar maken met zowel uw teamleden als met de ouders.

1. Scholingsplan

Een adequate aanpak van kindermishandeling vraagt van de leerkrachten verschillende competenties. In dit hoofdstuk wordt uitgebreid aandacht besteed aan hoe OBS Andries van der Vlerk deskundigheidsbevordering kan aanpakken op school. Daarnaast wordt er geschetst hoe die op de agenda gehouden kan worden.

1.1. Noodzaak van deskundigheidsbevordering

In het onderzoek van De Cuba (2014) kunnen kinderen gebruik maken van 'super-coping'. Met 'super-coping' wordt bedoeld dat het kind een manier heeft gevonden om met zijn thuissituatie om te gaan of dat de tekortkomingen van de ouders worden gecompenseerd door meer zelfstandig te zijn (Schols et al., 2013). Dit maakt dat betrokkenen bij kindermishandeling (plegers, slachtoffers, getuigen) zelden uit zichzelf naar buiten treden met hun problemen. Hierdoor zijn ze meer afhankelijk van buitenstaanders om hen hulp te geven. Daarom is het belangrijk dat leerkrachten kindermishandeling kunnen signaleren en vervolgens daarnaar handelen. Kindermishandeling is een complex en beladen onderwerp dat een specifieke houding, kennis en vaardigheden vereist.

Uit het onderzoek van De Cuba (2014) blijkt dat de respondenten kindermishandeling een lastig onderwerp vinden. Het confronteert hen met hun eigen belemmeringen, weerstanden en dilemma's zoals handelingsverlegenheid en onzekerheid. Toch is het belangrijk dat leerkrachten kindermishandeling signaleren en vervolgens datgene doen wat bij hun taken en verantwoordelijkheden hoort. Deskundigheidsbevordering kan de leerkrachten daarin ondersteunen. Scholen die met de meldcode werken, ondernemen drie keer zoveel actie bij vermoedens van kindermishandeling (Douma & Hoes, 2012).

In het kader van deskundigheidsbevordering heeft professionalisering twee doelen:

- Het actualiseren of aanvullen van uw kennis en vaardigheden die u tijdens uw opleiding hebt geleerd en verworven.
- Nieuwe kennis en vaardigheden verwerven.

1.2. Opstellen van de scholingsplan

Bij het opstellen van uw scholingsplan m.b.t. het onderwerp kindermishandeling en de meldcode zijn er een aantal punten waar u rekening kunt houden:

- Welke medewerkers er getraind moeten worden.
 - In principe moeten alle medewerkers die in contact komen met kinderen en ouders geschoold worden. Hier kan in kaart gebracht worden wie allemaal geschoold zijn en wie nog geschoold dienen te worden. Nieuwe leerkrachten die op school komen werken, moeten op de hoogte gebracht worden van de werkwijze op school.
- In welke volgorde de medewerkers getraind moeten worden.
 - Het wordt aangeraden om eerst de aandachtsfunctionaris en leidinggevende(n) op school bij te scholen. Daarna kunnen de medewerkers (bij)geschoold worden.

Hierdoor kunnen de medewerkers die nog vragen hebben, steun zoeken bij de aandachtsfunctionaris of leidinggevende.

- Overzicht bijhouden van de gevolgde trainingen.
 - Door een overzicht bij te houden, kan er nagegaan worden welke deskundigheidsbevordering gevolgd werd en welk vervolg hieraan gekoppeld kan worden.
- Begroting van de tijdsinvestering en het budget.
 - Bij het opstellen van een scholingsplan wordt altijd rekening gehouden met de benodigde tijdsinvestering en de kosten van scholing.

Soort scholing kiezen

Uw medewerkers kunnen deelnemen aan verschillende soorten scholing. Hieronder worden ze beschreven (Alonso Díaz & Blázquez Entonado, 2009):

- Online learning – Digitale scholing.

Voordelen: ○ Cursist bepaalt wanneer scholing te volgen ○ Op de door hen gekozen plek ○ In een korte tijd, hoge informatiedichtheid ○ Relatief goedkoop	Nadelen: ○ Beperkte uitwisseling van ervaring met collega's
---	---
- Face-to-face training – Trainingen worden door een trainer persoonlijk gegeven.

Voordelen: ○ Aangepast aan de wensen van de cursisten ○ Vragen en dilemma's kunnen gelijk ingebracht worden ○ Het geleerde kan geoefend worden.	Nadelen: ○ Vaste tijdstip ○ Medewerkers vrij roosteren
---	--
- Blended learning – Combinatie van online en *face-to-face learning*.

Cursisten kunnen door middel van *online learning* veel informatie opnemen en daarna deze vervolgens in een *face-to-face* training oefenen.

Díaz en Blázquez Entonado (2009) concludeerden dat *online learning* en *face-to-face learning* hetzelfde effect hebben bij de medewerkers die deze soort scholing hebben gevolgd. Elk type heeft zijn eigen voor- en nadelen, maar de ene is niet beter dan de andere. Er wordt aanbevolen om *blended learning* te gebruiken, zodat u van het beste van beide werelden gebruik kan maken. Voor een uitgebreide overzicht van de aanbieders van scholing wordt u verwezen naar bijlage 1.

1.3. Voor de deskundigheidsbevordering

Om uw deskundigheidsbevordering te laten slagen is het belangrijk om de medewerkers te informeren en enthousiasmeren over de aankomende training of bijeenkomst. Verder is het ook belangrijk dat de medewerkers begrijpen waarom een scholing wordt georganiseerd. Daarom is het belangrijk om voor de deskundigheidsbevordering informatie te krijgen waarom het belangrijk is voor de school en de meldcode.

Bij het uitvoeren van de meldcode wordt verwacht dat de leerkrachten bepaalde taken en verantwoordelijkheden hebben. Scholing kan hen hierbij helpen. De aandachtsfunctionaris kan

inhoudelijk informatie geven over het doel van de scholing. Dit kan in de vorm van een factsheet, filmpje of flyer over de training.

1.4. Na de deskundigheidsbevordering

Het volgen van een deskundigheidsbevordering kan bij de leerkrachten emoties of vragen oproepen. Dit kan met de aandachtsfunctionaris besproken worden. Na afloop van de deskundigheidsbevordering kan de aandachtsfunctionaris de volgende tips hanteren om de theorie te integreren binnen de schoolcontext.

- Teambijeenkomst organiseren om de volgende punten te bespreken:
 - Hoe passen we het geleerde op school toe?
 - Wat voor effect heeft het geleerde op onze eigen meldcode?
 - Op welke manier komen we op school kindermishandeling tegen?
- Werkoverleggen organiseren om gevoelens, vragen of aandachtspunten naar aanleiding van de training of bijeenkomsten met elkaar te delen.

1.5. Onderwerp actueel houden

Onderzoeken wijzen op positieve effecten na het volgen van een training, maar een eenmalige training kan zelfs contraproductief zijn. Zo bleek uit het onderzoek van Walsh et al. dat leerkrachten die een kortdurende training hebben gevolgd onzekerder waren bij het signaleren, dan leerkrachten die helemaal geen training hebben gevolgd (De Cuba, 2014). Degenen die een kortdurend training hebben gevolgd waren minder bereid om melding te maken uit angst om fouten te maken.

Daarom is het noodzakelijk om op school structureel aandacht te besteden aan kindermishandeling en de meldcode. Opleiden is niet genoeg. Ook het bijhouden van kennis is belangrijk. Hieronder worden een aantal tips opgesteld hoe u dat op school kan doen:

- Jaarlijkse opfriscursussen door aanbieders die scholing geven of door de aandachtsfunctionaris.
- Bij intervisie kunnen de dilemma's en leerpunten van de leerkrachten met elkaar worden besproken.
- Om de drie of vier maanden een themalunch organiseren, die door leerkrachten om de beurt georganiseerd kan worden. Voorbeelden van thema's die aan bod kunnen komen:
 - Casusbesprekingen (iedereen kan een anonieme casus inbrengen)
 - Discussie naar aanleiding van een film (www.youtube.com of <http://www.huiselijkgeweld.nl/publicaties/videos>)
 - Wat doet het AMK?
 - Weerbaarheid bij kinderen
 - Pesten
 - Soorten kindermishandeling
- Aan het eind van het schooljaar de meldcode evalueren.
- Tijdschrift kindermishandeling doornemen en samen een artikel bespreken. TKM is een kosteloze online vakblad. Te vinden op <http://www.tijdschriftkindermishandeling.nl>

2. Gespreksvoering met ouders

Voor de ontwikkeling en opvoeding van kinderen is het belangrijk dat de school met de ouders samenwerkt. Zeker als er sprake is van zorgen rond het kind. Vermoedens van kindermishandeling bespreekbaar maken is één van de lastigste dingen die u tegen kan komen. Uit het onderzoek van De Cuba (2014) blijkt dat de respondenten onzeker kunnen zijn over hun aanpak of het moeilijk vinden om de ouders te confronteren. In hoofdstuk 2 wordt toegelicht hoe u de gespreksvoering met ouders kan aanpakken.

2.1. Noodzaak van gespreksvoering met ouders

Met ouders overleggen hoort bij elke stap in de zorgroute van het primaire onderwijs. Als de leerkracht zorgen heeft over de ontwikkeling of opvoeding van het kind, is het belangrijk om deze met de ouders te bespreken. Vanaf de eerste stap in de zorgroute en de meldcode, wordt geacht om te investeren in de relatie met de ouders door hen te informeren over de ontwikkelingen van het kind (Nederlands Jeugd instituut, 2012). Juist wanneer u vermoedens heeft van kindermishandeling is het van belang om zoveel mogelijk in gesprek te blijven met de ouders, tijdens alle stappen van de meldcode en de zorgroute; Dit verhoogt de transparantie.

Door in gesprek te gaan met ouders kan er informatie worden uitgewisseld over de thuissituatie en de ontwikkeling en het welzijn van het kind. Dit kan ervoor zorgen dat uw vermoedens worden ontkracht of bevestigd en de situatie wordt verhelderd. Om deze redenen komt het onderdeel 'gesprek met ouders' bij elke stap van de meldcode terug. Om te verduidelijken hoe de meldcode in de zorgroute van de school ingebed is, wordt u verwezen naar bijlage 2.

Het doel van gespreksvoering met ouders is om:

- Informatie te verzamelen
- Zorgen met elkaar te delen
- Ouders te motiveren voor hulp

2.2. Randvoorwaarden

Het wordt aangeraden om, voordat u een gesprek met de ouders kan aangaan over uw zorgen over het kind, eerst een vertrouwensrelatie op te bouwen. Volgens Donders (2010) wordt een goed gesprek met ouders gekenmerkt door:

- Gelijkwaardigheid
Onder gelijkwaardigheid wordt verstaan dat beide partijen een gelijke waarde aan elkaar toekennen.
- Een open sfeer
In een open sfeer is het belangrijk dat er belangstelling is voor elkaar en dat iedereen ruimte krijgt om zich te uiten zonder aangevallen te worden.

- Samenwerking
Dat wil zeggen afstemming van wederzijdse verwachtingen en opvattingen. Hierdoor kan er samengewerkt worden om tot een bepaald doel te komen en informatie met elkaar uit te wisselen.

2.3. Voorbereiding op het gesprek

Bij de voorbereiding op het gesprek kunt u op de volgende punten letten (Holtzer, 2011):

- Formuleer het doel van het gesprek
 - Informatie verzamelen
 - Zorgen delen over het kind
 - Ouders motiveren voor hulp
- Als u informatie wilt verzamelen, ga na welke informatie u wilt inventariseren
 - Hoe ziet de gezinssituatie eruit?
 - Heeft het gezin al hulp ingeschakeld?
 - Achtergronden van de ouders
- Bepaal wie het gesprek gaat voeren.
- Bepaal waar het gesprek gevoerd gaat worden.
- Zorg voor een rustige ruimte, waar niemand het gesprek kan storen.
- Neem de tijd. Probeer het gesprek niet langer dan een uur te laten duren.
- Bij de uitnodiging, benoem kort waar het gesprek over gaat.

2.4. Stappenplan voor het gesprek

Volgens Donders (2010) kunnen er twee gespreksmodellen ingezet worden om uw zorgen bespreekbaar te maken nl.: het probleemverkennde gesprek en het slecht nieuwsgesprek. Deze worden hieronder beschreven.

Probleemverkennd gesprek

U kunt gebruik maken van een probleemverkennd gesprek als u op zoek bent naar informatie van de ouders (Donders, 2010). Wanneer u zorgen heeft om het kind en vermoedt dat er thuis iets aan de hand is, kunt u gebruik maken van dit gespreksmodel. De stappen voor dit gespreksmodel worden hieronder toegelicht.

Stappenplan bij een probleemverkennd gesprek (Donders, 2010):

1. Schets een aanleiding en doel voor het gesprek

Stel de ouders gerust door eerst even over koetjes en kalfjes te beginnen. Geef daarna kort aan waarom u het gesprek wilt voeren. Bespreek wat u waarneemt bij het kind.

Voorbeeld inleidende zinnen:

- *Ik zou graag met u willen praten over veranderingen die ik heb waargenomen in het gedrag van (naam van het kind).*
- *Ik zou graag met u willen bespreken dat ik me zorgen maak over (naam van het kind), omdat.....*

2. Een open startvraag stellen

Voorbeeld startvragen:

- *Hoe ervaart u (naam van het kind) (situatie)?*
- *Hoe kijkt u aan tegen onze zorg over (naam van het kind) (situatie)?*
- *Wat is er aan de hand?*
- *Wat speelt er?*

3. Alle informatie inventariseren

Informatie verzamelen door goed te luisteren, door te vragen en samen te vatten.

4. Kernpunten samenvatten

Geef een overzicht van de belangrijkste punten die u gehoord heeft. Geef de ander de ruimte om uw samenvatting aan te vullen of corrigeren. Vraag de ander of die het eens is met uw samenvatting.

5. Eén of enkele kernpunten uitdiepen

Samen beslissen welke punten belangrijk zijn en welke verder uitgediept moet worden. Dit doet u door te vragen en samen te vatten. Bij voorkeur open vragen stellen.

6. Gesprek afsluiten met een samenvatting

Het gesprek afsluiten met een globale samenvatting van de kern van het gesprek. Maak samen concrete afspraken en besluiten.

Slecht nieuwsgesprek

Een slecht nieuwsgesprek is wanneer u een vervelende boodschap moet overbrengen die niet meer te veranderen is (Donders, 2010). Hieronder wordt het stappenplan bij een slecht nieuwsgesprek beschreven.

Stappenplan bij slecht nieuwsgesprek (Donders, 2010):

1. Korte inleiding

Hou deze stap zo kort mogelijk. Spreek één of twee zinnen uit.

2. Slechte nieuws uitdelen

Vertel het slechte nieuws duidelijk en helder, maar wees voorzichtig in het overbrengen. Laat blijken dat u de ouders en het kind accepteert. De toon waarop u het slechte nieuws wordt medegedeeld moet warm en meelevend zijn.

3. Emoties opvangen

Slecht nieuws kan onaangenaam en frustrerend zijn voor ouders. Na het uitdelen van slecht nieuws, besteed aandacht en vang op wat dat slechte nieuws bij de ouders kan oproepen. Geef de ouders de kans om het slechte nieuws te laten zakken en te reageren. Het is belangrijk om bij deze stap een goede luisterhouding te hebben. Let op de lichaamstaal van de ouders en ga daar eventueel op in.

4. Eventuele argumenten toelichten

Wanneer de ouders rustig zijn, geeft u pas uw argumenten aan. Beperk u tot één of twee argumenten, om de ouders niet met een lange lijst te overvallen. Geef voorbeelden van waarneembaar gedrag van het kind dat bij u is opgevallen. Probeer voorbeelden te geven zonder waardeoordelen en laat uw ideeën over opvoeding buiten beschouwing.

5. Emoties opvangen

De kans is groot dat de ouders weer emotioneel worden, nadat u uw argumenten heeft toegelicht. Vermijd in discussie gaan met de ouders, want het slechte nieuws staat immers al

vast. Hoor de argumenten van de ouders, luister rustig en vat de emoties van de ouders samen.

6. Besprek vervolgstappen

Geef een globale samenvatting van wat er besproken was. Probeer tot een gezamenlijke formulering van het probleem te komen. Als ouders het gedrag of de situatie niet als een probleem erkennen, vraag hen dan om steun en om mee te denken. Aan het eind van het gesprek worden concrete afspraken gemaakt over hoe verder te handelen.

Mogelijkheden kunnen zijn:

- *Meer observeren*
- *Nog een periode aanzien*
- *Aanpak wijzigen thuis en/of op school*
- *Hulp inschakelen.*

Aan de hand van deze twee gespreksmodellen zijn er een aantal tips voor de gespreksvoering met ouders. Deze zijn in bijlage 3 te vinden.

Bijzondere gevallen

Behalve gebruik maken van verschillende gespreksmodellen, kunt u ook verschillende soorten ouders tegenkomen, zoals migrantenouders of gescheiden ouders.

Uit het onderzoek van Alink (2011) blijkt dat kindermishandeling bij migrantengezinnen 3,5 keer zo vaak voorkomt als bij autochtone gezinnen. Door cultuurverschillen kan het bespreken en de aanpak van kindermishandeling in deze gezinnen anders zijn. In bijlage 4 worden een aantal tips voor het gesprek met migrantenouders opgesteld.

Volgens Alink (2011) is kindermishandeling 4,6 keer verhoogd bij één-oudergezinnen in vergelijking met gezinnen in Nederland. Vooral bij gezinnen met drie of meer kinderen en in stiefgezinnen. Hierdoor zijn een aantal tips opgesteld bij het omgaan met gescheiden ouders. Deze tips zijn in bijlage 5 te vinden.

2.5. Vervolggesprekken met ouders

Het kan zijn dat de ouders zich, na het eerste gesprek, niet herkennen in de zorgen die u heeft geuit. Of uw zorgen niet erkennen en geen verdere stappen willen ondernemen. Indien u na het eerste gesprek nog vermoedens heeft van kindermishandeling, kunt u op korte termijn een vervolgspraak maken met de ouders (Holtzer, 2011).

In een vervolggesprek kunt u opnieuw uw zorgen over het kind aangeven en beargumenteren op basis van welke signalen uw vermoedens van kindermishandeling zijn gebaseerd. Geef aan dat u vanuit de zorg voor het kind en vanuit uw professionele verantwoordelijkheid genooddaakt bent om hulp in te schakelen en melding te doen bij SISA. Geef de ouders een uitleg over de instelling waar de ouders hulp kunnen krijgen, zoals het AMK of CJG. Verder vertelt u aan de ouders wat een SISA melding inhoudt. In bijlage 6 zijn er tips geformuleerd voor het communiceren over een SISA melding met de ouders.

Ten slotte is niet alle informatie over gespreksvoering met ouders in dit adviesrapport aan de orde gekomen. Als u op een professionelere wijze deze moeilijke gesprekken wilt aangaan, wordt het aanbevolen om een cursus te volgen over gespreksvoering met ouders over uw vermoedens van kindermishandeling. Deze cursussen zijn te vinden in bijlage 1.

3. Evaluatie

Voor een effectieve werking van de meldcode is het van belang dat uw school een evaluatie maakt van het verlopen traject. In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan hoe uw school het doorlopen proces kan evalueren.

3.1. Noodzaak evaluatie meldcode

Indien op school een vermoeden van kindermishandeling is geweest en er gebruik is gemaakt van de meldcode, dan is het belangrijk om samen met de betrokkenen het verloop van de casus te evalueren. De noodzaak voor deze evaluatie is om op het antwoord op de volgende vragen te komen: ‘deden we de juiste dingen?’ en ‘deden we de juiste dingen goed?’. Door middel van een evaluatie kunt u nagaan wat goed ging in de uitvoering van de meldcode, maar ook wat u hinderde. Tijdens de evaluatie van de meldcode worden de positieve en negatieve ervaringen van de genomen acties en de resultaten daarvan beoordeeld. Verder worden eventuele storende factoren die invloed hadden op het proces ook nader bekeken. Dit zorgt voor een betere werkwijze en aanpak in een volgende soortgelijke situaties.

Naar aanleiding van het verkregen inzicht kan de meldcode aangescherpt worden om de effectiviteit en efficiëntie te vergroten. Maatregelen kunnen genomen worden rond de aandachtspunten. Door middel van het evalueren blijft het onderwerp regelmatig onder de aandacht bij alle leerkrachten.

3.2. Evaluatie formulier

De aandachtsfunctionaris heeft als taak en verantwoordelijkheid om de meldcode te evalueren en zo nodig bij te stellen. Om te kunnen evalueren is een instrument nodig. Het evaluatieformulier is een leidraad voor de aandachtsfunctionaris en andere betrokkenen voor aan het eind van het proces.

De volgende aandachtspunten komen aan bod:

- Meldcode als hulpmiddel
- Ondersteuning door anderen
- Contact met ouders, kind en hulpverlenende organisatie
- Aanpassing melding, indien nodig

Om het evaluatie formulier in te zien, wordt u verwezen naar bijlage 7.

4. Ketensamenwerking

Het doel van ketensamenwerking is om een sluitende aanpak te creëren om hulp efficiënt en effectief in het gezin te zetten (De Cuba, 2014). Om samen te werken is het van belang om samen afspraken te maken over de sluitende aanpak. In dit hoofdstuk wordt de noodzaak van samenwerkingsafspraken toegelicht. Verder worden tips en ideeën aanbevolen hoe u zich ten aanzien van die samenwerkingsafspraken kan opstellen. Tot slot wordt vermeld hoe u die samenwerking kan evalueren.

4.1. Noodzaak van samenwerkingsafspraken

Onderlinge afspraken kunnen het denken en handelen binnen een ketensamenwerking bepalen. Daarom is het vastleggen van samenwerkingsafspraken een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle ketensamenwerking. Volgens Holtzer (2011) is het doel van samenwerkingsafspraken om een effectieve en sluitende aanpak te ontwikkelen en om duidelijkheid te creëren tussen de ketenpartners.

4.2. Samenwerkingsafspraken

In het kader van kindermishandeling is het van belang om afspraken te maken over de volgende zaken:

- Afspraken
- Visie
- Doelen
- Werkwijze
- Evaluatie

Deze punten zijn verwerkt in de vorm van een checklist. De aandachtsfunctionaris kan samen met de ketenpartners nagaan hoe ze tegenover elk punt staan. Deze afspraken kunnen opgenomen worden in de vorm van een beleid voor ketensamenwerking. Deze checklist is in bijlage 8 te vinden.

Behalve het gebruik van deze checklist om gezamenlijke afspraken op te stellen, kan de aandachtsfunctionaris deze checklist ook gebruiken om de ketensamenwerking te evalueren. In hoofdstuk 3 is al aangekondigd waarom het belangrijk is om te evalueren. Dit kan de aandachtsfunctionaris gebruiken om te evalueren of alle neuzen in dezelfde richting wijzen.

5. Meer informatie

In dit adviesrapport zijn aanbevelingen aangeboden die direct inzetbaar zijn in de praktijk. Tevens is getracht handvatten te bieden voor de aanpak van kindermishandeling. Uiteraard kan door dit adviesrapport en de genoemde handvatten voor de aandachtsfunctionaris en leerkrachten geen volledige garantie bieden. Mocht u na het lezen van dit adviesrapport behoefte hebben aan uitgebreidere informatie over kindermishandeling en de meldcode, wordt u doorverwezen naar de bijbehorende afstudeerscriptie. Tot slot wordt in dit hoofdstuk nog melding gedaan van aanvullende informatiebronnen die bruikbaar kunnen zijn.

Hieronder staan een aantal internetsites vermeld waar u mogelijk meer informatie en tips kan vinden:

- www.meldcodeopschool.nl
- www.stopkindermishandeling.nl
- www.ggdrotterdamrijnmond.nl/huiselijkgeweld/kindermishandeling.html
- www.jso.nl
- www.tijdschriftkindermishandeling.nl/nl/magazine/category.html
- www.handelingsprotocol.nl

Behalve internetsites zijn er ook boeken beschikbaar die interessant en bruikbaar kunnen zijn:

- Bonnet, R. (2013). *De kleine gids kindermishandeling: achtergronden, signaleren en de meldcode*. Deventer: Kluwer.
- Wolzak, A. (2012). *Kindermishandeling: signaleren en handelen*. Utrecht: Uitgeverij SWP.

Literatuurlijst

- Alink, L., Ijzendoorn, R. van, Bakermans-Kranenburg, M., Pannebakker, F., Vogels, T., & Euser, S. (2011). *Kindermishandeling in Nederland Anno 2010: de tweede nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen (NPM-2010)*. Gekregen op 13 mei, 2014, van <http://media.leidenuniv.nl/legacy/rapportnpm-2010-screen.pdf>
- Alonso Díaz, L., & Blázquez Entonado, F. (2009). Are the functions of teachers in e-learning and face-to-face learning environments really different?. *Educational technology and society*, 12(4), 331-343.
- Cuba, N. de. (2014). *Meldcode voor kindermishandeling op OBS Andries van der Vlerk*. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam.
- Donders, W. (2010). *Praktische gespreksvoering*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Douma, L. & Hoes, M. (2012). *Handelen bij kindermishandeling en huiselijk geweld: van signalering tot besluit*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Handelingsprotocol. (2014). *Gespreksvoering*. Gekregen op 15 april, 2014, van <http://www.handelingsprotocol.nl/stap-3-gesprek/gespreksvoering?showall=1&limitstart=>
- Holtzer, D. (2011). *De kleine gids: signalering kindermishandeling 2011*. Deventer: Kluwer.
- Nederlands Jeugd instituut. (2012). *Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling voor professionals in het primair onderwijs: inpassen van de (basis) meldcode in de zorgroute van het primair onderwijs*. Gekregen op 16 januari, 2014, van http://onderwijsenkindermishandeling.nl/wp-content/uploads/2013/02/NJi-Meldcode_Huiselijk_Geweld_en_Kindermishandeling_Primair-onderwijs.pdf
- Rijksoverheid. (n.d.). *Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*. Gekregen op 10 april, 2014, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/hulp-bieden/meldcode>
- Schols, M. W. A., Ruiter, C. de, & Öry, F. G. (2013). How do public child healthcare professionals and primary school teachers identify and handle child abuse cases? A qualitative study. *BMC Public Health*, 13, 807-823.
- Wolzak, A. (2012). *Kindermishandeling: signaleren en handelen*. Utrecht: Uitgeverij SWP.

Bijlagen

Bijlage 1: Aanbieders van scholing

Een overzicht van alle aanbieders van scholing voor kindermishandeling zijn te vinden op de databanken van:

- **Nederlands Jeugdinstituut** <http://www.nji.nl/Na--en-bijbscholing>
Deze databank bevat geaccrediteerde na- en bijscholing in de vorm van trainingen, cursussen en opleiding voor professionals.
- **Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport**
http://www.huiselijkgeweld.nl/dossiers/databank_bij_en_nascholing_meldcode/zoeken

Augeo Academy <http://www.thenextpage.nl/>

Op deze website zijn verschillende online cursussen en webinars beschikbaar. Webinars zijn online colleges. Deze website kan verschillende soorten scholing aanbieden op onderwerpen zoals kindermishandeling, seksueel misbruik, eengerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking en de meldcode.

Onderwijs en kindermishandeling <http://onderwijsenkindermishandeling.nl/>

De online cursussen op deze website is gericht op de leerkrachten, interne begeleiders en schoolleiders. Op deze flyer kunt u een uitgebreide overzicht vinden van online cursussen.

<http://onderwijsenkindermishandeling.nl/wp-content/uploads/2014/02/beschrijving-inhoud-online-cursussen-kindermishandeling-en-meldcode-van-Augeo.pdf>

Expertise centrum voor Jeugd, Samenleving en Ontwikkeling

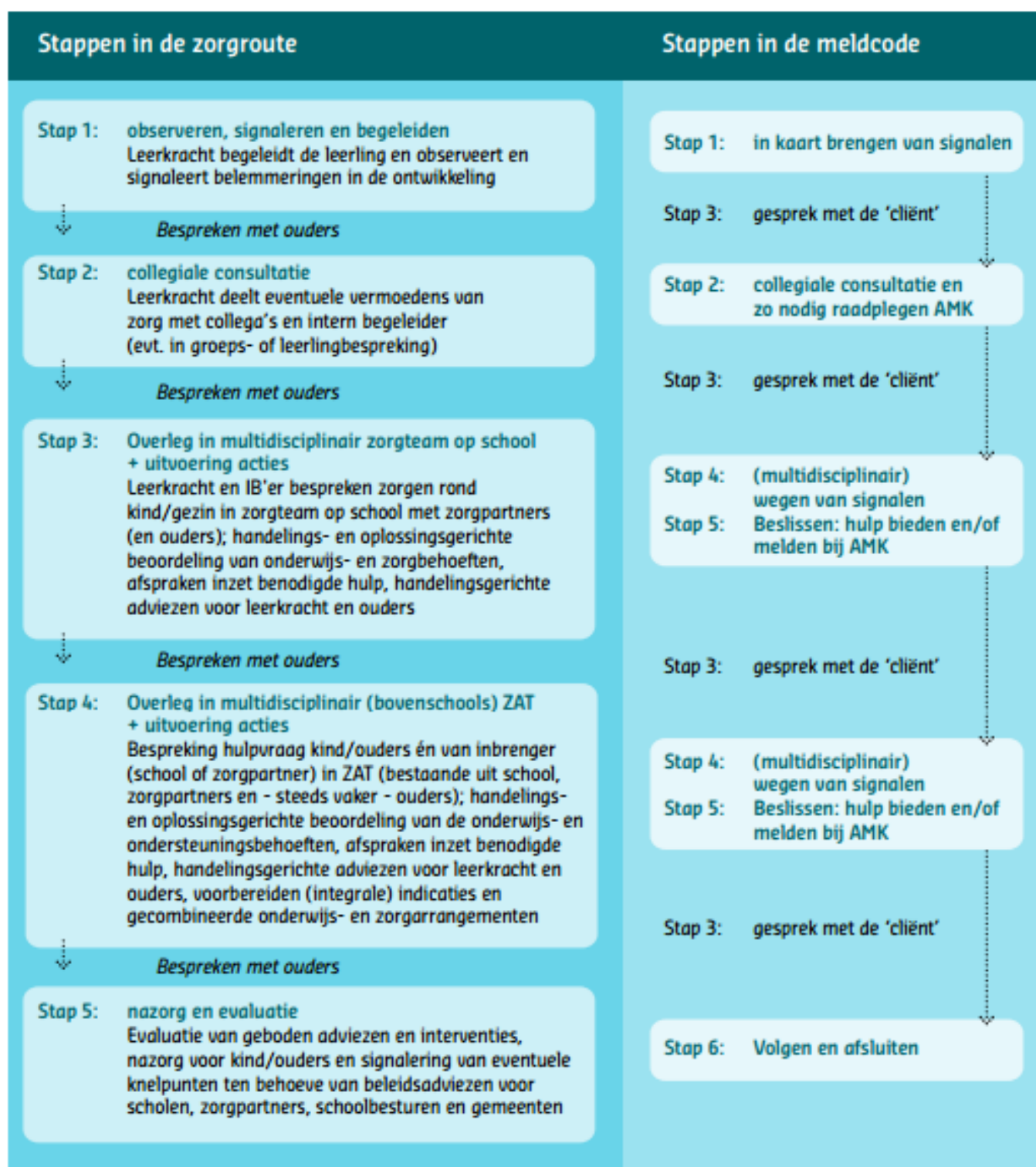
<http://www.jsn.nl/Kindermishandeling-en-huiselijk-geweld.html>

Hier kunt u een overzicht vinden van zelf ontwikkelde trainingen en workshops door JSO op het gebied van kindermishandeling en huiselijk geweld. Een aantal trainingen zijn geaccrediteerd en deze accreditatiepunten staan vermeld bij de trainingen.

Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

Het AMK kan een algemene voorlichtingsbijeenkomsten geven over hun werkwijze en geven ook soms workshops of trainingen. Medewerkers kunnen hun vragen en dilemma's met een AMK-medewerker bespreken.

Bijlage 2: Meldcode in de zorgroute van het primair onderwijs

Bijlage 3: Tips voor het gesprek met ouders

Bij de introductie van het gesprek:

- Kort vertellen over het doel van het gesprek.
- Geef aan dat het gesprek vertrouwelijk is.
- Geef feitelijk aan wat uw zorgen zijn en de ouders navragen als zij deze zorgen herkennen.
- Bij het delen van uw zorgen, moet u rekening houden met de mogelijke reacties van de ouders.
- Vermijd het woord 'kindermishandeling'. U loopt het risico dat er grote weerstand bij de ouders ontstaat.
- Zwak uw vermoedens/signalen niet af.

Tijdens het gesprek:

- Stel open vragen voor het verkennen van problemen en zorgen delen.
- Gesloten vragen zijn goed om feiten te achterhalen.
- Vanuit jezelf praten (Ik zie dat.....)
- Wees eerlijk en open.
- De ervaringsdeskundigheid van de ouders respecteren. Stel je niet op als autoriteit of deskundige. Neem de ouders serieus en geef ze ruimte voor hun eigen inbreng.
- Uw eigen emoties opzij zetten. Veroordeel niet en toon begrip voor de ouders.
- Vertel ook wat er goed gaat bij het kind.
- Duidelijk aangeven welke hulp je aan de ouders kan bieden. Geef ook aan welke hulp anderen kunnen bieden.
- Als de ouders zich dreigend uitlaten, benoem wat u waarneemt en stop het gesprek.
- Als de ouders helemaal in hun eigen emoties opgaan, haal de ouders terug naar het huidige moment. Dit kan je doen door te vragen als ze koffie, thee of een glas water willen.

Afsluiting van het gesprek:

- De afspraken en besluiten kort vaststellen.
- Bespreek de vervolgstappen.
- Geef de ouders tijd om over de geuite zorgen na te denken.
- Soms is één gesprek niet voldoende. Het is belangrijk om met de ouders een vervolgspraak te maken. Een vervolgggesprek kun je aangaan als de zorgelijke situatie inderdaad is veranderd of hetzelfde is gebleven.

Bijlage 4: Tips voor het gesprek met migrantenouders

Bij gezinnen met een andere culturele achtergrond kunnen extra aandacht nodig hebben bij een aantal specifieke onderdelen. De onderstaande aandachtspunten zijn zeer algemeen en bedoeld om een indruk te geven wat je bij een gesprek bij ouders van een andere cultuur kan verwachten.

- Neem ruim de tijd voor het gesprek. Bij het eerste gesprek wordt er vaak iets gegeten of gedronken.
- Zorg dat u op de hoogte bent van de cultuur van de ouders en hun leefgewoonten.
- Bied de ouders ruimte om hun eigen verhaal te vertellen.
- Toon respect voor de cultuur van de ouders. Generaliseer de culturele opvattingen over opvoeding niet. Check bij de ouders hoe ze naar deze culturele opvattingen kijken.
- Schaamte en eerverlies kunnen bij sommige culturen een grote rol spelen. Probeer te zorgen dat de ouders geen eerverlies lijden.
- Bij veel culturen is het eervoller om problemen met behulp van de familie op te lossen. Vraag aan de ouders als ze hulp of steun kunnen krijgen van hun familie of geloofsgemeenschap.
- Sommige ouders zien hun eigen gedrag niet als een beïnvloedende factor. Soms worden de oorzaken van het gedrag van het kind aan de maatschappij of school gegeven.
- In sommige culturen wordt er gemakkelijker over lichamelijke klachten gesproken dan over psychosociale klachten.
- Soms moet u rekening houden met het feit dat vrouwen in sommige culturen niet alleen in één ruimte mogen zijn met een man.
- Maak gebruik van een tolk, indien dat nodig is.

Bijlage 5: Tips voor het gesprek met gescheiden ouders

Vermoedens van kindermishandeling bespreken met gescheiden ouders kan ingewikkeld zijn. Hieronder worden een aantal tips geformuleerd hoe u dit gesprek kan aanpakken:

- De ouders moeten samenwerken in het belang van het kind.
- Na een echtscheiding hebben beide ouders het gezag over het kind, tenzij de rechter anders heeft aangegeven.
- Ouders die geen gezag hebben over het kind, hebben wel het recht op globale informatie over het welzijn en ontwikkeling van het kind (artikel 1:377c BW). De informatie kan geweigerd worden als dit in het belang van het kind is of de andere ouder ook geen informatie zou ontvangen (artikel 1:377b BW).
- Als beide ouders het gezag hebben over het kind, hebben beide ouders recht op informatie over het kind. Ze hebben geen recht op inzage in informatie met betrekking tot gegevens over de ex-partner.
- Ouders zijn verplicht elkaar te informeren als zij beiden gezag hebben over het kind.
- Als de ouders elkaar niet op de hoogte houden over de gezondheidstoestand van het kind, is de school verplicht de 'niet-betrokken' ouder te informeren.
- In een situatie waar de ene ouder de andere ouder beschuldigt van kindermishandeling en informatie van uw school wilt vragen om deze melding te bevestigen. U kunt deze ouder aanraden om de melding bij het AMK te doen en aan het AMK verzoeken om contact op te nemen met uw school voor die informatie.
- Als de ouder de gegevens blijft opvragen, geldt het volgende: 'ouders hebben recht op inzage in het dossier van het kind en wat zij met die kennis doen is hun verantwoordelijkheid'. Het AMK zal in zo'n situatie contact opnemen met uw school.

Bij een melding bij het AMK worden beide ouders hiervan op de hoogte gesteld. Als de veiligheid van het kind of uw medewerker in het geding komt, worden de ouders niet geïnformeerd. Aantal punten bij het berichtgeving van gescheiden ouders:

- Uw school heeft contact met beide ouders, dan worden beide ouders ingelicht.
- Uw school heeft contact met één van de ouders. Deze ouder wordt dan persoonlijk ingelicht en de andere ouder wordt schriftelijk op de hoogte gesteld.
- Uw school heeft geen contact met beide ouders. Beide ouders worden dan schriftelijk geïnformeerd.

Bijlage 6: Tips voor het communiceren over SISA melding

In een gesprek over een melding doen zijn er een aantal aandachtspunten waar rekening mee gehouden kan worden:

- Het doel van het gesprek moet duidelijk zijn voor de ouders.
- U hoeft geen toestemming te vragen van de ouders voor een registratie in SISA, maar het is belangrijk om transparant te handelen tegenover de ouders. Hierdoor is het belangrijk om de ouders mede te delen of te informeren dat u een melding gaat doen.
- Check bij de ouders of uw zorgen duidelijk zijn.
- Het woord 'melden' kan weerstand bij ouders oproepen. Ouders kunnen het snel associëren met het AMK of Jeugdzorg. U kunt gebruik maken van andere woorden of zinnen om het laagdrempeliger te maken voor de ouders. Hier zijn een aantal voorbeelden die u kunt gebruiken:
 - Ik zet de naam van uw kind in de computer. In een programma dat SISA heet. Wanneer een andere hulpverlener dat ook doet. Dan kunnen we samen zoeken naar wat het beste is voor uw kind. Het is voor mij en ik denk ook voor u fijn om te weten wie zich allemaal zorgen maakt over uw kind.
 - Er is een computerprogramma waar onze school aangesloten is. Het heet SISA. Daar kan ik zetten dat ik zorgen maak over <naam kind>. Wanneer anderen zich ook zorgen maken over uw kind, dan maken we samen met u een plan waardoor wij u en uw kind kunnen helpen.
 - Ik registreer de naam van uw kind in een systeem dat SISA heet. Hierdoor kan er goed samengewerkt worden met andere hulpverleners die zich zorgen maken over uw kind; hulpverleners die dit ook in het systeem hebben gezet.
- Uw woordkeuze afstemmen op het niveau van de ouders.
- Onderschat niet de emotionele lading van deze boodschap bij de ouders.
- Vang deze emoties op. Benoem deze emoties. Hierdoor voelen de ouders dat ze gezien worden en u geeft hen een gevoel van erkenning.
- Licht toe waarom u een melding gaat doen.
- Naar aanleiding van uw genoemde argumenten kunnen emoties van de ouders naar voren komen. Maak een samenvatting van deze emoties en vermijd discussies over de inhoud.
- Bespreek met de ouders hoe het nu verder gaat. Doe dit pas wanneer de ouders in staat zijn om verder te gaan.
- Eventueel met de ouders bespreken hoe ze betrokken kunnen zijn in de vervolgstappen.
- Rond het gesprek af door middel van een samenvatting van de gemaakte afspraken.

Bijlage 7: Evaluatie formulier

Datum evaluatie	:
Ingevuld door	:
Aanwezig bij de evaluatie	
Leerkracht(en)	:
Aandachtsfunctionaris(sen)	:
Andere betrokkenen die geraadpleegd zijn	:

De volgende aandachtspunten komen aan bod tijdens de evaluatie:

1. Meldcode als hulpmiddel

- Gaf de meldcode genoeg handvatten en overzicht in de te ondernemen stappen?

--

- Welke informatie werd als prettig ervaren?

--

- Welke informatie mist u?

--

2. Heeft u voldoende steun ervaren van:

→ Het team en collega's:	JA	NEE
→ Aandachtsfunctionaris:	JA	NEE
→ Andere betrokkenen die geraadpleegd zijn:	JA	NEE

- Heeft u nog verdere ondersteuning nodig? Zo ja, welke?

--

3. Contact met de ouders

- Is het contact goed met de ouders verlopen?

→ Leerkracht:	JA	NEE
→ Aandachtsfunctionaris:	JA	NEE
→ Andere betrokkenen die geraadpleegd zijn:	JA	NEE

- Wat zou u anders doen?

--

- Is er nog contact met de ouders en het kind? Hoe verloopt dit contact?

→ Ouders:	JA	NEE
→ Kind:	JA	NEE

- Heeft u hierin ondersteuning nodig? Zo ja, welke?

--

4. Contact met hulpverlenende organisatie(s)

- Hoe heeft u het contact met de betrokken hulpverlenende organisatie(s) ervaren?

→ Leerkracht:
→ Aandachtsfunctionaris:

- Zijn er vervolgspraken gemaakt met de betrokken hulpverlenende organisatie(s)? Zo ja, welke?

--

- Heeft een terugkoppeling plaatsgenomen?

	JA	NEE
--	----	-----

5. Eigen aandachtspunten

- Heeft u zelf nog aanvullende informatie, aandachtspunten, verbeterpunten of vragen?

--

6. Afspraken en aanpassingen

- Afspraken die gemaakt zijn tijdens deze evaluatie:

1.
2.
3.
4.

- Voorstel voor aanpassingen aan de meldcode:

1.
2.

3.
4.

- Acties aandachtsfunctionaris:

1.
2.
3.
4.

Bijlage 8: Samenwerkingsafspraken

Afspraken

1. Zijn alle direct betrokken instellingen telefonisch bereikbaar?
2. Zijn alle direct betrokken instellingen op een andere vorm bereikbaar?
3. Zijn de afspraken gemaakt met alle direct betrokken instellingen?
4. Zijn alle betrokkenen op de hoogte van de gemaakte afspraken?

Visie

5. Werken de betrokkenen vanuit een gezamenlijke visie?

Doelen

6. Zijn er gezamenlijke doelen op kind- of gezinsniveau opgesteld?
7. Zijn er gezamenlijke doelen voor de ketensamenwerking opgesteld?

Werkwijze

8. Zijn de werkprocessen, methodieken en/of instrumenten op elkaar afgestemd?
9. Worden voor de ketendoelen gezamenlijke interventies, methodieken en/of instrumenten ingezet?
10. Is de rol/taakverdeling bekend bij alle ketenpartners?
11. Zijn er afspraken gemaakt over wie de vaste contactpersoon is voor het gezin?
12. Zijn er afspraken gemaakt over wie de contactpersoon is bij het AMK?
13. Is er bij stagnatie duidelijkheid over wie dit aanpakt, hoe en wanneer?

Evaluatie

14. Worden de beoogde doelen voor het kind geëvalueerd?
15. Worden de beoogde doelen voor het gezin geëvalueerd?